

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE

Pedagogická fakulta

Katedra speciální pedagogiky

Jana Pokoráková

**Dichotomický pohled na integraci dítěte, žáka, studenta
se sluchovým postižením**

Diplomová práce

Praha 2008

Vedoucí práce: PhDr. Kateřina Hádková, PhD.

Děkuji PhDr. Kateřině Hádkové, PhD. za odbornou a vstřícnou pomoc, za cenné rady a připomínky, které mi poskytla při zpracování diplomové práce.

Děkuji také pracovníkům speciálně pedagogických center pro sluchově postižené v Praze a v Hradci Králové a pedagogům integrujícím děti, žáky, studenty se sluchovým postižením za ochotné poskytnutí informací potřebných pro zpracování diplomové práce.

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem předloženou diplomovou práci vypracovala samostatně s použitím informačních zdrojů uvedených v seznamu literatury.

V Praze dne 8. 4. 2008

Obsah

Anotace	5
Úvod	7
1. Vzdělávání dětí, žáků, studentů se speciálními vzdělávacími potřebami	9
1.1 Formy speciálního vzdělávání dětí, žáků, studentů se speciálními vzdělávacími potřebami.....	12
1.2 Vzdělávání dětí, žáků, studentů se sluchovým postižením – metody vzdělávání.....	14
1.3 Možnosti vzdělávání dětí, žáků, studentů se sluchovým postižením.....	18
1.3.1 Didaktické materiály pro děti, žáky, studenty se sluchovým postižením.....	19
2. Integrační proces	21
2.1 Školská integrace z pohledu jejího vývoje.....	21
2.2 Vymezení pojmu integrace.....	23
2.3 Druhy, stupně a formy integrace.....	25
2.4 Podmínky integrace.....	27
2.5 Integrace dítěte, žáka, studenta se sluchovým postižením.....	36
2.5.1 Podmínky úspěšné integrace dítěte, žáka, studenta se sluchovým postižením.....	37
2.5.2 Integrativní výchova a vzdělávání dětí, žáků, studentů se sluchovým postižením na různých stupních vzdělávání.....	41
3. Význam poradenských pracovišť v procesu školské integrace	43
3.1 Speciálně pedagogická centra.....	46
3.1.1 Speciálně pedagogická centra pro děti, žáky, studenty se sluchovým postižením	50
4. Spolupráce SPC a pedagogů integrujících děti, žáky, studenty se sluchovým postižením	53

5. Analýza kvality spolupráce speciálních pedagogů z SPC a pedagogů integrujících děti, žáky, studenty se sluchovým postižením.....	55
5.1 Formulace průzkumného problému, stanovení průzkumných cílů.....	55
5.2 Stanovení metod a technik průzkumného šetření.....	56
5.2.1 Charakteristika dotazníku jako hlavního postupu průzkumného projektu.....	57
5.3 Časový harmonogram zpracování diplomové práce.....	58
5.4 Charakteristika zkoumaného vzorku.....	59
5.5 Analýza získaných dat.....	62
5.5.1 Analýza kvality spolupráce speciálních pedagogů z SPC a pedagogů integrujících děti, žáky, studenty se sluchovým postižením – z hlediska subjektu péče.....	72
5.5.2 Analýza kvality spolupráce speciálních pedagogů z SPC a pedagogů integrujících děti, žáky, studenty se sluchovým postižením – z regionálního hlediska.....	77
5.5.3 Analýza kvality spolupráce speciálních pedagogů z SPC a pedagogů integrujících děti, žáky, studenty se sluchovým postižením – z hlediska stupně vzdělávání.....	85
5.5.4 Analýza názorového postoje ve vybraných ukazatelích.....	96
5.5.5 Analýza dotazníkového šetření ve vybraných ukazatelích.....	100
Závěr.....	115
Seznam literatury	118
Seznam tabulek	123
Seznam diagramů a map	124
Seznam grafů.....	125
Seznam příloh	127

Přílohy

Anotace

Předkládaná diplomová práce se věnuje dichotomickému pohledu na integraci dětí, žáků, studentů se sluchovým postižením. Zaměřuje se zejména na spolupráci speciálních pedagogů ze speciálně pedagogických center pro sluchově postižené s pedagogy integrujícími děti, žáky, studenty se sluchovým postižením na procesu integrativního vzdělávání.

Práce je členěna do pěti kapitol. První čtyři kapitoly se zabývají vymezením základních pojmů, vzděláváním dětí, žáků, studentů se sluchovým postižením, dále školskou integrací z pohledu jejího vývoje, integrací dětí, žáků, studentů se sluchovým postižením, významem poradenských pracovišť v procesu školské integrace a spolupráci speciálních pedagogů ze speciálně pedagogických center pro sluchově postižené a pedagogů integrujících děti, žáky, studenty se sluchovým postižením. Pátá kapitola je zaměřena prakticky a věnuje se analýze dotazníkového šetření, které má za cíl zmapování kvality spolupráce speciálních pedagogů ze speciálně pedagogických center pro sluchově postižené s pedagogy integrujícími děti, žáky, studenty se sluchovým postižením.

Klíčová slova: integrace; dítě, žák, student se speciálními vzdělávacími potřebami; sluchové postižení; spolupráce; konzultace

Annotation

The submitted thesis deals with the dichotomic view on the integration of children, pupils and students with impaired hearing. It is mainly focused on the cooperation of the special pedagogues from special pedagogical centers for the hearing impaired with the pedagogues who integrate children, pupils and students with hearing impairment on the process of integrative education.

The work is divided into five chapters. The first four chapters are concerned with the limitation of the basic concepts, the education of children, pupils and students with hearing impairment; further it deals with the school integration from the point of view of its development, with the integration of children, pupils and students with hearing impairment, with the significance of advisory workplaces in the process of the school education and with the cooperation of the special pedagogues from special pedagogical centers for the hearing impaired, and the pedagogues integrating children, pupils and students with hearing impairment. The fifth chapter is focused on the practical part and it occupies itself with the analysis of the questionnaire survey, which aim is to map the quality of cooperation of the special pedagogues from special pedagogical centers for hearing impaired with the pedagogues integrating children, pupils and students with hearing impairment.

Key words: integration; child/pupil/student with special educational needs; hearing impairment; cooperation; consultation

Úvod

Jedním ze základních lidských práv je právo na vzdělání a právo na život ve společnosti, kdy vzdělávání lze chápat jako jednu ze součástí socializace jedince, tedy zapojení jedince do společnosti. Každý člověk však je jedinečný, má různé schopnosti, zájmy, potřeby a také se jinak vyrovnává s překážkami a problémy. Právě v oblasti vzdělávání se osobnost jedince projevuje velmi zřetelně. Někteří musí čelit výraznějším obtížím při vzdělávání, mají speciální vzdělávací potřeby, a právě výchově a vzdělávání těchto osob v majoritní společnosti se věnuje tato diplomová práce.

Začleňování dětí, žáků, studentů se speciálními vzdělávacími potřebami do hlavního vzdělávacího proudu, tedy integrativnímu vzdělávání, je v České republice věnována zvýšená pozornost již řadu let, a to jak ze strany odborníků, tak laiků. Skupina těchto dětí, žáků a studentů je však z hlediska typů obtíží heterogenní. Proto jsem zúžila svůj pohled na osoby se sluchovým postižením, což s sebou přináší určitá specifika v integračním procesu. Na toto téma již proběhlo mnoho diskuzí, bylo napsáno množství publikací. Důvodem, proč jsem si vybrala integrativní vzdělávání dětí, žáků, studentů se sluchovým postižením jako téma své diplomové práce, je nejen jeho aktuálnost vzhledem k nedávné změně legislativního ukotvení školské integrace dětí, žáků, studentů se speciálními vzdělávacími potřebami. Volila jsem toto téma také proto, že přes již zmíněné množství odborné literatury a diskuzí týkajících se integrativního vzdělávání, je konkrétně spolupráce speciálních pedagogů ze speciálně pedagogických center s pedagogy integrujícími děti, žáky, studenty se sluchovým postižením problematikou výzkumně sledovanou pouze okrajově. Právě kvalita spolupráce dvou zmíněných subjektů při integrativním vzdělávání dítěte, žáka, studenta se sluchovým postižením, stejně jako u ostatních postižení, je dle mého názoru klíčová pro přínosný integrativní proces.

Touto diplomovou prací bych chtěla alespoň malým dílem přispět k informovanosti speciálních pedagogů ze speciálně pedagogických center, pedagogů integrujících děti, žáky, studenty se sluchovým postižením a v neposlední řadě i samotných integrovaných dětí,

žáků, studentů a jejich rodin o přínosu a úskalích, které s sebou integrativní vzdělávání přináší. Dále bych chtěla poukázat na možnosti podpory, které se zmíněným účastníkům integrativního vzdělávacího procesu může dostat.

Diplomová práce je členěna na dva oddíly. První je věnován teoretickému rozpracování dané problematiky, tedy vzdělávání dětí, žáků a studentů se specifickými vzdělávacími potřebami obecně i specifiku vzdělávání dětí, žáků, studentů se sluchovým postižením a jejich integrativnímu vzdělávání. Druhý oddíl je zaměřen na hodnocení spolupráce speciálních pedagogů ze speciálně pedagogických center s pedagogy integrujícími děti, žáky, studenty se sluchovým postižením na procesu integrativního vzdělávání. Dílčími cíli práce je zjištění formy, frekvence a evidence výše zmíněné spolupráce. K dosažení vytyčených cílů bylo užito dotazníkového šetření zaměřeného na cílové skupiny speciálních pedagogů ze speciálně pedagogických center pro sluchově postižené a pedagogů integrujících děti, žáky, studenty se sluchovým postižením.

1. Vzdělávání dětí, žáků a studentů se speciálními vzdělávacími potřebami

Vzdělávání je jednou ze součástí socializace jedince, tedy zapojení jedince do společnosti. Každý člověk je však jedinečný, má různé schopnosti, zájmy, potřeby a také se jinak vyrovnává s překážkami a problémy. Právě v oblasti vzdělávání se osobnost jedince projevuje velmi zřetelně. Někteří musí čelit výraznějším obtížím při vzdělávání, mají speciální vzdělávací potřeby, a právě výchově a vzdělávání těchto osob v majoritní společnosti se věnuje tato diplomová práce. Právo na vzdělání pro každého stanovuje článek 33 Listiny základních práv a svobod, která je součástí Ústavy České republiky.

Pro velké zastoupení pojmu vzdělávání v diplomové práci je třeba tento pojem vymežit. V pedagogickém slovníku najdeme vzdělání definováno jako složku kognitivní vybavenosti jedince (osvojování vědomostí, dovedností, postojů, hodnot, norem), která se formuje prostřednictvím vzdělávacích procesů. Vzdělávání je dále dle pedagogického slovníku vymezeno jako společensky organizovaná činnost zabezpečovaná institucí školství, formálního vzdělávání, celoživotního učení. Vzdělání jakožto instituce je ve společnosti bohatě diferencováno prostřednictvím úrovní vzdělání, stupňů a druhů aj. Běžně se takto rozlišuje základní vzdělání, středoškolské vzdělání a vysokoškolské vzdělání (Průcha, Walterová, Mareš, 2001).

Vzdělávání je v naší republice podporováno zavedenou povinnou školní docházkou, a to již od roku 1774, kdy císařovna Marie Terezie vydala Všeobecný školní řád. Ještě 174 let však trvalo, než se společnost posunula k další úrovni - bezplatnému základnímu vzdělání. Bezplatné základní vzdělání, které je povinné, bylo zakotveno jako jedno z lidských práv v roce 1948 ve Všeobecné deklaraci lidských práv (Všeobecná deklarace lidských práv, článek 26).

Povinná školní docházka v ČR je v dnešní době zákonná povinnost jedinců navštěvovat v určitém věkovém rozmezí školu. Povinná školní docházka v ČR: „...začíná podle zákona počátkem školního roku, který následuje po dni, kdy dítě dovrší šestý rok věku. V praxi se

uplatňuje hledisko, zda dítě v tomto věku dosáhlo školní zralosti“ (Průcha, Walterová, Mareš, 2001, str. 172). Školní zralost pedagogický slovník definuje jako souhrn předpokladů dítěte pro úspěšné zvládnání školního života a nároků vyučování (Průcha, Walterová, Mareš, 2001).

Povinnou školní docházku v ČR upravuje Zákon č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (dále jen školský zákon). Školní docházka, jak uvádí školský zákon v paragrafu 36, je povinná po dobu devíti školních roků, nejvýše však do konce školního roku, v němž žák dosáhne sedmnáctého roku věku. Podmínky odkladu začátku povinné školní docházky, jejího zvláštního plnění a osvobození od ní stanovuje opět zákon. Povinnou školní docházku žáci plní buď pouze na základních školách, nebo na základní škole a v počátečních ročnících sekundárního cyklu, nebo v základních školách praktických, základních školách speciálních, v základních školách pro děti se specifickými vzdělávacími potřebami. Zvláštní způsob jejího plnění je individuální výuka.

Kromě majoritní skupiny osob, které se vzdělávají běžnými formami, existují také osoby, jejichž vzdělávací potřeby jsou speciální. V dnešní době se prosazuje snaha tyto speciální vzdělávací potřeby zjišťovat a na jejich základě vytvářet podmínky pro zvládnutí vzdělávání.

Vzdělávání dětí žáků a studentů se speciálními vzdělávacími potřebami v České republice legislativně upravuje již zmíněný Zákon č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném vzdělávání, na tento zákon navazující Vyhláška č. 72/2005 Sb., o poskytování poradenských služeb ve školách a školských zařízeních a Vyhláška č. 73/2005 Sb., o vzdělávání dětí, žáků a studentů¹ se speciálními vzdělávacími potřebami a dětí, žáků, studentů mimořádně nadaných.

Vzdělávání dětí, žáků a studentů se speciálními vzdělávacími potřebami se dle výše zmíněné vyhlášky č. 73/2005 (§ 1) uskutečňuje pomocí podpůrných opatření, která jsou

---

¹ Ve vyhlášce jen „žáci“

odlišná nebo jsou poskytována nad rámec individuálních pedagogických a organizačních opatření spojených se vzděláváním dětí, žáků, studentů stejného věku v běžných školách (tzn. školy, které nejsou samostatně zřízené pro žáky se zdravotním postižením). Podpůrnými opatřeními při speciálním vzdělávání se pak rozumí využití speciálních metod, postupů, forem a prostředků vzdělávání, kompenzačních, rehabilitačních a učebních pomůcek, speciálních učebnic a didaktických materiálů, zařazení předmětů speciálně pedagogické péče, poskytování pedagogicko-psychologických služeb, zajištění služeb asistenta pedagoga, snížení počtu žáků ve třídě, oddělení nebo studijní skupině nebo jiná úprava organizace vzdělávání zohledňující speciální vzdělávací potřeby žáka (Michalík, 2005).

Speciální vzdělávání se poskytuje žákům, u kterých byly speciální vzdělávací potřeby zjištěny na základě speciálně pedagogického, popřípadě psychologického vyšetření školským poradenským zařízením a jejich rozsah a závažnost je důvodem k zařazení žáků do režimu speciálního vzdělávání (Vyhláška č. 73/2005 Sb., o vzdělávání dětí, žáků a studentů se speciálními vzdělávacími potřebami a dětí, žáků, studentů mimořádně nadaných, § 2).

1.1 Formy speciálního vzdělávání dětí, žáků, studentů se zdravotním postižením

Vyhláška č. 73/2005 (§ 3) stanoví i formy speciálního vzdělávání žáků se zdravotním postižením². Speciální vzdělávání žáků se zdravotním postižením je dle této vyhlášky zajišťováno:

- a, formou individuální integrace,
- b, formou skupinové integrace,
- c, ve škole samostatně zřízené pro žáky se zdravotním postižením (speciální školy)
- d, kombinací forem výše uvedených

Individuální integrací se dle vyhlášky rozumí vzdělávání žáka v běžné škole, v případech hodných zvláštního zřetele ve speciální škole určené pro žáky s jiným druhem zdravotního postižení.

Skupinová integrace představuje vzdělávání žáka ve třídě, oddělení nebo studijní skupině zřízené pro žáky se zdravotním postižením v běžné škole nebo ve speciální škole určené pro žáky s jiným druhem zdravotního postižení.

Vyhláška č. 73/2005 dále dodává, že žák se zdravotním postižením se přednostně vzdělává formou individuální integrace v běžné škole, pokud to odpovídá jeho potřebám, možnostem a podmínkám a možnostem školy.

---

² Pojem žáci se zdravotním postižením je ve vyhlášce často užit jako synonymum pro pojem žáci se speciálními vzdělávacími potřebami.

Pro zajímavost je v tabulce č. 1 uveden přehled zdravotně postižených žáků v ZŠ - integrovaných v běžných ZŠ a docházejících do tříd a škol pro děti, žáky, studenty s určitým typem postižení, a to v letech 2001/02 – 2006/07.

Tab. č. 1: Zdravotně postižení žáci v ŽŠ v letech 2001/02 – 2006/07

		2001/02	2002/03	2003/04	2004/05	2005/06	2006/07
Zdravotně postižení žáci celkem		68 523	67 875	64 598	62 007	55 531	48 556
v tom	integrovaní do běžných tříd	56 973	56 455	53 550	51 587	45 694	39 982
	ve speciálních a specializovaných třídách	11 550	11 420	11 048	10 420	9 837	8 574

1. Ve školském zákoně není uveden pojem specializované třídy. Specializované třídy byly určeny pro žáky s vývojovými poruchami učení a chování. Nyní je toto postižení sledováno ve speciálních třídách.

Zdroj: Databáze ÚIV³

³ Ústav pro informace ve vzdělávání

1.2 Vzdělávání dětí, žáků, studentů se sluchovým postižením – metody vzdělávání

Spolu se změnami společnosti během plynoucích let se měnily také názory na osoby se sluchovým postižením i na jejich schopnosti a možnosti. V důsledku toho se měnily i metody vzdělávání těchto osob. V posledních zhruba sto letech převládal ve školách na našem území názor, že neslyšící lidé jsou „nepovedení, nedokonalí“. Protože tyto osoby neslyší, spontánně se nemohou naučit mluvit a tato „neschopnost mluvit“ je tedy vyřazuje ze společnosti (Hudáková, 2008).

Výchova a vzdělávání dětí, žáků a studentů se sluchovým postižením je tedy charakteristická neustálým hledáním neefektivnějších metod. V běhu dějin vznikaly nejvážnější spory mezi zastánci vzdělávání pomocí orální komunikační metody a představiteli metod upřednostňujících vzdělávání ve znakovém jazyce. Výchovně-vzdělávací směry však nejvíce ovlivnily koncepce orální. Zastánci metod vzdělávání upřednostňujících znakový jazyk měli v historii podporu odborné i laické veřejnosti jen velmi malou (Souralová in Valenta 2003). Zřejmě z toho důvodu, že skupiny osob se sluchovým postižením představují jen minoritu v rámci celé populace a ovládnutí mluveného jazyka je pak jednou z důležitých podmínek jejich začlenění do společnosti. Dalším argumentem odpůrců vzdělávání pomocí znakového jazyka bylo tvrzení, že znakové jazyky nejsou srovnatelné s jazykem orálním, že se jedná spíše o nahodilý soubor posunků bez určité jazykové struktury. V 60. letech 20. století se však začaly provádět první výzkumy znakových jazyků, které prokázaly, že znakový jazyk lze považovat za plnohodnotný dorozumívací systém (Valenta, 2003).

V dnešní době jsou orální metody komunikace a vizuálně-motorické komunikační systémy (tzn. jazyky znakové a znakované – viz. dále) považovány za rovnocenné. „Mezi současné dorozumívací prostředky sluchově postižených patří mluvená řeč, čtení a psaní, odezírání, prstové abecedy, znakové jazyky, totální komunikace, bilingvní komunikace.“ (Janotová, Svobodová, 1996, str. 19). Vzdělávání dětí, žáků, studentů se sluchovým postižením probíhá v současnosti prostřednictvím obou komunikačních metod, systémů.

Výchova a vzdělávání pomocí **orální komunikační metody** si klade za cíl vybudovat u dětí, žáků a studentů se sluchovým postižením mluvenou řeč jak v orální, tak grafické podobě. Za nejdůležitější složku této metody komunikace bývá považováno odezírání. Prstové abecedy a jiné podpůrné systémy komunikace jsou chápány jen jako doplněk, a to pouze méně striktními zastánci orálních metod (Souralová in Valenta, 2003).

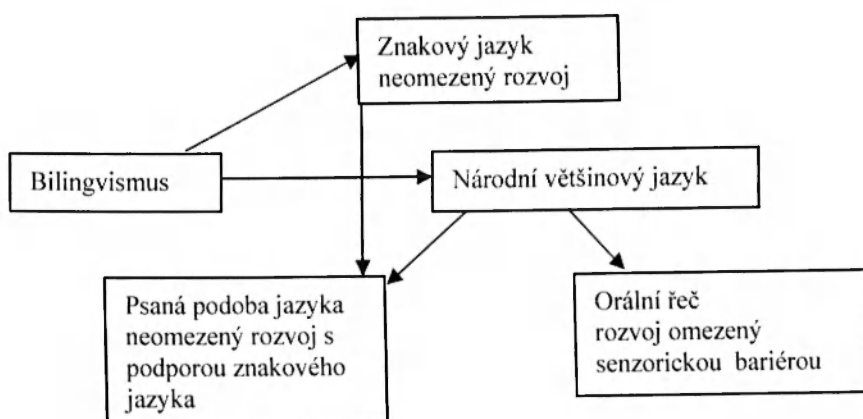
Vzdělávání a výchova pomocí **vizuálně-motorických systémů** komunikace umožňuje dětem, žákům, studentům se sluchovým postižením poznávání prostřednictvím jazyka, který je jim nejbližší. Existují dvě základní formy vizuálně-motorických systémů komunikace, a to jazyky znakové a jazyky znakované. „Jazyky znakované představují uměle vytvořené systémy závislé na mluveném národním jazyce každé země. Jsou určitým komponentem mezi jazykem většinovým a vlastním znakovým jazykem neslyšících, jejichž vznik iniciovala snaha lépe se navzájem dorozumět.“ (Janotová, Řeháková in Valenta, 2003, str. 215). Jazyk znakový je specifickým jazykem neslyšících. Oproti jazykům znakovaným má vlastní gramatiku, která se liší od mluveného jazyka. Má také více společných znaků se znakovými jazyky jiných národů (Sobotková in Vítková, 2004).

V současné době se však v České republice začíná velmi prosazovat tzv. **bilingvální přístup** k výchově a vzdělávání osob se sluchovým postižením. „Jsou užívány jazyky dva – mluvený a znakový, přičemž oba jsou respektovány jako stejně významné. Souvisí to s postupným přestrukturováním vztahu slyšící společnosti k sluchově postižením ve smyslu chápat neslyšící spíše jako kulturní a jazykovou menšinu“ (Valenta, 2003, str. 215). Tato forma dorozumívání se u osob se sluchovým postižením začala používat zejména ve skandinávských zemích poté, co začal být znakový jazyk chápán jako plnohodnotný jazyk (Janotová, Svobodová, 1996). Bilingvální přístup klade důraz na skutečnost, že dítě bude žít ve dvou světech s odlišnými jazyky, ale i s odlišnými kulturními zvyklostmi, které se dítě musí také naučit znát a odlišovat. S dětmi od raného věku se komunikuje prostřednictvím znakového jazyka, který si osvojují spontánně a pomocí něhož uspokojují své základní, emocionální a sociální potřeby a je jim nástrojem pro bezprostřední poznávání světa. Mluvený jazyk se dítě začíná učit až při nástupu do školy, a to pomocí čtení a psaní. Ovládnutí jazyka majority umožňuje jedincům se sluchovým postižením

zařadit se do slyšící společnosti a seznamovat se s její kulturou. Orální komunikace jazykem majority je tedy poslední fází, která nastupuje po osvojení jazyka čtením a psaním. To vše se děti učí na základě dorozumívání se s okolím znakovým jazykem (Janotová, Svobodová, 1996).

Diagram č. 1 : Schéma struktury a vývoje bilingvální komunikace

(Zdroj: Bouvet in Krahulcová, 2002, str.52)

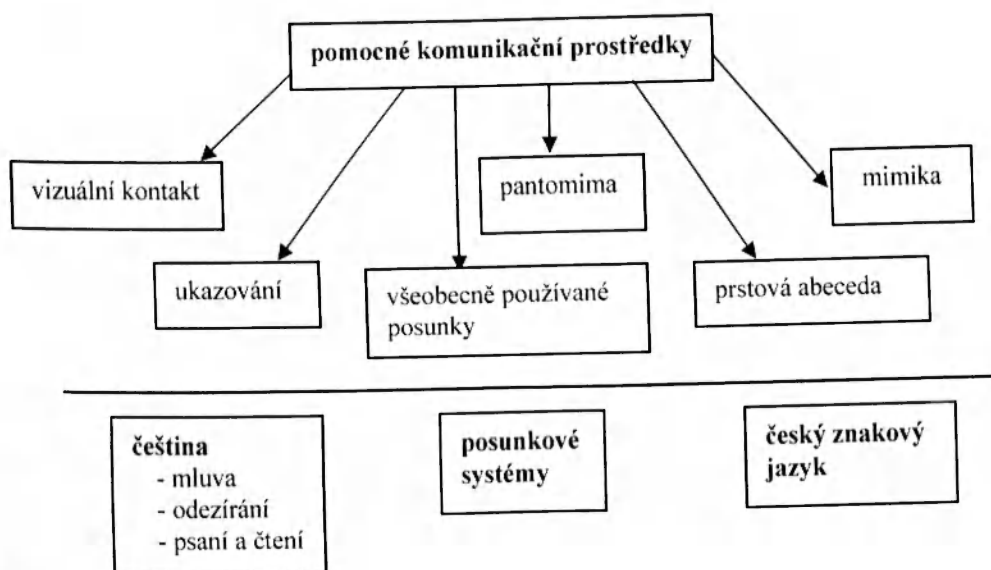
Hlavním přínosem bilingválních vzdělávacích programů je dle Krahulcové (2002, str. 41): „...vytvoření bezbariérových podmínek komunikace, akcelerovaný rozvoj poznávacích procesů, výrazná stimulace komplexních čtenářských schopností, podpora sociálních aktivit a změna vzdělávacího schématu v organizaci vyučovací jednotky, využívání netradičních vyučovacích metod a plastičnost předmětových metodik ve vyučování.“

Další metodou komunikace, která se v současné době používá při výchově a vzdělávání dětí, žáků a studentů se sluchovým postižením je metoda **totální komunikace**. „Filozofie totální komunikace, která uznává používání všech možných forem dorozumívání (orální řeč, odezírání, znakový i znakový jazyk, prstovou abecedu, sluchová výchova, atd.) s tím, že spektrum jednotlivých přístupů se řídí individuálními potřebami konkrétního sluchově postiženého dítěte, se sice objevila již v minulém století, ale stále ji akceptuje většina škol pro sluchově postižené“ (Valenta, 2003, str. 215). Totální komunikace jako

prostředek pro dorozumívání je známa zhruba 25 let. Je to tedy způsob dorozumívání neslyšících, kdy se pro komunikaci s dítětem užívají všechny dostupné komunikační prostředky. (Janotová, Svobodová, 1996).

Rozčlenění jednotlivých komunikačních prostředků totální komunikace velmi názorně a přehledně představuje následující diagram.

Diagram č. 2: Složky totální komunikace

(Zdroj: Kolektiv autorů, 1988, In Doležalová, 2006, str.91)

Pedagogové, kteří vychovávají a vzdělávají děti, žáky a studenty se sluchovým postižením, mají tedy v dnešní době možnost volby ze všech metod vzdělávání výše uvedených. V praxi je volba metody vzdělávání většinou na škole. V síti škol pro děti, žáky, studenty se sluchovým postižením najdeme tedy školy vzdělávající své žáky, studenty prostřednictvím různých metod vzdělávání, což umožňuje zákonným zástupcům dětí, žáků, nebo studentům samotným, vybrat si školu, která bude odpovídat jejich možnostem a představám.

1.3 Možnosti vzdělávání dětí, žáků, studentů se sluchovým postižením

Děti, žáci, studenti se sluchovým postižením se v současnosti mohou v ČR vzdělávat formou integrace, ve škole samostatně zřízené pro žáky se zdravotním postižením nebo kombinací předchozích forem (viz. kapitola 1.1), přičemž dle školského zákona (§ 16) se dětem, žákům a studentům, kteří nemohou vnímat řeč sluchem, zajišťuje právo na bezplatné vzdělávání pomocí nebo prostřednictvím znakové řeči. V praxi však je tlumočnický pro vzdělávání každého jedince, který nemůže vnímat řeč sluchem, zatím nereálný, a to z důvodu neodpovídajícího počtu tlumočnicků znakového jazyka a nedostatku financí na zaplacení jejich služeb.

Jednou z možností vzdělávání dětí, žáků a studentů se sluchovým postižením je tedy jejich vzdělávání v hlavním vzdělávacím proudu, tzn. v běžných školách spolu s majoritou. V tomto případě se jedná o individuální či skupinovou integraci. Tomuto tématu se bude podrobněji věnovat kapitola č. 2.

Druhou možností vzdělávání dětí, žáků, studentů se sluchovým postižením je vzdělávání ve školách pro děti, žáky, studenty se sluchovým postižením. Tyto školy (dříve „speciální školy“) představují ucelený systém. Vyhláška č. 73/2005 Sb., o vzdělávání dětí, žáků a studentů se speciálními vzdělávacími potřebami a dětí, žáků a studentů mimořádně nadaných obsahuje seznam škol pro jedince se sluchovým postižením: mateřská škola pro sluchově postižené, základní škola pro sluchově postižené, střední škola pro sluchově postižené (střední odborné učiliště pro sluchově postižené, odborné učiliště pro sluchově postižené, praktická škola pro sluchově postižené, gymnázium pro sluchově postižené, střední odborná škola pro sluchově postižené). Takto fungující systém umožňuje plynulý přestup dětí, žáků, studentů z jednoho stupně vzdělávání na další. Možný je ale i přestup mezi jednotlivými druhy škol, např. ze základní školy do školy praktické.

Školy pro děti, žáky a studenty se sluchovým postižením se mohou výrazně profilovat podle zvolených metod a forem výchovy a vzdělávání a také podle nabídky specifických činností (př. rodičovské, kulturní kluby, pobyty v přírodě). Daleko více než dříve se školy

pro děti, žáky, studenty se sluchovým postižením také mohou zapojit do tvorby nových výukových postupů a mohou také spolupracovat na přípravě materiálů pro výuku.

1.3.1 Didaktické materiály pro děti, žáky, studenty se sluchovým postižením

V současné době je k dispozici relativně velký počet učebnic (knihy, CD, DVD) a dalších didaktických materiálů pro děti, žáky a studenty se sluchovým postižením. Přesto však zdaleka nelze hovořit o tom, že by byly pokryty všechny stupně vzdělávání, všechny ročníky a všechny předměty. Nejvíce studijních materiálů existuje pro žáky základních škol, výrazně méně již je jich pro školy mateřské a střední. Obsah vzdělávacích materiálů pro děti, žáky, studenty se sluchovým postižením je předkládán v jazykově jednodušší a přístupnější formě a s ohledem k jazykovým kompetencím jedinců. Texty jsou oproti učebnicím běžné základní (střední) školy zjednodušeny. Užívá se většinou běžná slovní zásoba, věty však mají jednodušší skladbu, zredukován je počet cizích slov. Učebnice jsou doplněny velkým množstvím obrázků, ilustrací, mapek, vysvětlivek, atd. (Vítková, 2004). Také jsou vydávány speciální výukové videoprogramy (př. Předškolní výukový program, Hračky: Míša poslouchá, Český jazyk 1 ročník, Videoprogram pro speciální mateřské školy, Český jazyk pro přípravný – 4. ročník: výukový program pro neslyšící, Výukový program pro střední školy⁴) a počítačové výukové programy - př. DVD Raná komunikace v neslyšící rodině, Čeština pro neslyšící v ČZJ – předl. 3. pád, Čtení o pravěku a starověku – více viz. příloha č. 4 a č. 5 (zdroj informací: konzultace v IC FRPSP⁵). Tyto učebnice a učební programy jsou běžně užívány ve školách pro děti, žáky, studenty se sluchovým postižením, ale také při vzdělávání dětí, žáků a studentů se sluchovým postižením v běžných školách, zejména u dětí, žáků, studentů s těžkým sluchovým postižením. Některé materiály vydává víceméně systematicky nakladatelství Septima a nakladatelství Fortuna, z velké části se na vydávání učebnic pro děti, žáky,

---

⁴ Více informací na http://www.frpsp.cz/cze_katalogknih.php.

⁵ Informační centrum Federace rodičů a přátel sluchově postižených

studenty se sluchovým postižením podílí také Státní pedagogické nakladatelství. Vzdělávací materiály vydávají na základě aktuální potřeby také vzdělávací a jiné instituce.

Dle školského zákona (§ 27) ministerstvo školství uděluje a odnímá učebnicím a učebním textům pro základní a střední vzdělávání schválení na základě posouzení, zda jsou v souladu s cíli vzdělávání stanovenými školským zákonem, rámcovými vzdělávacími programy a právními předpisy. Ministerstvo školství zveřejňuje seznam těchto učebnic a učebních materiálů ve Věštníku MŠMT⁶. Školy však mohou při výuce kromě učebnic a učebních textů ze zmíněného seznamu používat i další učebnice a učební texty, pokud nejsou v rozporu s cíli vzdělávání stanovenými školským zákonem, rámcovými vzdělávacími programy nebo právními předpisy a pokud svou strukturou a obsahem vyhovují pedagogickým a didaktickým zásadám vzdělávání. O použití těchto učebnic a učebních textů rozhoduje ředitel školy, který také zodpovídá za splnění uvedených podmínek (školský zákon č. 561/2004, § 27).

Školský zákon (§ 27) dále dodává, že děti, žáci a studenti se zdravotním postižením mají právo bezplatně užívat při vzdělávání speciální učebnice a speciální didaktické a kompenzační učební pomůcky poskytované školou. Kompenzační pomůcky pro dítě, žáka, studenta se sluchovým postižením, které neposkytuje škola, lze zapůjčit nebo získat prostřednictvím speciálně pedagogických center pro osoby se sluchovým postižením (viz. kapitola 3.1) nebo se dají nakoupit z prostředků příplatku na zdravotní postižení (Valenta, 2003).

---

⁶ Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy

2. Integrovaný proces

2.1. Školská integrace z pohledu jejího vývoje

V evropské společnosti se o integračním procesu hovoří již mnoho let. A to o integraci ve všech možných významech, v různých oblastech a prostředích. V edukační linii pak „...prostupuje integrace především do oblastí výchovy a vzdělávání osob se speciálními vzdělávacími potřebami různého věku, včetně dětí raného věku či seniorů.“ (Nováková in Vítková, 2004, str. 9).

Na počátku téměř plošné školní integrace byla iniciativa mezinárodní organizace UNESCO. Problematikou výchovy a vzdělávání dětí, žáků a studentů se speciálními vzdělávacími potřebami se UNESCO začalo zabývat koncem 60. let 20. století. Všechny snahy v oblasti integrativní pedagogiky vyústily ve Světovou konferenci speciálního vzdělávání ve Španělsku v roce 1994. Heslo „Škola pro všechny“ se stalo heslem vyjadřujícím hlavní myšlenku konference. Termín „Škola pro všechny“ tak zdůrazňoval myšlenku rovnoprávného vzdělávání pro všechny děti, žáky, studenty bez rozdílu postižení, nadání, barvy pleti nebo etnika (Nováková in Vítková, 2004).

V České republice se o problematice školní integrace začalo v laické i odborné veřejnosti aktivněji hovořit po roce 1989. Základy postupného začleňování dětí, žáků, studentů s postižením do běžných škol byly tedy u nás položeny na začátku 90. let minulého století, do té doby tehdejší právní řád integraci neupravoval a nepočítal s ní (Valenta, 2003).

Právo na začlenění dětí, žáků, studentů s postižením do běžných škol a podmínky pro práci s integrovanými jedinci byly poprvé zakotveny v zákoně ČNR č. 390/1991 Sb. o předškolních a školských zařízeních a ve vyhláškách na tento zákon navazujících (Vyhláška č. 291/1991 Sb., o základní škole, Vyhláška č. 354/1991 Sb., o střední škole a Vyhláška č. 35/1992 Sb., o mateřských školách). Toto ukotvení obsahovalo možnost (ne povinnost) přijmout do školy dítě, žáka, studenta se zdravotním postižením, umožňovalo individuální integraci dítěte, žáka, studenta se zdravotním postižením a stanovilo podmínky pro odložení povinné školní docházky postiženého dítěte.

Důležitým legislativním ukotvením byla také Vyhláška č. 127/1997 Sb. o speciálních školách a speciálních mateřských školách, která se v § 5 věnovala činnosti speciálně pedagogických center, a to i z hlediska integrovaného dítěte, žáka a studenta s postižením. SPC dle této vyhlášky mělo poskytovat těmto jedincům odbornou pomoc v procesu integrace do společnosti, a to ve spolupráci s rodinou, školami, školskými zařízeními a odborníky.

Dnešní úprava školské integrace, která je zakotvena v Zákoně č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání a ve Vyhlášce č. 73/2005 o vzdělávání dětí, žáků a studentů se speciálními vzdělávacími potřebami a dětí, žáků, studentů mimořádně nadaných, pojímá oproti předešlým úpravám nově vzdělávání jedinců se speciálními vzdělávacími potřebami zejména z hlediska uplatnění jejich práva na vzdělání pomocí specifických forem a metod a na základě vytvoření zvláštních podmínek, které jejich vzdělávání umožní. Změnou v tomto směru je, že nová legislativní úprava podporuje propojení speciálního školství se školami běžného typu a tak určitým způsobem podporuje tendenci k individuální integraci dětí, žáků, studentů se speciálními vzdělávacími potřebami do běžných škol (Michalík, 2005). Pro tyto děti, žáky, studenty mohou být dle jejich potřeb upraveny vzdělávací programy, počítá se s podpůrnými opatřeními pro vzdělávání těchto dětí, žáků, studentů (př. asistent pedagoga – viz. kap. 2.4). Zákon nově upravuje také formu skupinové integrace vzdělávání dětí, žáků, studentů se speciálními vzdělávacími potřebami. Uvádí, že vyžaduje-li to povaha zdravotního postižení, je možné pro děti, žáky, studenty se speciálními vzdělávacími potřebami (se souhlasem krajského úřadu) zřizovat v rámci školy třídy, oddělení nebo skupiny s upravenými vzdělávacími programy (zákon č. 561/2004, § 16). Poprvé se také zákon věnuje vzdělávání dětí, žáků, studentů se speciálními vzdělávacími potřebami dle individuálního vzdělávacího plánu (viz. kapitola 4).

2.2 Vymezení pojmu integrace

V období 90. let 20. století se mnoho autorů zabývalo také vymezením pojmu integrace. Někteří vycházeli z definic, které již existovaly, někteří nabízeli na integraci pohled zcela nový. Také v dnešní době se (v závislosti na měnícím se pohledu na problematiku integrace, na profesním zaměření definujícího, atd.) objevuje množství nových vymezení. Pro účely této diplomové práce jsou vybrány alespoň některé.

Termín integrace pochází z latinského slova „integrare“, což v překladu znamená nenarušený, úplný, sjednocený. Slovo „integravit“ lze v jazyce nalézt od 18. a hlavně pak od 20. století. Zprvu se s tímto pojmem lze setkat ve filosofii, později i v mnoha jiných vědeckých disciplínách (Hájková, 2005).

Pedagogický slovník integraci, integrované vzdělávání vymezuje jako: „Přístupy a způsoby zapojení žáků se zvláštními vzdělávacími potřebami do hlavních proudů vzdělávání a do běžných škol. Cílem je poskytnout i žákům s těžkými a trvalými zdravotními postiženími společenskou zkušenost s jejich zdravými vrstevníky a přitom respektovat jejich specifické potřeby“ (Průcha, Walterová, Mareš, 2001, str. 87).

V Sovákově pojetí je integrace nejvyšším stupněm socializace jedince, to znamená nejvyšším stupněm zapojení jedince do lidského společenství, a to ve výchově, vzdělání, v oblasti společenské, ale také v oblasti subjektivní ve smyslu samostatnosti, sebeuplatnění a sebeuspokojení (Sovák, 1972).

Valenta se se Sovákem ztotožňuje pojetím integrace v jejím nejširším kontextu (sociální integrace) nejen jako objektivní začlenění jedince do společnosti - pracovní, edukační, společenské, ale také subjektivní, které souvisí s naplněním potřeb jedince seberealizace a sebeuspokojení (Valenta, 2003). Jak Valenta dále dodává: „Podstatou školské integrace je naplnění jednoho ze základních lidských práv. Práva být s ostatními“ (Valenta, 2003, str. 17).

V širším kontextu definuje integraci také Feuser (in Hájková, 2005, str. 25-26), když říká: „Integrace je v současné době širokým mezinárodním hnutím za prosazování práva člověka na rovnocennou a rovnoprávnou účast na společné a nevydělující kultuře.“

Integrace bývá často jednoduše vysvětlována jako oboustranný psychosociální proces sbližování minority znevýhodněných a majority intaktních (Hájková, 2005). Jak však Prengel (in Hájková, 2005, str.25) dodává: „Integrace neznamena přizpůsobení se minority majoritě, jejíž způsob života má univerzální platnost a garanci.“ Integrace je daleko více „...oboustranným psychosociálním procesem sbližení a učení integrovaných a integrujících se“ (Kobi, in Hájková, 2005, str.25).

Jednu z nejužitečnějších definic integrace podává dle Novákové (in Vítková, 2004, str. 17) švýcarský autor Bürlí, který říká, že: „Integrace je snaha poskytnout v různých formách výchovu a vzdělání jedinci se speciálními vzdělávacími potřebami v co možná nejméně restriktivním prostředí, které optimálně odpovídá jeho skutečným potřebám. Školní integrace spočívá v úsilí dosáhnout stavu, který se považuje za ideální. Není to pevně stanovený stav, nýbrž musí se pod tímto porozumět dynamický proces. Školní integrace předpokládá změněné chápání postižení. Méně se vychází z kategorií postižení vztahených k jedinci. Více se vychází ze specifických vzdělávacích potřeb, k nimž se má poskytnout co možná individuální nabídka podpory.“

Obecně vzato lze pojem integrace z edukačního hlediska vyložit jako společné vzdělávání dětí, žáků a studentů s postižením s intaktní populací. Důležité ovšem zde je také uvědomit si, že integrace není stav, ale proces, kdy se dítě, žák, student s postižením musí potýkat s naprosto individuálními problémy, které nelze vymezit žádnou jednotnou definicí.

Důležité je také konstatovat, že integrace nepředstavuje přínos pouze pro integrované jedince, ale v případě dobře připravených podmínek pro integrované vzdělávání i pro okolí integrovaného dítě, žáka, studenta s postižením. Obecně vzato je tento integrační proces také vhodným prostředkem pro vytvoření či upevnění určitých etických principů ve společnosti.

2.3 Druhy, stupně a formy integrace

Tato diplomová práce je z hlediska jejího cíle zaměřená na integraci školskou. Avšak v procesu integrace jedince s postižením nelze izolovaně hovořit pouze o integraci školské, protože ta je neoddělitelně propojena s integrací jedince do společnosti, která zahrnuje i další **druhy integrace**. Jak uvádí Jesenský (1998, str. 25), druhy integrace jsou tyto:

- *Integrace osobnosti* – zformování osobnosti ve všech složkách do schopnosti individua cíleně, smysluplně a samostatně působit
- *Integrace sociální* – završení vrůstání jedince do společnosti a její kultury
- *Integrace pracovní* – oblast vrůstání zdravotně postiženého do pracovního procesu vykonávaného v těsném kontaktu se zdravými na společných pracovištích
- *Integrace pedagogická*

V rámci integrace školské pak Jesenský vymezil jejích 9 **stupňů**. Toto jeho dělení popisuje možnosti výchovy a vzdělávání dětí, žáků a studentů se speciálními vzdělávacími potřebami a také vhodné úpravy školního prostředí.

1. *Plná integrace* se uskutečňuje v jakémkoli výchovně vzdělávacím prostředí bez použití speciálních pomůcek a s vysokým sociálním statusem.
2. *Podmíněná integrace* probíhá v jakémkoli výchovně vzdělávacím prostředí s použitím osobních kompenzačních a reedukačních pomůcek s vysokým sociálním statusem.
3. *Snížená integrace* je vázaná na technické a jiné úpravy výchovně vzdělávacího prostředí, používání speciálních pomůcek, s mírně sníženým sociálním statusem.
4. *Ohraničená integrace* se realizuje v technicky upraveném výchovně vzdělávacím prostředí s použitím speciálních pomůcek a s výběrovým uplatňováním speciálních metod, se sníženým sociálním statusem.
5. Při *vymezené integraci* se jedná se o upravené výchovně vzdělávací prostředí s použitím speciálních pomůcek, s pravidelným uplatňováním speciálních metod v průměrném rozsahu při uchování přijatelného sociálního statusu.

6. *Redukovaná integrace* znamená upravené výchovně vzdělávací prostředí s použitím speciálních pomůcek, s pravidelným uplatňováním speciálních metod v převládajícím rozsahu, při přijatelném sociálním statusu.
7. *Narušená integrace* probíhá v upraveném výchovně vzdělávacím prostředí s použitím speciálních pomůcek, s uplatněním speciálních metod v plném rozsahu při zachování integračních cílů a obsahů při sníženém sociálním statusu.
8. *Segregovaná výchova a vzdělání* probíhá v upravených podmínkách, za použití speciálních pomůcek, s uplatněním speciálních metod v plném rozsahu se zachováním integračních cílů a obsahů s omezeným sociálním statutem.
9. *Vysoce segregovaná výchova a vzdělání* se odehrává ve speciálně upraveném prostředí s použitím pomůcek, s uplatněním speciálních metod v plném rozsahu při uplatnění redukce integračních cílů a obsahů s podstatně omezeným sociálním statutem (Jesenský, 1995, str.17-18).

Z hlediska školní integrace existují dvě základní **formy** (viz. kapitola č.1.1), a to *individuální zařazení* dítě, žáka, studenta s postižením do běžné třídy školy (MŠ, ZŠ, SŠ), kdy je dítě, žák, student plně začleněn do přirozeného sociálního prostředí majoritní společnosti zdravých žáků, a *skupinová forma* integrace, kdy je při běžné škole vzdělávána skupina dětí, žáků, studentů s postižením. Při této formě integrace není tak výrazně omezen kontakt s přirozeným prostředím, jak je tomu při vzdělávání dítěte, žáka, studenta s postižením ve speciálních školách (Valenta, 2003).

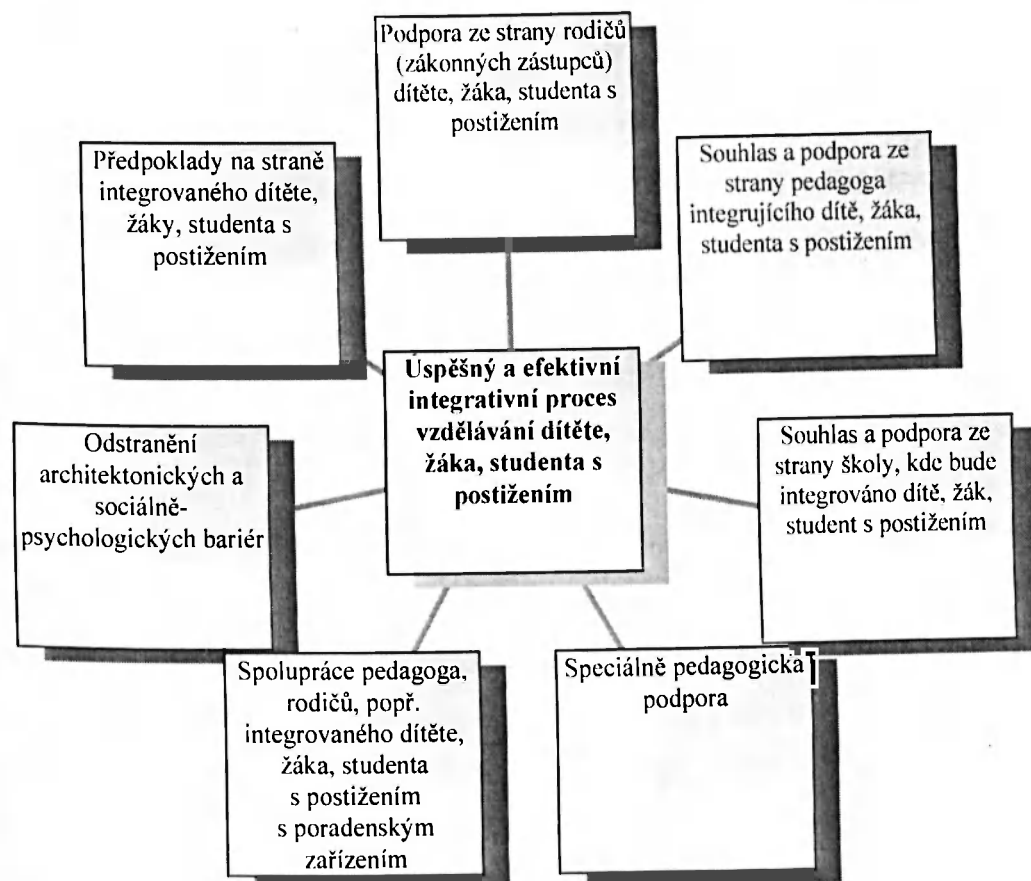
2. 4 Podmínky integrace

Většina prací, které se věnují tématu školské integrace, zahrnuje i pokus o vymezení podmínek pro školskou integraci. Názory autorů na tuto oblast se více či méně liší, shrnout by se však daly následovně.

Integrace dítěte, žáka, studenta s postižením do běžné školy může být užitečná a přinést dítěti, žákovi, studentovi zkušenosti, kterých by se mu jinak nedostalo. Má-li tedy integrace úspěšně fungovat a rozvíjet se, je třeba splnit určité podmínky, aby integrace pro dítě, žáka, studenta se speciálními vzdělávacími potřebami, ale i pro děti, žáky, studenty zdravé, nebyla spíše zátěží. Vnímáme-li integraci jako proces zejména mezi dvěma velkými skupinami (majoritní skupina a skupina dětí, žáků, studentů se speciálními vzdělávacími potřebami), je pochopitelné, že podmínky pro zajištění úspěšnosti a efektivity procesu jsou nejčastěji vázány na tyto dvě skupiny a prostředí, kde se proces realizuje (škola).

Je tedy třeba podpory ze strany rodiny a rodičů integrovaného jedince, ze strany školy a pedagogů, důležité je zajištění speciálně pedagogické podpory integrovanému dítěti, žákovi, studentovi, spolupráce školy a rodičů s poradenským zařízením. Je třeba odstranit případné architektonické a sociálně-psychologické bariéry integrativního vzdělávání. Neméně důležité jsou ovšem také předpoklady na straně integrovaného dítěte, žáka, studenta s postižením. Tyto podmínky, na jejichž splnění se klade důraz při integrativním vzdělávání dítěte, žáka, studenta s postižením, budou podrobněji popsány v této kapitole níže. Pro přehlednost jsou znázorněny v diagramu č. 3.

Diagram č. 3: Podmínky potřebné pro zajištění úspěšnosti a efektivity procesu integrace

Zdroj: Vlastní zdroj

Pro úspěšnou integraci jsou důležité některé **předpoklady na straně dítěte, žáka, studenta** s postižením. Jedinec, který má být začleněn, musí bezpodmínečně projít speciálně pedagogickým a psychologickým vyšetřením. Při vyšetření se klade důraz na komplexní přístup, vychází se z individuálních vlastností dětí, žáků, studentů s postižením a z jejich osobnostních specifíků. Dítě, žák, student s postižením, který má být začleněn do běžné školy, by měl být přiměřeně sociálně adaptabilní (Kubíček, Kubíčková 1997).

Proces integrace dítěte, žáka, studenta s postižením začíná v jeho rodině. **Rodiče** (nebo nejbližší dítěte, žáka, studenta) hrají v integračním procesu velmi významnou roli. „Výsadní právo rodičů a rodiny v péči o dítě není dáno jen odvěkým imperativem etickým,

ale je potvrzeno i právními normami. Čl. č. 5 Úmluvy o právech dítěte zavazuje smluvní strany Úmluvy respektovat odpovědnost, práva a povinnosti rodičů, které směřují k zabezpečení jeho orientace a usměrňování při výkonu práv podle úmluvy v souladu s jeho rozvíjejícími se schopnostmi“ (Valenta 2003, str. 36). Jednoduše lze říci, že rodiče mají zodpovědnost za výchovu svých dětí. A to se samozřejmě týká i rodičů dětí s postižením. I když výchova takových dětí je pro rodiče často obtížnější, a to by měli vědět pedagogové těchto dětí, žáků, studentů a mít to na paměti při vzájemné komunikaci (Valenta, 2003).

Při integraci dětí, žáků, studentů s postižením musí rodiče vědět, jaké možnosti nabízí škola, kde bude dítě, žák, student s postižením integrován. Při integrovaném vzdělávání musí počítat se svým větším zapojením v této oblasti rozvoje svého dítěte a také s vyšší psychickou zátěží pro ně a celou rodinu (Michalík, 2002). Rodiče by měli být v pravidelném kontaktu s pedagogem dítěte, žáka, studenta, měli by být informováni o všem, co se týká jejich dítěte. Rodiče si však musí být vědomi i skutečnosti, že ne pro každé dítě je integrace vhodným řešením a musí počítat s také s variantou, že se po určité době integrace může zjistit, že pro dítě bude přínosnější vzdělávání ve škole pro děti, žáky, studenty s daným typem postižení. Vzdělávání dítěte, žáka, studenta s postižením je totiž proces, který se musí stále vyhodnocovat a kdy je třeba reagovat na potřeby dítěte, žáka, studenta a na možnosti rodiny a školy.

Jednou ze základních, dalo by se říci i klíčových, podmínek úspěšné integrace je **souhlas pedagoga**, který má integrovat dítě, žáka, studenta s postižením. Všichni autoři zabývající se integrativní pedagogikou se shodují na tom, že v žádném případě nelze učitele k tomuto nutit. Učitel musí být přesvědčen, že integrativní vzdělávání bude v jeho silách, nesmí mít odmítavý vztah k jedincům s postižením, ale zároveň jeho snaha dítě, žáka, studenta integrovat nesmí vycházet ze soucitu.

Učitel, který má ve své třídě integrované dítě, žáka, studenta s postižením, by v ideálním případě měl mít speciálně pedagogickou kvalifikaci. V praxi toto však ne vždy platí, což souvisí s nesystémovým přístupem k integraci v minulosti (Valenta, 2003). „Se změnou pohledu na výchovu a vzdělávání postižených dětí a žáků (integrační snahy v běžných

školách) se mění postavení učitelů a speciálních pedagogů na školách a dochází ke změně jejich úkolů při výchově a vzdělávání postižených“ (Nováková in Vítková, 2004, str.24). Čím je tedy integrativní vzdělávání rozšířenější, o to větší vzniká pro učitele běžných škol potřeba dozvědět se více informací o postižení a jeho důsledcích, o speciálních metodách a individualizovaných formách výuky. Speciálně pedagogická příprava (alespoň formou níže zmíněných seminářů) učitelů, kteří budou integrovat dítě, žáka, studenta s postižením, je většinou autorů zabývajících se problematikou školské integrace považována za nutnost. Za ideální je pak označován stav, kdy je dítě, žák, student s postižením v běžné škole integrován pedagogem s vysokoškolským speciálně pedagogickým vzděláním. Takového stavu je však dosaženo zatím jen v malém procentu případů školské integrace (Nováková in Vítková, 2004). I v budoucnu bude tento stav zřejmě velmi nereálný. Nelze zabezpečit, aby každý pedagog, který má ve své třídě integrované být jedno dítě, žáka, studenta s postižením, měl vysokoškolské speciálně pedagogické vzdělání.

Často se však pro pedagogy integrovaných dětí, žáků, studentů s postižením organizují speciální kurzy a semináře poskytující potřebné informace. Většinou jsou pořádány vysokými školami nebo poradenskými zařízeními. Na některých pedagogických fakultách je umožněno dálkové studium oboru speciální pedagogiky. Každý učitel také má možnost konzultovat své otázky a zkušenosti spojené s integrací dítěte, žáka, studenta s postižením s pracovníky poradenských center (převážně s SPC).

Učitelé by tedy měli být na integraci důkladně připraveni, protože zde nestačí pouze pedagogická intuice a běžná praxe. Jak uvádí Kubíče, systematické znalosti problematiky speciální pedagogiky jsou jedním z nejdůležitějších předpokladů ke kvalitní práci učitele. Učitelé totiž musí vědět, že integrace je často provázena řadou problémů, na které musí být připraveni. Musí mít na vědomí, že efekt jejich práce s dětmi, žáky, studenty s postižením nemusí být tak viditelný a rychlý jako u zdravých spolužáků. Musí být seznámeni s potřebami, které děti, žáci, studenti s konkrétním postižením vyžadují, a to jak v oblasti výchovně vzdělávací, tak v oblasti materiálního zabezpečení (Kubíče, Kubíčová 1997). Učitelé musí dále umět zvolit odpovídající vzdělávací metody, orientovat se ve využití kompenzačních pomůcek, musí aktivně spolupracovat s rodinou dítěte, žáka, studenta

s postižením, se školským poradenským zařízením a v neposlední řadě by měli umět vytvořit vhodné prostředí třídy pro integrovaného jedince i jeho spolužáky.

Úspěšnost integrace dítěte s postižením kromě výše uvedených skutečností ovlivňuje také **celková atmosféra ve škole**, na které se podílí kromě pedagoga dítěte, žáka, studenta s postižením také ostatní děti, žáci, studenti navštěvující školu, pedagogové školy a všichni ostatní zaměstnanci školy. Vhodné je alespoň děti, žáky, studenty, kteří budou navštěvovat stejnou třídu s dítětem, žákem, studentem s postižením, odpovídajícím způsobem na tuto skutečnost připravit. Ať již pedagogem, pracovníkem školského poradenského zařízení, či samotným studentem.

Dítě, žák, student s postižením by měl navštěvovat školu nejbližší místu bydliště. Tento požadavek však zatím není možné zajistit pro všechny děti, žáky, studenty s daným typem postižení. Klíčovou osobou pro přijetí dítěte, žáka, studenta je ředitel školy, který rozhoduje, zda jedince s postižením přijme či ne (Valenta, 2003).

Neodmyslitelnou součástí procesu integrativního vzdělávání jsou **poradenská pracoviště**: speciálně pedagogické centra, pedagogicko-psychologické poradny, střediska výchovné péče, školní poradenská pracoviště a Institut pedagogicko-psychologického poradenství (vyhláška č. 72/2005, § 3, § 7). Podporou, která by se skrze tato pracoviště měla dostat všem účastníkům integračního procesu, se podrobněji zabývá kapitola č. 3 této práce.

Další podmínkou, kterou je třeba zajistit pro přínosnou integraci, je **speciálně pedagogická podpora**. Prostředky této podpory jsou např. asistence (osobní asistent, asistent pedagoga), rehabilitační, kompenzační a učební pomůcky potřebné pro výchovu a vzdělávání, úprava vzdělávacích podmínek, atd.

V souvislosti s asistencí při integračním vzdělávání existují dva pojmy, a to osobní asistence a asistence pedagogická. Oba tyto typy podpory se při integrovaném vzdělávání prolínají. *Osobní asistent* funguje jako doprovod dítěte do školy nebo školského zařízení před začátkem vyučování a jeho vyzvednutí ze školy nebo školského zařízení po skončení vyučování, včetně dalších podpůrných činností nasmlouvaných zákonnými zástupci žáka. Osobní asistence je druhem sociální služby v návrhu zákona o sociálních službách a podle

Katalogu prací (NV č. 469/2002 Sb.) ji provádí pracovník sociální péče. Potřebnou kvalifikaci osobní asistent získá prostřednictvím akreditovaných vzdělávacích kurzů.

Asistenci pedagoga se věnuje v odstavci 1 § 7 Vyhláška č. 73/2005 Sb. o vzdělávání dětí, žáků studentů se speciálními vzdělávacími potřebami a o vzdělávání dětí, žáků a studentů mimořádně nadaných. Najdeme zde vymezení činností asistenta pedagoga, jimiž jsou: pomoc žákům při přizpůsobení se školnímu prostředí, pomoc pedagogickým pracovníkům školy při výchovné a vzdělávací činnosti, pomoc při komunikaci se žáky, při spolupráci se zákonnými zástupci žáků a komunitou, ze které žák pochází. Asistenta pedagoga zřizuje se souhlasem krajského úřadu ředitel příslušné školy, a to ve třídě nebo studijní skupině, ve které se vzdělává dítě, žák nebo student se speciálními vzdělávacími potřebami. Dále školský zákon dodává (§ 16, odstavec 9), že v případě dětí, žáků a studentů se zdravotním postižením a zdravotním znevýhodněním je nezbytné vyjádření školského poradenského zařízení. Nezbytný časový rozsah podpory asistenta a doporučenou pracovní náplň stanoví školské poradenské zařízení.

Asistent pedagoga musí pro získání odborné kvalifikace absolvovat studium v oblasti pedagogiky. Vzdělává se v příslušné škole (zařízení) s akreditovaným programem, která mu poskytne základní znalosti potřebné k výkonu asistence pedagogovi (podrobněji viz. Zákon č. 563/2004 Sb., o pedagogických pracovnících a o změně některých zákonů). V praxi se často asistentům pedagogů dostává potřebného vzdělání až v průběhu práce, a to skrze průběžné vzdělávání asistentů organizované např. poradenskými zařízeními, zejména SPC.

Asistent pedagoga pracuje pod vedením (třídního) učitele. Pracuje zejména s integrovaným dítětem, žákem, studentem, pokud to však situace vyžaduje a pedagog souhlasí, může pracovat i s ostatními dětmi, žáky, studenty ve třídě. Pro úspěšnou integraci je vhodné, aby byl asistent pedagoga seznámen s rodinou dítěte a s pracovníky poradenského zařízení, kteří poskytují dítěti, žákovi, studentovi s postižením podporu. Velmi důležitá je samozřejmě spolupráce asistenta pedagoga s pedagogem. Nezbytné je hned na začátku

vymezit pravidla spolupráce. Nesmí chybět ani vzájemná komunikace a informovanost (o.s. Rytmus, 2003).

Neméně důležitou speciálně pedagogickou podporou jsou také *rehabilitační a kompenzační pomůcky*, které dítěti, žákovi, studentovi s postižením usnadňují vzdělávání v běžné škole. Dle vyhlášky č. 73/2005 mají děti, žáci, studenti s postižením právo bezplatně užívat při vzdělávání speciální učebnice a speciální didaktické a kompenzační pomůcky. V běžné škole je samozřejmě dostupnost těchto pomůcek menší než ve školách zaměřených na výchovu a vzdělávání dětí s postižením. Řada těchto pomůcek se však dá opatřit nebo zapůjčit v poradenských zařízeních (SPC) nebo se dá získat formou nákupu z prostředků příplatku na zdravotní postižení (Valenta, 2003).

Nutná je pro úspěšnou integraci také *úprava vzdělávacích podmínek*, a to v rozsahu vyplývajícím ze stupně znevýhodnění dítěte, žáka, studenta. Často je třeba použít při výchově a vzdělávání alternativní formy a metody (např. epochové, blokové vyučování), nezbytná je individuální práce s dítětem, žákem, studentem. Měla by existovat možnost upravit obsah učiva jednotlivých předmětů. Hodnocení dítěte, žáka, studenta s postižením bývá také často vyjadřováno alternativní formou (slovní hodnocení, kombinované hodnocení (Valenta, 2003).

Formou speciálně pedagogické podpory při výchově a vzdělávání dětí, žáků, studentů s postižením je *vytvoření individuálního vzdělávacího plánu*. První legislativní ukotvení individuálního vzdělávacího plánu (dále jen IVP) nalezneme ve školském zákoně č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání, podrobněji pak ve Vyhlášce č. 73/2005 Sb., o vzdělávání dětí, žáků a studentů se speciálními vzdělávacími potřebami a dětí, žáků a studentů mimořádně nadaných. Individuální vzdělávací plán určí takovou organizaci vzdělávání dítěte, žáka nebo studenta, aby se mohl s ohledem na své postižení vzdělávat za podmínek, které odpovídají jeho možnostem (Michalík, 2005). Podle znění § 6 vyhlášky č. 73/2005 se IVP stanoví v případě potřeby především pro individuálně integrovaného žáka, žáka s hlubokým mentálním postižením, případně také pro žáka skupinově integrovaného nebo pro žáka speciální školy.

Dle vyhlášky č. 73/2005 je IVP vypracován zpravidla před nástupem žáka do školy, nejpozději však do 1 měsíce po nástupu žáka do školy nebo po zjištění speciálních vzdělávacích potřeb žáka. IVP může být dle potřeby upravován a doplňován v průběhu školního roku. Za zpracování IVP odpovídá ředitel školy a je vypracován ve spolupráci se školským poradenským zařízením a zákonným zástupcem žáka nebo zletilým žákem. IVP schvaluje ředitel školy po předchozím písemném souhlasu zákonných zástupců žáka a zařazuje ho do dokumentace žáka. Školské poradenské zařízení má dle výše zmíněné vyhlášky povinnost sledovat a dvakrát ročně vyhodnocovat dodržování postupů a opatření stanovených v IVP a poskytovat žákovi, škole i zákonnému zástupci žáka poradenskou podporu. V případě nedodržování stanovených opatření informuje o této skutečnosti ředitele školy.

Paragraf 6 výše zmíněné vyhlášky dále říká, že IVP vychází ze školního vzdělávacího programu příslušné školy, závěrů speciálně pedagogického vyšetření, popř. psychologického vyšetření školským poradenským zařízením, popř. doporučení registrujícího praktického lékaře pro děti a dorost nebo odborného lékaře nebo dalšího odborníka, a vyjádření zákonného zástupce žáka nebo zletilého žáka. Je to závazný dokument pro zajištění speciálních vzdělávacích potřeb dítěte, žáka, studenta. Obsahuje údaje o obsahu, rozsahu, průběhu a způsobu poskytování individuální speciálně pedagogické nebo psychologické péče dítěti, žákovi, studentovi včetně zdůvodnění, údaje o cíli vzdělávání dítěte, žáka, studenta, časové a obsahové rozvržení učiva, volbu pedagogických postupů, způsob zadávání a plnění úkolů, způsob hodnocení, vyjádření potřeby dalšího pedagogického pracovníka nebo další osoby podílející se na práci se žákem a její rozsah. U studenta se sluchovým postižením, který studuje střední školu, a u studenta se sluchovým postižením, který navštěvuje vyšší odbornou školu, se uvádí potřebnost nezbytných tlumočnických služeb a jejich rozsah. Dále v IVP najdeme návrh případného snížení počtu žáků ve třídě běžné školy, kde se žák vzdělává, a také seznam kompenzačních, rehabilitačních a učebních pomůcek, speciálních učebnic a didaktických materiálů nezbytných pro výuku dítěte, žáka, studenta s postižením. IVP musí obsahovat také jmenovité určení pedagogického pracovníka školského poradenského zařízení, se

kterým bude škola spolupracovat při zajišťování speciálních vzdělávacích potřeb žáka a závěry speciálně pedagogických, popř. psychologických vyšetření.

IVP by měl sloužit jako pracovní materiál pro všechny strany, proto je dobré, podíleli-li se na jeho vypracování také učitel a rodiče integrovaného dítěte, žáka, studenta (jak je zákonem uloženo za povinnost – viz výše). Správně sestavený IVP je vodítkem pro vyučování a hodnocení a vychází z něj podrobná denní a týdenní příprava učitele. V žádném případě by se však neměl stát dogmatem, ale jen pomůckou, která bude poskytovat prostor pro aktuální problémy (Kubíče, Kubíčová, 1997).

Kromě výše uvedených podmínek jsou pro úspěšnou integraci důležité i faktory jako **odstraňování architektonických a sociálně psychologických bariér**. Většina škol je v současné době řešena bariérově. „Jedná se o důsledek desetiletí neřešených otázek přístupnosti veřejných budov. Do jisté míry se boj zdravotně postižených za zlepšení přístupnosti a odstranění architektonických bariér, ve svém pojetí úsilí o přijetí antidiskriminační legislativy, podobá procesu školské integrace“ (Valenta, 2003, str.46). V současné době lze říci, že bezbariérová úprava škol (a veřejných budov) se začíná stávat důležitým kritériem při jejich výstavbě.

Sociálně-psychologické bariéry znamenají souhrnné označení pro škálu postojů, soudů, stanovisek, ale i opatření a řešení, která doprovázejí nejen školskou integraci, ale obecně život občanů se zdravotním postižením. Ve společnosti často ještě dnes lze slyšet názory velmi nepříznivé pro integrativní vzdělávání. Na druhé straně se však (obzvláště u mladých lidí) lze setkat s přirozeným vztahem k jedincům s postižením, a to právě také díky probíhající školské integraci (Valenta, 2003).

2.5 Integrace dítěte, žáka, studenta se sluchovým postižením

Stejně jako v integračním vzdělávání a výchově obecně, také v integračním vzdělávání a výchově dětí, žáků a studentů se sluchovým postižením stále více sílí trendy začlenění jedince se sluchovým postižením mezi majoritu. Stále více rodičů dětí se sluchovým postižením je přesvědčeno, že jejich dítě je schopno zvládnout všechna úskalí začlenění mezi běžnou populaci a snaží se ho proto umístit do běžné školy.

Na základě zkušeností z jiných států lze říci, že k integraci dětí, žáků a studentů se sluchovým postižením se musí přistupovat na podkladě individuálního posouzení dítěte, žáka, studenta (opět stejně jako u ostatních postižení). Možnost začlenění nelze vyloučit ani při těžkých sluchových postiženích. Důležité je zde především, kdy k postižení došlo z hlediska vývoje řeči a akustických zkušeností a dále také záleží na osobnostních kvalitách a sociokulturním zázemí jedince (Jesenský, 1995).

Úspěšnost integrace dítěte, žáka, studenta se sluchovým postižením (stejně jako u integrace dítěte, žáka, studenta s ostatními typy postižení) nikdy nelze dopředu přesně odhadnout. Zkušenosti s integrativním vzděláváním a výchovou dětí, žáků, studentů se sluchovým postižením však ukazují (Valenta, 2003), že se snadněji integruje nedoslýchavé dítě, žák, student nebo ohluchlé dítě, žák, student, kterému je voperován kochleární implantát. Lze zde totiž využít skutečnosti, že je zachována určitá zpětná akustická vazba, nebo může dítě, žák, student využít svoji sluchovou zkušenost před ohluchnutím.

2.5.1 Podmínky úspěšné integrace dítěte, žáka, studenta se sluchovým postižením

„Žáci se sluchovým postižením se mohou vzdělávat na základě školních vzdělávacích plánů korespondujících s rámcovým vzdělávacím plánem zdravotně postižených za předpokladu, že pro jejich vzdělávání budou vytvořeny nezbytné podmínky. Tyto podmínky jsou u jednotlivých dětí, žáků a studentů se sluchovým postižením individuálně odlišné a musí odpovídat stupni a druhu jejich postižení“ (Vítková, 2004, str. 35). Integrace dítěte, žáka, studenta se sluchovým postižením s sebou přináší problémy, které bez vstřícného postoje všech, kteří spolupracují na úspěšném průběhu procesu integrace (integrovaného dítěte, žáka, studenta, jeho rodičů, učitele, spolužáků, pracovníků poradenského pracoviště), lze jen velmi těžko zvládnout. Podmínky důležité pro přínosnou integraci jsou obecně uvedeny v kapitole 2. 2 a platí i pro integrativní vzdělávání a výchovu jedinců se sluchovým postižením. Z tohoto důvodu se jimi diplomová práce v této kapitole nezabývá znovu, ale věnuje se specifickým podmínkám úspěšné integrace jedinců se sluchovým postižením.

K nejdůležitějším předpokladům úspěšné integrace dítěte, žáka, studenta se sluchovým postižením patří především: „...včasná depistáž a vyšetření sluchu dítěte, přidělení kvalitního sluchadla, reedukace sluchu a řeči, spolupráce logopeda s rodinou a spolupráce rodiny se školou. Důležité je celkové posouzení intelektu dítěte, jeho sociability, schopnosti adaptability a zhodnocení jeho sociální a emocionální zralosti“ (Janotová in Valenta, 2003, str. 216). Základním požadavkem je samozřejmě přijetí dítěte, žáka, studenta se sluchovým postižením pedagogem a spolužáky do prostředí třídy. Pro úspěšnou integraci je vhodné umožnit dítěti, žákovi, studentovi kontakt s pedagogem, který ho bude vyučovat, před začátkem školního roku, dobré je sejít se v kombinaci učitel, dítě, rodiče, pracovník SPC. Učitel musí mít zájem o výuku dítěte, žáka, studenta se sluchovým postižením, musí objasnit ostatním žákům třídy všechny důležité informace týkající se integrovaného jedince. Učitel musí být samozřejmě předem seznámen s diagnózou dítěte, žáka, studenta a okolnostmi z tohoto postižení vycházejícími. Musí zvládnout technickou obsluhu sluchadla (i když většina integrovaných jedinců toto umí), vědět o možnostech využití všech pomůcek, které dítěti, žákovi, studentovi pomohou kompenzovat jeho postižení.

Učitel, ale i spolužáci integrovaného jedince, by měli být seznámeni se způsobem komunikace dítě, žáka, studenta s postižením a umět na něj reagovat. „Integrace jako začlenění do společnosti znamená být v určité oblasti jejím plnohodnotným členem. Začlenění z praktického hlediska ve skutečnosti znamená navázání kontaktů, výměnu informací, komunikaci. Podmínkou komunikace je znalost shodných klíčů pro oba nebo všechny subjekty, které se procesu účastní“ (Šebesta in Jesenský, 1998, str. 60). Komunikační bariéra zapříčiněná sluchovým postižením může způsobit určitou úroveň vydělení integrovaného dítěte, žáka, studenta z kolektivu. Proto je nutností tuto bariéru odstranit, a to poskytnutím podpůrných opatření integrovanému dítěti, žákovi, studentovi. O těchto opatřeních tato kapitola pojednává níže.

Komunikačních kanálů jedinců se sluchovým postižením existuje mnoho. Všechny jsou však podmíněny relativně velkými znalostmi na straně minority, ale také majority, která také musí určité znalosti mít, chce-li s minoritou úspěšně komunikovat. „Komunikační prostředky neslyšících jsou podmíněny většími speciálními znalostmi majority, zejména znakového jazyka, nebo kultivací projevu usnadňující odezírání. Obvykle majorita nemá žádné, nebo minimální znalosti, na druhé straně jsou často nedostatečné znalosti minority ve všech případech. Komunikace je relativně snadná, ale velmi povrchní, neúplná, omezená jen na nejzákladnější informace“ (Šebesta in Jesenský 1998, str. 61).

Ve většině případů pedagog, který integruje jedince se sluchovým postižením, neovládá znakový jazyk. U některých učitelů se ještě setkáme s tím, že svůj projev jsou schopni doprovodit znaky ze znakové češtiny, avšak takových učitelů je v běžných školách také velmi málo. Převážně se pedagogové s integrovaným jedincem dorozumívají orálně, přičemž si dítě, žák, student se sluchovým postižením pro pochopení sdělované informace pomáhá odezíráním (Valenta, 2003). Aby jedinec mohl odezírat, je potřeba splnit určité podmínky, a to jak z hlediska prostředí, ve kterém ke komunikaci dochází, tak z hlediska hovořící osoby. Mezi nejnázornější ovlivnitelné podmínky patří dobré osvětlení. Je třeba dbát na to, aby světlo vždy dopadalo na ústa a obličej mluvícího. Stejně tak konverzační vzdálenost by měla být volena tak, aby vyhovovala oběma komunikujícím (Valenta, 2003). Janotová za ideální vzdálenost považuje, sedí-li jedinec ve druhé až čtvrté lavici. Má tak možnost

nejen dobře slyšet, ale i odezírat (Janotová in Valenta, 2003). Hovořící osoba by měla výrazně, ale ne přehnaně artikulovat, výhodou jsou i nalíčené rty, velkou nevýhodou pak jsou vousy, které dětem, žákům, studentům se sluchovým postižením odezíráni velmi ztěžují. Učitel by měl dále pamatovat na to, aby nemluvil při psaní na tabuli a při četbě z knihy si nezakrýval obličej. Dítě, žák, student se sluchovým postižením by měl rozumět tomu, co povídají jeho spolužáci, proto by mělo být těmto jedincům povoleno se otáčet a sledovat jejich mluvní projev (Sobotková in Vítková 2003).

Pro děti, žáky, studenty se sluchovým postižením, kteří využívají zbytky sluchu nebo mají kochleární implantát, musí také třída, ve které budou vzděláváni, splňovat určitá kritéria. Jedná se zejména o velikost třídy. Ve velké třídě může být jedincům se sluchovým postižením nevyhovující velká resonance, v malé třídě pak přílišná hlučnost. Také počet a velikost oken hraje velký význam. Příliš velká plocha oken odráží mnoho zvuku, a proto má negativní vliv na prostorovou akustiku. Dobré je dbát na vhodnou prostorovou akustiku užitím koberce na podlaze, který pohlcuje rušivé zvuky (o.s. Rytmus, 2003).

„Systém komunikačních forem plní kompenzační funkci významně narušených podmínek intaktního dorozumívání. Z hlediska snahy o vytvoření optimálních podmínek k předávání a příjmu informací, má každá z forem komunikace nezastupitelnou funkci z hlediska vývoje osobnosti sluchově postiženého a z hlediska napojení se na sociální struktury, socializaci – integraci v individuálně podmíněném stupni integrace“ (Krahulcová in Jesenský, 1995, str. 96). Školní integraci lze v případě potřeby usnadnit užitím netradičních alternativních a augmentativních forem komunikace. Alternativní komunikací rozumíme užití jednoduchých komunikačních systémů u osob, které nejsou schopné zvládnout jak orální tak vizuálně-motorické formy jazyka. Jedná se v podstatě o náhradu mluvené řeči. Tyto systémy facilitované komunikace jsou založeny na výběru předložených komunikačních jednotek (obrázky, piktogramy, symboly, slova, písmena, atd.) k dorozumívání. Augmentativní komunikace se zaměřují na podporu již existujících komunikačních možností a schopností osob s postižením. Jejich cílem je zvýšit kvalitu porozumění řeči a také usnadnit vyjadřování. Pro děti, žáky, studenty se sluchovým postižením jsou vhodné např. tyto systémy alternativní a augmentativní komunikace:

facilitovaný znakový jazyk Makaton (forma komunikace již adaptovaná na znaky z českého znakového jazyka), edukativní systém Bliss, systém pomocných artikulačních znaků Cud speech nebo Hand-mund systém (Krahulcová in Jesenský, 1998).

Také ze strany dítěte, žáka, studenta se sluchovým postižením začleněného do běžné školy by měla být snaha dorozumět se orálně, pokud mu to jeho postižení jen trochu dovoluje. Srozumitelnému mluvnímu projevu by se jedinec měl systematicky učit, a to nejlépe formou logopedické péče, které by se dítěti, žákovi, studentovi mělo dostat přímo ve škole nebo prostřednictvím poradenského zařízení (Souralová in Valenta, 2003).

Z hlediska obsahu vzdělávání dětí, žáků, studentů se sluchovým postižením je třeba v některých vzdělávacích oblastech realizovat odlišný přístup. Jedná se hlavně o výuku jazyků (českého i cizích) a hudební výchovy či hudebně-dramatické výchovy (Krahulcová in Jesenský, 1995). Úpravu je nutné zaznamenat do individuálního vzdělávacího plánu, který má dítě, žák, student se sluchovým postižením před vstupem do školy vypracován a kde lze nalézt i další opatření týkající se jedince se sluchovým postižením (viz. kapitola 2.2).

Klíčová pro úspěšné začlenění dítěte, žáka, studenta se sluchovým postižením je také systematická spolupráce s rodinou, SPC a dalšími odborníky. Umožňuje učiteli nejen lepší poznání osobnosti postiženého jedince, ale znamená i pomoc při jeho výchově a vzdělávání.

2.5.2 Integrativní výchova a vzdělávání dětí, žáků, studentů se sluchovým postižením na různých stupních vzdělávání

Integrativní výchova a vzdělávání dětí, žáků, studentů se sluchovým postižením u nás probíhá na všech stupních, to znamená v mateřských školách, základních školách (na prvním i druhém stupni), středních školách a svým způsobem i na školách vysokých.

Dítě se sluchovým postižením by mělo již od raného věku vyrůstat ve společnosti slyšících vrstevníků, aby mohlo nápodobou získat řadu potřebných sociálních zkušeností a dovedností (Janotová, 1996). V předškolní integrativní výchově dětí se sluchovým postižením rozeznáváme prakticky dvě základní formy integrace. První formou je integrativní vzdělávání ve skupině, kde je mezi slyšící děti integrována skupina dětí se sluchovým postižením. Tato forma výchovy si jako dlouhodobý úkol stanoví společnou výchovu postižených a intaktních dětí. Druhou formou je individuální integrace, kterou se rozumí takový způsob výchovy, při kterém mateřská škola přijme jednotlivce se sluchovým postižením a zařadí jej do majoritní skupiny intaktních dětí (Hájková, 2005). Velký význam pro úspěšnou integrativní výchovu dítěte s postižením v mateřské škole má spolupráce integrujícího pedagoga s rodinou dítěte a s poradenským školským zařízením.

Integrativní vzdělávání žáka se sluchovým postižením **na základní škole** má opět dvě základní formy, tedy skupinovou a individuální. Velmi důležitá je příprava podmínek pro integraci daného dítěte na 1. stupni ZŠ. Pokud bylo dítě již před nástupem do základní školy integrováno, je dobré při přípravách odpovídajících podmínek spolupracovat s příslušnou MŠ (Michalík, 2002). Samozřejmostí by měla být opět aktivní spolupráce s rodinou dítěte a s poradenským zařízením. Na 2. stupni základní školy se již od integrovaného žáka se sluchovým postižením očekává jistá míra samostatnosti a zodpovědnosti. Na druhou stranu je však potřeba brát ohled na skutečnost, že žáka vyučuje více pedagogů, žák se také vzdělává ve více předmětech, a to pro něho je velmi náročné. Škola by tedy pro integrovaného žáka se sluchovým postižením měla připravit všechny podmínky, aby jedinec tuto změnu bez větších problémů zvládl (Michalík, 2002).

Integrativní vzdělávání studentů se sluchovým postižením na středních školách probíhá opět ve výše uvedených formách. Vyšší míra samostatnosti je již předpokladem pro studium. Pedagogové již tolik nemusí spolupracovat s rodiči studentů s postižením (přesto je o studijních výsledcích informují), vzniklé problémy často řeší přímo se studenty, kteří takto musí projevit jistou míru zodpovědnosti. Náročnost integrativního vzdělávání na středních školách souvisí s výukou cizích jazyků a množstvím odborných předmětů.

Možnost vysokoškolského studia pro studenty se sluchovým postižením je v ČR otevřená. Zájemci si mohou vybrat prakticky jakoukoliv vysokou školu, v jejímž studiu jim jejich postižení nebude výrazně bránit. Studium pak probíhá většinou společně se slyšícími studenty, v některých případech s předem domluvenými individuálními úlevami. Při mnoha fakultách vysokých škol jsou zřízena střediska podpory zdravotně postižených studentů, která studentům s postižením výrazně pomáhají ve studiu.

Pro zajímavost jsou k této kapitole přiloženy tabulky (viz. příloha č. 1, č. 2, č. 3) uvádějící počty dětí, žáků, studentů s postižením, kteří byli integrováni v MŠ, ZŠ a SŠ v letech 1997/98 až 2006/07.

3. Význam poradenských pracovišť v procesu školské integrace

V současné společnosti u nás i v zahraničí se stále více projevuje snaha poskytnout jedincům s postižením rovnocenné podmínky při výchově a vzdělávání a také v životě obecně. Tito jedinci a jejich rodiny proto potřebují určitou podporu, a to v různých oblastech. Pedagogicko-psychologické poradenství je podpůrný systém, který osobám s postižením a jejich rodinám a pedagogům poskytuje podporu jak v oblasti výchovy a vzdělávání, tak v procesu začlenění do společnosti.

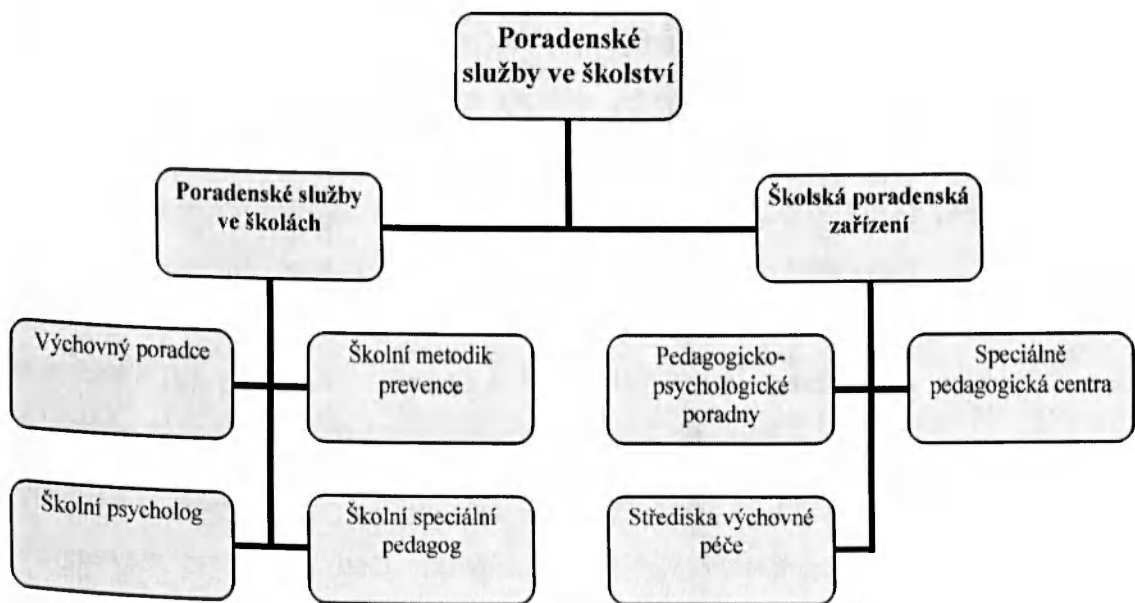
Poradenské služby u nás jsou poskytovány ve školách a ve školských poradenských zařízeních. Problematiku poradenských služeb ve školách a školských poradenských zařízeních v ČR legislativně upravuje Vyhláška č. 72/2005 Sb., o poskytování poradenských služeb ve školách a školských poradenských zařízeních (upravuje poradenské služby speciálně pedagogického centra, pedagogicko-psychologické poradny a poradenské služby ve školách), a Zákon č. 109/2002 Sb., o výkonu ústavní výchovy nebo ochranné výchovy ve školských zařízeních a o preventivně výchovné péči ve školských zařízeních a o změně dalších zákonů, ve znění pozdějších předpisů, který ošetřuje oblast poradenských služeb střediska výchovné péče.

Poradenské služby ve školách a školských poradenských zařízeních jsou dle vyhlášky č. 72/2005 poskytovány dětem, žákům, studentům, jejich zákonným zástupcům, školám a školským zařízením. Školská poradenská zařízení a školy poskytují bezplatně standardní poradenské služby, a to na žádost žáků, jejich zákonných zástupců, škol nebo školských zařízení. Podmínkou pro poskytnutí poradenské služby je písemný souhlas žáka, v případě jeho nezletilosti písemný souhlas zákonného zástupce. Žák, v případě nezletilého žáka jeho zákonný zástupce, je předem informován o povaze, rozsahu, cílech a postupech, trvání nabízených poradenských služeb, ale i o všech předvídatelných rizicích a nevýhodách, které mohou vyplynout z poskytované poradenské služby, dále o prospěchu, který je možné očekávat, i o možných následcích toho, když poradenská služba nebude poskytnuta (vyhláška č. 72/2005, § 1). Školské poradenské zařízení má dle této vyhlášky (§ 4)

povinnost zpracovávat záznamy o vyšetření a péči individuální i skupinové a také záznamy o spolupráci se školami a školskými zařízeními.

Poskytování poradenských služeb ve školství je tedy zajišťováno těmito základními oddíly: poradenskými službami ve školách, pedagogicko-psychologickými poradnami, speciálně pedagogickými centry a středisky výchovné péče. Pro přehlednost je níže uveden diagram znázorňující toto uspořádání.

Diagram č. 4: Poskytování poradenských služeb ve školství

Zdroj: Vlastní zdroj

Poskytování poradenských služeb ve škole je dle vyhlášky č. 72/2005 (§ 7) zabezpečováno zpravidla výchovným poradcem a školním metodikem prevence, kteří spolupracují zejména s třídními učiteli, učiteli výchov, případně s dalšími pedagogickými pracovníky školy. Poskytování poradenských služeb ve škole může být dle výše zmíněného paragrafu vyhlášky č. 72/2005 zajišťováno i školním psychologem nebo školním speciálním pedagogem. Ve škole jsou zajišťovány poradenské služby zaměřené na prevenci školní neúspěšnosti, primární prevenci sociálně patologických jevů, kariérové poradenství integrující vzdělávací, informační a poradenskou podporu vhodné volby dalšího vzdělávání

a pozdější profese, na odbornou podporu při integraci a vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami, včetně žáků z jiného kulturního prostředí a žáků se sociálním znevýhodněním, na péči o vzdělávání nadaných a mimořádně nadaných žáků, průběžnou a dlouhodobou péči o žáky s neprospěchem a vytváření předpokladů pro jeho snižování a metodickou podporu učitelům při aplikaci psychologických a speciálně pedagogických poznatků a dovedností do vzdělávací činnosti školy.

Poskytování poradenské péče ve školských poradenských zařízeních zabezpečují pedagogicko-psychologické poradny, speciálně pedagogická centra a střediska výchovné péče. Pro tuto diplomovou práci, z hlediska jejího cíle, má největší význam speciálně pedagogické centrum. Proto se tato kapitola ostatním složkám poradenského systému věnuje jen velmi stručně.

Pedagogicko-psychologické poradny dle vyhlášky č. 72/2005 (§ 5) poskytují služby pedagogicko-psychologického a speciálně pedagogického poradenství a pedagogicko-psychologickou pomoc při výchově a vzdělávání žáků. Činnost poradny se uskutečňuje ambulantně na pracovišti poradny a také návštěvami zaměstnanců právnické osoby vykonávající činnost poradny ve školách a školských zařízeních.

Střediska výchovné péče jsou dle zákona č. 109/2002 (§ 17) školskými zařízeními pro preventivně výchovnou péči. Střediska poskytují všestrannou preventivní speciálně pedagogickou péči a psychologickou pomoc dětem s rizikem či s projevy poruch chování a negativních jevů v sociálním vývoji a dětem propuštěným z ústavní výchovy při jejich integraci do společnosti. Střediska také poskytují konzultace, odborné informace a pomoc osobám odpovědným za výchovu, pedagogickým pracovníkům předškolních zařízení, škol a školských zařízení v oblasti výchovy a vzdělávání dětí s rizikem či s projevy poruch chování a negativních jevů v sociálním vývoji a při jejich integraci do společnosti. Střediska výchovné péče spolupracují s pedagogicko-psychologickými poradnami, v případě dětí se zdravotním postižením i se speciálně pedagogickými centry při poskytování metodické pomoci předškolním zařízením, školám a školským zařízením. Středisko může poskytovat své služby i za úplatu, jejíž výši stanovuje vláda nařízením.

3. 1 Speciálně pedagogická centra

„Speciálně pedagogická centra vznikla na základě současného trendu v zabezpečení zdravotně postižených, který ukazuje, že i velmi těžce postižení jsou schopni úspěšného vývoje a sociálního začlenění za předpokladu, že byla včas zajištěna komplexní léčebná a speciálně pedagogická péče“ (Jesenský 1995, str.153). Tato tendence velmi přispěla k rozhodnutí MŠMT ČR vytvořit síť speciálně pedagogických center (dále jen SPC), která by zabezpečila působení poradenských služeb prakticky po celém území státu a výjezdy pracovníků z SPC zajistila uskutečnění nových trendů v péči osoby s postižením, ale i o děti v raném a předškolním věku. SPC začala být zřizována od roku 1990. Jednalo se o optimalizaci péče o děti se smyslovým, tělesným a mentálním postižením a o děti s vadami řeči. Nejprve byla SPC zřizována při speciálních školách, postupně pak i jako samostatná zařízení (Nováková in Vítková, 2004).

Komplexnost péče SPC zajišťuje tým odborníků, a to speciální pedagog, psycholog, sociální pracovník, dle zaměření SPC pak i další odborní pracovníci. U pracovníků školských poradenských zařízení je vysokoškolské speciálně pedagogické vzdělání základní podmínkou pro práci v tomto zařízení. Speciálně pedagogická centra jsou zřizována obecními a krajskými úřady, dále také MŠMT, ale i soukromými zřizovateli.

SPC se zaměřují na děti, žáky a studenty vždy s určitým typem postižení. V současné době v ČR tvoří síť speciálně pedagogických center 107 center, z toho 14 pro jedince s kombinovaným postižením, 15 pro jedince s postižením řeči, 15 pro jedince s postižením sluchu, 1 pro jedince s postižením sluchu a s postižením řeči, 13 pro jedince s postižením zraku, 12 pro jedince s tělesným postižením, 34 pro jedince s mentálním postižením a 3 pro jedince s poruchou autistického spektra (dostupné na World Wide Web: <www.apspc.cz>⁷ - [cit. 3. 2. 2008]). Vztaheno k počtu integrovaných dětí, žáků, studentů⁸ v roce 2006/07 107 speciálně pedagogických center po celé republice mělo v péči 46 051 integrovaných dětí, žáků, studentů se speciálními vzdělávacími potřebami. Průměrný počet integrovaných

⁷ APSPC – Asociace pracovníků speciálně pedagogických center

⁸ Zdroj informací: databáze UIV (dostupné na World Wide Web: <www.uiv.cz>) - [cit. 3. 2. 2008]

děti, žáků, studentů na jedno SPC je cca. 430. Vzhledem k tomu, že do tohoto údaje nejsou započítány ostatní děti, žáci, studenti se speciálními vzdělávacími potřebami, které mají SPC v evidenci, nabízí se otázka, zda jsou SPC schopna poskytnout takovému množství klientů kvalitní péči. Vzhledem ke skutečnosti, že počty integrovaných jedinců s danými typy postižení však jsou nevyrovnané, při vztažení počtu SPC pro jednotlivý typ postižení k počtu dětí, žáků, studentů s daným postižením, vyplyne následující (viz. tab. č. 2).

Tabulka č. 2: Počet integrovaných dětí, žáků, studentů s daným typem postižení vzhledem k počtu SPC pro daný typ postižení (údaje za rok 2006/2007)

Typ postižení	Počet integrovaných jedinců v roce 2006/07	Počet SPC pro daný typ postižení	Průměrný počet integrovaných jedinců připadajících na dané SPC
Kombinované	934	14	67
Vady řeči	1245	15 (+1)	80
Sluchové	746	15 (+1)	48
Zrakové	536	13	41
Tělesné	1560	12	130
Mentální	1286	34	38

Pozn.: Počet integrovaných jedinců s autismem vzhledem k počtu SPC pro tyto jedince nelze do přehledu zařadit, a to z toho důvodu, že některé k zařazení potřebné údaje se vztahují pouze na jedince s autismem a některé na jedince se všemi vývojovými pervazivními poruchami.

Zdroj: Databáze ÚIV + www.apspc.cz

Vztáhneme-li počet integrovaných jedinců s postižením obecně k počtu všech SPC v ČR, na jedno SPC připadá průměrně 59 jedinců. Z výše uvedených dat dále vyplývá, že na jednotlivá SPC pro daný typ postižení připadá průměrně od 38 do 130 integrovaných dětí, žáků, studentů. Největší průměrný počet integrovaných klientů mají SPC pro jedince s tělesným postižením a SPC pro jedince s vadami řeči. Zde se právem nabízí již zmíněná otázka kvality péče poskytované SPC takovému počtu integrovaných klientů.

Činnost speciálně pedagogických center je zakotvena ve Vyhlášce č. 72/2005 Sb., o poskytování poradenských služeb ve školách a školských poradenských zařízeních. SPC dle této vyhlášky (§ 6) poskytuje poradenské služby žákům se zdravotním postižením a žákům se zdravotním znevýhodněním integrovaným ve školách a školských zařízeních, žákům se zdravotním postižením a žákům se zdravotním znevýhodněním ve školách, třídách, odděleních nebo studijních skupinách s upravenými vzdělávacími programy, žákům se zdravotním postižením v základních školách speciálních a dětem s hlubokým mentálním postižením. Žákům základních škol speciálních a školských zařízení jsou poradenské služby centra poskytovány pouze v rámci diagnostiky a kontrolní diagnostiky, v odůvodněných případech i v rámci speciální individuální nebo skupinové péče, kterou nezajišťuje škola nebo školské zařízení, kde je žák zařazen. SPC poskytuje služby ambulantně na pracovišti, ale pracovníci centra také navštěvují školy a školská zařízení, případně rodiny a zařízení pečující o jedince s postižením.

Náplň práce SPC výše uvedená vyhláška (§ 6) vymezuje následovně: SPC zjišťuje speciální připravenost dětí, žáků, studentů se zdravotním postižením na povinnou školní docházku a speciální vzdělávací potřeby dětí, žáků, studentů se zdravotním postižením a dětí, žáků, studentů se zdravotním znevýhodněním, zpracovává odborné podklady pro integraci těchto jedinců a pro jejich zařazení a přeřazení do škol a školských zařízení a pro další vzdělávací opatření, dále zajišťuje speciálně pedagogickou péči a speciálně pedagogické vzdělávání pro děti, žáky, studenty se zdravotním postižením a děti, žáky, studenty se zdravotním znevýhodněním, kteří jsou integrováni nebo kterým je stanoven jiný způsob plnění povinné školní docházky. SPC provádí speciálně pedagogickou a psychologickou diagnostiku a poskytuje poradenské služby v oblasti řešení problémů ve vzdělávání, v psychickém a sociálním vývoji dětí, žáků, studentů se zdravotním postižením a dětí, žáků, studentů se zdravotním znevýhodněním, pracuje na zjištění individuálních předpokladů a vytváření podmínek pro začleňování do společnosti, ve spolupráci s pedagogem dítěte, žáka studenta, zákonným zástupcem jedince nebo zletilým jedincem vypracovává individuální vzdělávací plán. SPC také poskytuje poradenskou, výchovnou,

metodickou a terapeutickou pomoc rodičům či zákonným zástupcům, pedagogickým pracovníkům, kteří přicházejí do kontaktu jedinci s postižením.

SPC také spolupracují a navazují kontakty s ostatními poradenskými pracovišti a různými organizacemi. Zabývají se osvětovou činností, vypracovávají a rozšiřují metodické materiály pro rodiče dětí, žáků, studentů s postižením a pedagogické pracovníky. Podporují další vzdělávání pracovníků centra (Kubíče, Kubíčová, 1997). Některá speciálně pedagogická centra také pořádají různé vzdělávací kurzy, setkání pro pedagogy integrovaných dětí, žáků, studentů s postižením a umožňují zapůjčení či zprostředkování speciálně pedagogických pomůcek potřebných pro vzdělávání dítěte, žáka, studenta se speciálními vzdělávacími potřebami.

Takový systém SPC, která mají vykonávat výše uvedené činnosti, by měl zajistit kvalitní diagnostiku dětí, žáků, studentů s postižením na území celé ČR a měl by sloužit k odbornému vedení pedagogů, kteří integrují děti, žáky, studenty s postižením, nebo kteří se na integrativní vzdělávání teprve připravují (Kubíče, Kubíčová, 1997).

3.1.1 Speciálně pedagogická centra pro děti, žáky, studenty se sluchovým postižením

„Speciálně pedagogická centra pro děti, žáky, studenty se sluchovým postižením vznikala při školách pro sluchově postižené od roku 1990“ (Janotová, Svobodová, 1996, str.28). Postupně pak začala vznikat také samostatně. V současné době v ČR tvoří (dle údajů z databáze APSPC) síť speciálně pedagogických center pro děti, žáky, studenty se sluchovým postižením 15 center, 16. pak je speciálně pedagogické centrum pro děti, žáky, studenty se sluchovým postižením a s vadami řeči (dostupné na World Wide Web: <www.apspc.cz> - [cit. 22. 2. 2008]).– viz. mapa č.1.

Mapa č. 1: Síť speciálně pedagogických center pro děti, žáky, studenty se sluchovým postižením v ČR

Zdroj: Vlastní zdroj

V SPC pro děti, žáky, studenty se sluchovým postižením pracuje speciální pedagog, psycholog, sociální pracovník, logoped, případně ještě další odborníci. Činnost speciálních

pedagogů bývá často rozdělena na speciálního pedagoga pro předškolní věk a speciálního pedagoga pro věk školní. Péče o děti, žáky, studenty se sluchovým postižením ve speciálně pedagogickém centru by měla být co nejvíce komplexního charakteru. Je proto zaměřena nejen na dítě, žáka, studenta s postižením, ale také na jeho rodinu, pedagoga, odborné aktivity jsou však určeny i pro školu, jiné výchovné a vzdělávací organizace, které přijdou do kontaktu s dítětem, žákem, studentem s postižením, a také pro širší veřejnost.

Speciálně pedagogické centrum pro děti, žáky, studenty se sluchovým postižením je tedy školské zařízení určené pro jedince předškolního věku a věku školní docházky. Každé konkrétní SPC má seznam svých služeb, které poskytuje (pozn.: následující odstavce vycházejí z informací uvedených na internetových stránkách speciálně pedagogických center pro děti, žáky, studenty se sluchovým postižením). Obecně vzato tedy SPC pro děti, žáky, studenty se sluchovým postižením zabezpečuje následující služby. Zajišťuje depistáž a evidenci dětí, žáků, studentů se sluchovým postižením. Dětem, žákům, studentům se sluchovým postižením zajišťuje péči v raném věku, psychologickou, speciálně pedagogickou a logopedickou diagnostiku, individuální logopedickou péči a reedukaci sluchu, pomáhá při zajištění logopedické péče v místě bydliště, při výběru vhodné mateřské, základní nebo střední školy, umožňuje zapůjčení kompenzačních pomůcek a učebnic pro děti, žáky, studenty se sluchovým postižením, zajišťuje také individuální logopedickou péči o děti, žáky, studenty s kochleárním implantátem. SPC dále pomáhá dětem, žákům, studentům se sluchovým postižením při přípravách na integrativní vzdělávání v běžné škole, dohlíží na proces integrace, pomáhá jim při studiu, v sociální oblasti a v oblasti profesní orientace.

Rodičům dětí, žáků, studentů se sluchovým postižením nabízí SPC své služby při zjištění postižení, pomáhá jim při budování způsobu komunikace s jejich dětmi, doporučuje vhodný způsob jejich vzdělávání, zajišťuje pomoc při orientaci v sociálně právní oblasti, nabízí kontakty na jiná odborná pracoviště a organizace, seznamuje s možností využití kompenzačních pomůcek, nabízí konzultace v případě problémů při výchově a vzdělávání

jejich dětí, často také pořádá kurzy znakového jazyka pro rodiče dětí se sluchovým postižením.

Pro školy a pedagogy, kteří se dostávají do kontaktu s dítětem, žákem, studentem se sluchovým postižením, poskytuje SPC informace o sluchovém postižení a jeho vlivu na vzdělávání, nabízí informace o možnostech integrace, vypracování odborného posudku na integrované dítě, žáka, studenta, informace o pomůckách a podmínkách pro vzdělávání dětí, žáků, studentů se sluchovým postižením. Dále SPC pedagogy seznamuje s metodikou výchovně vzdělávací práce se sluchově postiženým dítětem, žákem a studentem, doporučuje rozsah individuální péče, spolupracuje při vytváření individuálního vzdělávacího programu a vyhodnocuje spolu s pedagogem pravidelně jeho plnění.

Dále SPC pro děti, žáky, studenty se sluchovým postižením většinou umožňuje zapůjčení kompenzačních pomůcek a odborné literatury, organizuje vzdělávací semináře a kurzy pro pedagogy, pracovníky poradenských center a pro veřejnost, která se zajímá o problematiku výchovy a vzdělávání dětí, žáků, studentů se sluchovým postižením. Některá SPC také organizují setkání rodičů dětí, žáků, studentů se sluchovým postižením s odborníky z příslušných oborů, některá nabízejí i logopedickou péči a pomoc neslyšícím rodičům a jejich slyšícím dětem.

SPC může poskytovat své služby ambulantně na pracovišti SPC, formou výjezdů (do rodin, škol, apod.) nebo formou telefonických či písemných konzultací.

4. Spolupráce SPC a pedagogů integrujících dítě, žáka, studenta s postižením

Předpokladem pro vzájemnou spolupráci dvou nebo více subjektů je vždy společný cíl. Ve výkladovém slovníku lze najít spolupráci definovanou jako: „...stav vzájemného spolupůsobení, součinnosti. Interakční proces, v němž se účastníci podílejí na realizaci společného cíle, často i modifikací cíle osobního“ (Palán, 2002, str.104). V oblasti poradenství může spolupráce probíhat různými způsoby. Jedním z nich je, že odborník vede laika. Jednou z rovin takové spolupráce je vedení pedagoga speciálním pedagogem, a tato rovina je v diplomové práci nejvíce sledována.

V otázce integrace dítěte, žáka, studenta s postižením hraje, jak již v této práci bylo uvedeno, důležitou roli mnoho podmínek a subjektů. Významnými subjekty pro integrační proces jsou bezesporu pedagogové integrovaných dětí, žáků, studentů, ale také pracovníci speciálně pedagogických center. Pro úspěšné začlenění jedince do běžného vzdělávacího proudu a do společnosti je spolupráce těchto dvou subjektů nezbytná.

Plodná spolupráce vyžaduje aktivní přístup obou zúčastněných stran k problematice, tedy nejen ze strany SPC, ale i pedagoga. Jejich kooperace je v legislativě zakotvena ve Vyhlášce č. 73/2005 Sb., o vzdělávání dětí, žáků a studentů se speciálními vzdělávacími potřebami a dětí, žáků, studentů mimořádně nadaných. Tato vyhláška uvádí, že speciální vzdělávání a podpůrná opatření doporučená školským poradenským zařízením zabezpečuje škola ve spolupráci se školským poradenským zařízením.

Konkrétněji řečeno by pracovník SPC a učitel integrovaného dítěte, žáka, studenta s postižením měli spolupracovat v oblasti informovanosti pedagoga o postižení jedince a okolností z něho vyplývajících, o principech a podmínkách smysluplné integrace, o možnostech výběru vhodné výchovné, vzdělávací metody, vhodných kompenzačních pomůcek. Tyto dva subjekty by měly spolupracovat na vypracování individuálně vzdělávacího plánu pro jedince a také na jeho pravidelném vyhodnocování (dle vyhlášky č. 73/2005 dvakrát ročně). SPC také spolupracuje s pedagogem při jeho orientaci v odborné

literatuře týkající se dané problematiky, v případě potřeby mu zprostředkovává kontakty na ostatní odborníky.

Pro úspěšnou a plodnou kooperaci pracovníka SPC a pedagoga integrovaného jedince je třeba udržovat pravidelný kontakt těchto dvou subjektů. Tento kontakt lze uskutečnit formou osobní, telefonické, či jiné konzultace na pracovišti SPC, formou setkání v prostředí školy (třídy), kde je dítě, žák, student se sluchovým postižením integrován, ale také společnou návštěvou integrovaného jedince v jeho rodině. Kontakt může probíhat také formou vzdělávacích kurzů a seminářů, které SPC často pořádají.

Systematická a kvalitní spolupráce pedagoga s pracovníkem SPC v oblasti problematiky integračního vzdělávání dítěte, žáka, studenta s postižením umožňuje pedagogovi lépe se orientovat v případných obtížích při výchově a vzdělávání jedince s postižením. SPC má díky kooperaci s pedagogem informace o úspěších a problémech jedince s postižením, může na ně spolu s pedagogem reagovat, a tak přispět ke kvalitnějšímu procesu integrativního vzdělávání.

5. Analýza kvality spolupráce speciálních pedagogů z SPC a pedagogů integrujících děti, žáky, studenty se sluchovým postižením

5.1 Formulace průzkumného problému, stanovení průzkumných cílů

Cílem předkládané diplomové práce není vyzdvihnout integrativní vzdělávání jedinců se sluchovým postižením jako jediný správný způsob vzdělávání, ale spíše poukázat na skutečnost, že začlenění jedinců se sluchovým postižením do hlavního vzdělávacího proudu je možné a přínosné. Dosáhnout takového začlenění lze za předpokladu, že si všichni, kdo se integračního procesu účastní, budou vědomi, jak k přínosnému integrativnímu vzdělávání dětí, žáků, studentů se sluchovým postižením mohou přispět. Jedním z předpokladů takového integrativního vzdělávání je kvalitní spolupráce speciálních pedagogů ze speciálně pedagogických center, kteří pečují o integrované děti, žáky, studenty se sluchovým postižením s pedagogy integrujícími tyto jedince. Právě na kvalitu této spolupráce se zaměřuje dotazníkové šetření. Kvalita dle nejjednoduššího vymezení je charakterizována jako hodnota, jakost (Kolektiv autorů, 1993). Kvalita spolupráce je pro účely diplomové práce určována frekvencí, formou a evidencí zmíněné spolupráce speciálních pedagogů ze speciálně pedagogických center a integrujících pedagogů.

Hlavním cílem průzkumné části diplomové práce je zmapování kvality spolupráce speciálních pedagogů ze speciálně pedagogických center, kteří pečují o integrované děti, žáky, studenty se sluchovým postižením s pedagogy integrujícími tyto jedince.

Díličními cíli práce je zjištění formy, frekvence a evidence výše zmíněné spolupráce.

5.2 Stanovení metod a technik průzkumného šetření

Průzkumné šetření zaměřené na zmapování kvality spolupráce speciálních pedagogů z SPC a pedagogů integrujících děti, žáky, studenty se sluchovým postižením bylo na území České republiky realizováno od prosince 2007 do února 2008.

Z hlediska metodologického byl pro získání informací potřebných v průzkumném projektu diplomové práce využit kvalitativně-kvantitativní průzkum.

Hlavním cílem diplomové práce je komplexní analýza teoretických a empirických zdrojů týkajících se problematiky integrace dětí, žáků a studentů se sluchovým postižením s důrazem na pohled pedagogů těchto jedinců a pracovníků speciálně pedagogických center určených pro tyto osoby na začleňování výše zmíněné minority do majoritní společnosti. Cílovými skupinami průzkumného šetření tedy byli pedagogové integrovaných dětí, žáků, studentů a pracovníci speciálně pedagogických center, kteří mají tyto jedince v péči.

Hlavními metodami a technikami, které byly při zpracování diplomové práce užity, jsou:

- Analýza dokumentů
- Dotazníkové šetření
- Částečně standardizovaný rozhovor
- Analýza dotazníkového šetření

Analýza dokumentů byla využita zejména k získání informací potřebných k vytvoření teoretické části diplomové práce.

Dotazníkové šetření umožnilo sběr dat potřebných ke zpracování průzkumu.

Částečně standardizovaný rozhovor byl postupem použitým k získání doplňujících informací k dotazníkovému šetření.

Analýza dotazníkového šetření byla potřebná pro vyhodnocení průzkumu a byla jedním z hlavních prostředků vedoucích k dosažení cíle diplomové práce.

5.2.1 Charakteristika dotazníku jako hlavního postupu průzkumného projektu

Tvorba dotazníků probíhala postupně a byla provázena řadou konzultací, rozhovorů a studiem literatury zabývající se touto problematikou. V konečné verzi byly užity dotazníky dva, a to jeden pro pracovníky speciálně pedagogických center, kteří mají v péči děti, žáky, studenty se sluchovým postižením a jeden pro pedagogy těchto jedinců. Oba byly anonymní a skládaly z části obecné (zde byly pokládány otázky identifikační) a části specifické k dítěti, žákovi, studentovi. Dotazníky obsahovaly převážně otázky uzavřené, respondenti však měli možnost svůj názor projevit i v otázkách polouzavřených a otevřených. Dotazník pro učitele/lky dětí, žáků, studentů se sluchovým postižením byl tvořen 6 otázkami v části obecné a celkem 17 otázkami v části specifické k dítěti, žákovi, studentovi (viz. příloha č. 15 a č. 16). Dotazník pro speciální pedagogy ze speciálně pedagogických center, kteří pečují o děti, žáky, studenty se sluchovým postižením, obsahoval 10 otázek v části obecné a celkem 15 otázek v části specifické k dítěti, žákovi, studentovi se sluchovým postižením (viz. příloha č. 13 a č. 14). Určitý typ otázek byl pro obě skupiny respondentů stejný.

Jednotlivé položky jsou analyzovány dle zvolených kritérií:

- Subjekt péče
- Regionální hledisko
- Stupeň vzdělávání
- Stupeň postižení

Významnější z položek jsou v další části práce graficky znázorněny a okomentovány⁹.

---

⁹Z. formálního hlediska jistě není zcela optimální řadit grafy a tabulky tak, že začínají nebo končí stránku bez předchozího nebo následujícího textu. Aby však úprava diplomové práce byla kontinuální a nebyla prerušována množstvím prázdných úseků na stránkách, volila jsem přesto následující formální úpravu práce.

5.3 Časový harmonogram zpracování diplomové práce

V následující tabulce znázorňuji svůj postup při vypracování diplomové práce.

Tab. č. 3: Časový harmonogram zpracování diplomové práce

	X.06	V.07	X.07	XI.07	XII.07	I.08	II.08	III.08	IV.08
zadání diplomové práce	■								
úvahy o koncepci výzkumu, o analýze a interpretaci shromážděných dat	■	■							
sběr literatury		■	■						
studium literatury potřebné ke tvorbě dotazníku			■						
1.verze dotazníku			■						
2.verze dotazníku				■					
konečná verze dotazníku				■					
distribuce dotazníku				■	■				
studium literatury potřebné k vypracování teoretické části DP			■	■	■	■	■		
tvorba teoretické části DP				■	■	■	■		
sběr dotazníků				■	■	■	■		
archivace dat z dotazníků						■	■	■	
analýza shromážděných dat							■	■	
konečné úpravy teoretické části DP								■	
diskuze								■	
kompletace DP								■	■
odevzdání DP									■

Zdroj: Vlastní zdroj

Jak vyplývá z tabulky č. 3, připravám na vypracování diplomové práce jsem se věnovala cca půl roku, samotnému vypracování diplomové práce necelý rok.

5.4 Charakteristika zkoumaného vzorku

Dotazníky byly osobně předány pracovníkům dvou speciálně pedagogických center (dále jen SPC): SPC pro sluchově postižené v Hradci Králové a SPC pro sluchově postižené v Praze (Praha 5). Tato centra byla vybrána se záměrem mít možnost srovnání činnosti SPC (jeho spolupráce s pedagogy integrovaných jedinců) v hlavním městě a v krajském městě. Ve spolupráci s vedoucími SPC byly dle zvolených kritérií vybrány děti, žáci, studenti se sluchovým postižením, kterých se týkalo dotazníkové šetření. Kritériem pro výběr jedinců bylo sluchové postižení, dále jejich integrativní vzdělávání trvajícím nejméně od začátku školního roku 2007/08 a věk (pro účely diplomové práce bylo třeba vybrat jedince ze třech stupňů vzdělávání – MŠ, ZŠ - 1.stupeň a 2.stupeň a SŠ).

Pro dichotomický pohled na integraci dítěte, žáka, studenta se sluchovým postižením byly dotazníky rozeslány (poštou nebo v elektronické formě e-mailem) také pedagogům integrovaných dětí, žáků, studentů se sluchovým postižením, kteří, jak již bylo zmíněno, byli vybráni ve spolupráci s SPC.

Pro empirické šetření bylo připraveno 50 dotazníků pro dva různé regiony. Dotazníky měly pokrýt tři stupně vzdělávání (preprimární, primární, sekundární). Spojovacím článkem obou skupin respondentů byl právě integrovaný žák, student či dítě se sluchovým postižením. Proto první oslovenou skupinu tvořili pracovníci SPC, se kterými byly vybírány možné sledované integrované děti, žáci, studenti se sluchovým postižením. Protože primárním cílem diplomové práce byl dichotomický pohled pedagogických pracovníků na integrativní vzdělávání dětí, žáků, studentů se sluchovým postižením, nebylo nutné oslovovat rodiče těchto dětí, žáků, studentů. Část dotazníků (dle počtu vybraných integrovaných dětí, žáků, studentů se sluchovým postižením) byla vyplněna pracovníky SPC ve dvou regionech, odpovídající počet dotazníků byl rozeslán pedagogům integrujícím děti, žáky, studenty se sluchovým postižením, které mají výše uvedená SPC v péči. Od speciálních pedagogů z SPC se vrátilo 23 dotazníků, od pedagogů se jich vrátilo 22. Návratnost tedy byla 90%, a to dle mého názoru díky dostatku času, který respondenti na vyplnění dotazníku měli a také díky opakovanému kontaktování respondentů. Z důvodu

špatného vyplnění dotazníku bylo nutné dva dotazníky vyřadit. Zpracováno tedy bylo 43 dotazníků.

V následující tabulce (tab. č. 4) lze nalézt stručné představení speciálně pedagogických center pro sluchově postižené v Praze a v Hradci Králové.

Tab. č. 4: Speciálně pedagogická centra pro sluchově postižené - Praha a Hradec Králové

	Praha	HK
Spádová oblast	Praha a Středočeský kraj*	Královéhradecký a Pardubický kraj
Velikost spádové oblasti (km²)	11 511	9 277
Počet obyvatel ve spádové oblasti (k 31. 12. 07)	2 413 924	1 063 612
Počet ZŠ ve spádové oblasti (údaj za rok 2006/07)	682	475
Počet pracovníků k březnu 2008	4	4
Počet klientů k březnu 2008	58	165
Počet integrovaných klientů k březnu 2008	33	104
Interní rozdělení SPC	není rozdělené	dle stupně postižení
Vzdělávací kurzy	NE	ANO
Zapůjčení spec. ped. pomůcek	ANO	ANO

*Pro tuto spádovou oblast své služby nabízejí tři pražská SPC pro sluchově postižené. Velikost spádové oblasti, počet obyvatel a počet ZŠ ve spádové oblasti je tedy teoreticky třeba delit třemi.

Zdroj: Rozhovor s vedoucími SPC, dotazníkové šetření

SPC pro sluchově postižené v Praze má k březnu 2008 ve své péči 58 klientů (z toho 33 integrovaných) ze spádové oblasti Praha a Středočeský kraj. Služby těmto klientům poskytuje speciální pedagog, psycholog (na částečný úvazek), sociální pracovník (na částečný úvazek) a foniatr (také na částečný úvazek). SPC nepořádá žádné vzdělávací

kurzy. Umožňuje však zapůjčení speciálně pedagogických pomůcek, a to FM systém a speciálně didaktické pomůcky.

SPC pro sluchově postižené v Hradci Králové má k březnu 2008 ve své péči 165 klientů (z toho 104 integrovaných) ze spádové oblasti Královéhradecký a Pardubický kraj. Služby těmto klientům poskytují tři speciální pedagogové a jeden psycholog. SPC pořádá vzdělávací kurzy pro klienty, pro rodiče klientů, jejich pedagogy a veřejnost. Umožňuje také zapůjčení speciálně didaktických pomůcek, odborné literatury, her rozvíjejících sluch, atd.

Speciálně pedagogická centra pro sluchově postižené v Hradci Králové a v Praze mají relativně velké spádové oblasti (viz. tab. č. 4) s velkým počtem obyvatel, kterým tato SPC nabízejí své služby. V legislativě týkající se dané problematiky není dáno, kolik osob, popř. jak velkou spádovou oblast, by měla SPC být schopna obsloužit. Jak však vyplynulo z dotazníkového šetření, většina respondentů hodnotí působení SPC v rámci spádové oblasti jako dostačující.

5.5 Analýza získaných dat

Pro přehlednost výzkumné analýzy jsou níže uvedené skupiny respondentů označeny takto:

- Speciální pedagogové z SPC Praha římskými číslicemi: PI – PXII (pozn.: přesto, že je v pražském SPC pouze jeden speciální pedagog, číslují I – XII, a to z toho důvodu, že se jeho odpovědi vztahují vždy k jinému dítěti) – viz. tab. č. 5.
- Speciální pedagogové z SPC Hradec Králové římskými číslicemi: HI – HIX (pozn.: opět přesto, že jsou v hradeckém SPC jen 3 speciální pedagogové, číslují I – IX, ze stejného důvodu jako u pražského SPC) – viz. tab. č. 6.
- Pedagogové integrovaných jedinců se sluchovým postižením ve spádové oblasti SPC Praha písmeny abecedy: PA – PK (viz. tab. č. 7)
- Pedagogové integrovaných jedinců se sluchovým postižením ve spádové oblasti SPC Hradec Králové písmeny abecedy: HA – HI (viz. tab. č. 8)
- Děti, žáci, studenti se sluchovým postižením integrovaní v běžných školách: D1 – D23 (viz. tab. č. 9)¹⁰

Jednotlivé skupiny respondentů představuji v následujících tabulkách (tab. č. 5 - 9).

Tab. č. 5: Speciální pedagogové z SPC pro sluchově postižené (Praha)

	Práce ve školství (roky)	Práce v SPC (roky)	Počet jedinců jejichž integraci koordinuji (k únoru 2008)
PI	více než 15	18	33

Zdroj: Dotazníkové šetření

¹⁰ Záznamy do všech tabulek s výsledky dotazníkového šetření jsou voleny dle typu otázek (uzavřená, poloúavřená, otevřená.), a proto se v tabulkách objevují číselné hodnoty, označení odpovědí, popř. slovní odpovědi.

Tab. č. 6: Speciální pedagogové z SPC pro sluchově postižené (Hradec Králové)

	Práce ve školství (roky)	Práce v SPC (roky)	Počet jedinců jejichž integraci koordinuji (k únoru 2008)
III	více než 15	10	20
IIII	do 5 let	1,5	1
IIII	více než 15	17	65
IIIV	více než 15	10	18

Zdroj: Dotazníkové šetření

Jak vyplývá z tab. č. 5 a 6, většina respondentů ze skupin H a P pracuje v SPC déle než 10 let, to znamená přibližně od doby zakládání prvních SPC (viz. kap. č. 3.1). Pozitivní je, že většina z respondentů před prací v SPC získala zkušenosti nejprve praxí ve škole. Diskutabilní však jsou velmi rozdílné počty integrovaných dětí, žáků, studentů, kteří připadají na jednotlivé speciální pedagogy z SPC. Liší se zřejmě v závislosti na době, jakou respondenti pracují v SPC, na jejich pracovní vytíženosti a v neposlední řadě na počtu integrovaných dětí, žáků, studentů určitého vzdělávacího stupně v daném regionu (v SPC HK má jeden speciální pedagog většinou na starosti děti, žáky, studenty z jednoho vzdělávacího stupně). Vystává zde ovšem otázka normativu počtu integrovaných jedinců na jednoho koordinátora (speciálního pedagoga). S odvoláním na vyhlášku č. 73/2005 Sb., o vzdělávání dětí, žáků a studentů se speciálními vzdělávacími potřebami a dětí, žáků a studentů mimořádně nadaných, která ukládá speciálním pedagogům z SPC povinnost dvakrát ročně vyhodnocovat individuální vzdělávací plán (IVP) dítěte, žáka, studenta se speciálními vzdělávacími potřebami, se zdá prakticky nemožné tento požadavek splnit, koordinuje-li speciální pedagog integraci 65 dětí, žáků, studentů se speciálními vzdělávacími potřebami (viz. tab. č. 6), obzvláště když požadavek tvorby a vyhodnocování IVP zdaleka není jediný, který je potřeba splnit pro přínosné integrativní vzdělávání.

Tab. č. 7: Pedagogové integrovaných jedinců se sluchovým postižením ve spádové oblasti SPC pro sluchově postižené v Praze

	Práce ve školství (roky)	Speciálně pedagogické vzdělání	Kurzy k problematice integrace (případně kdo a kdy pořádal)	Integrace dítěte, žáka, studenta s postižením v mé třídě v minulosti	K tomuto datu ve třídě integruji (dětí, žáku, studentů se sluchovým postižením)	K tomuto datu ve třídě integruji (dětí, žáků, studentů se speciálními vzdělávacími potřebami)
PA	do 15	NE	NE	NE	1	1
PB	více než 15	NE	NE	ANO - tělesné postižení	1	2
PC	více než 15	NE	ANO - IPPP	NE	1	2
PD	do 15	ANO - vysokoškolské	ANO - IPPP, před 3 roky	ANO - sluchové postižení	2	3
PE	do 15	NE	NE	ANO - zrakové postižení	1	1
PF	více než 15	NE	NE	NE	1	1
PG	více než 15	NE	NE	NE	1	1
PH	více než 15	NE	NE	NE	1	1
PI	více než 15	NE	NE	NE	1	1
PJ	více než 15	NE	NE	ANO - tělesné postižení	1	1
PK	do 15	NE	NE	NE	1	2

Zdroj: Dotazníkové šetření

Jak z dotazníkového šetření vyplývá, všichni pedagogové (kteří zodpověděli otázku) integrující děti, žáky, studenty se sluchovým postižením ze spádové oblasti SPC v Praze, pracují ve školství přes 10 let, více než polovina z nich dokonce nad 15 let. I s touto skutečností může souviset údaj, že třetina respondentů již někdy integrovala ve své třídě dítě, žáka, studenta se speciálními vzdělávacími potřebami. **Navzdory tomu, že všichni dotázaní mají nebo již i měli ve své třídě integrovaného jedince se speciálními vzdělávacími potřebami, jen dva z jedenácti, kteří zodpověděli otázku, absolvovali kurzy k problematice integrace, což do určité míry může souviset se skutečností, že SPC v Praze nepořádá vzdělávací kurzy pro pedagogy integrující děti, žáky, studenty se**

sluchovým postižením. Vysokoškolské speciálně pedagogické vzdělání má pouze jeden respondent.

Tab. č. 8: Pedagogové integrovaných jedinců se sluchovým postižením ve spádové oblasti SPC pro sluchově postižené v Hradci Králové

	Práce ve školství (roky)	Speciálně pedagogické vzdělání	Kurzy k problematice integrace (případně kdo a kdy pořádal)	Integrace dítěte, žáka, studenta s postižením v mé třídě v minulosti	K tomuto datu ve třídě integruji (dětí, žáků, studentů se sluchovým postižením)	K tomuto datu ve třídě integruji (dětí, žáků, studentů se speciálními vzdělávacími potřebami)
IIA	více než 15	ANO - rozšiřující studium spec. pedagogiky	ANO - v rámci rozšiřujícího studia	ANO - kombinované vady, autismus, DS*, zrakové postižení	1	10
IIB	do 15	NE	NE	NE	1	2
IIC	více než 15	NE	NE	NE	1	1
IID	více než 15	NE	NE	NE	1	1
IIE	do 15	NE	NE	ANO - tělesné postižení	1	2
IIF	více než 15	NE	NE	ANO - autismus	2	3
IIG	více než 15	NE	NE	NE	1	1
IIH	více než 15	NE	NE	ANO - tělesné postižení	1	1
III	do 10	NE	ANO - S. Emerlingová. Práce s žáky s SPU, před 10 lety, Centrum vzdělávání Náchod	NE	2	12

*DS – Downův syndrom

Zdroj: Dotazníkové šetření

Také většina pedagogů integrovaných jedinců se sluchovým postižením ve spádové oblasti SPC Hradec Králové pracuje ve školství přes 10 let, většina z nich více než 15 let. Čtyři

z devíti respondentů již někdy ve své třídě integrovali dítě, žáka, studenta s postižením. Pouze dva pedagogové absolvovali vzdělávací kurzy k problematice integrace, jeden z nich v rámci rozšiřujícího studia speciální pedagogiky, a to i vzhledem k tomu, že SPC v Hradci Králové vzdělávací kurzy má ve své nabídce. Možností zde však je, že jsou pedagogové o možnostech absolvovat vzdělávací kurzy v SPC nedostatečně informováni. Někteří z nich totiž v dotaznících uvedli, že SPC v Hradci Králové vzdělávání v problematice integrace nenabízí.

Pro obě výše zmíněné skupiny respondentů platí, že již mají určité zkušenosti s integrací dětí, žáků, studentů s jiným typem postižení než je sluchové. Vzhledem k tomu lze jistě říci, že se jedná o pedagogy, kteří jsou pro takovou práci určitým způsobem osobnostně disponováni. Na druhou stranu je zarážející, že přes překážky, na které při integračním procesu pedagogové integrovaných dětí, žáků, studentů se speciálními vzdělávacími potřebami musí narážet, nemají sami potřebu vyhledávat kurzy týkající se dané problematiky.

Tab. č. 9: Děti, žáci, studenti integrovaní v MŠ, na 1.st. ZŠ, 2.st. ZŠ, na SŠ (ve spádové oblasti SPC pro sluchově postižené v Praze a Hradci Králové)

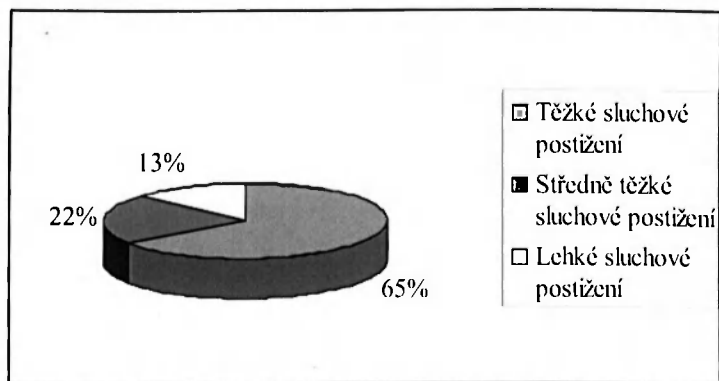
	Stupeň postižení	Věk (roky)	Stupeň vzdělávání	Délka integrace (roky)
D1	těžká sluchová vada (CI*)	3,5	MS	0,5
D2	těžká percepční nedoslýchavost	5,5	MS	2
D3	těžká sluchová vada (CI)	7	MS	2
D4	těžké percepční postižení	7,5	1.st.ZŠ	4
D5	těžké sluchové postižení	8,5	1.st.ZS	5
D6	střední percepční nedoslýchavost	9	1.st.ZS	3
D7	lehká percepční nedoslýchavost	13	2.st.ZŠ	8
D8	střední percepční nedoslýchavost	14	2.st.ZŠ	9
D9	lehká nedoslýchavost	15	2.st.ZŠ	10
D10	lehká nedoslýchavost	18	SS	14
D11	střední nedoslýchavost	19	SS	15
D12	střední percepční nedoslýchavost	18,5	SS	14
D13	velmi těžká sluchová vada, opožděný vývoj řeči	7	MS	3
D14	vrozená hluchota (CI)	6	MS	3
D15	těžká percepční nedoslýchavost	5	MS	2
D16	středně těžká nedoslýchavost	9	1.st.ZŠ	4
D17	těžká oboustranná percepční vada sluchu	10	1.st.ZŠ	5
D18	hluchota	12	2.st.ZŠ	6
D19	velmi těžká sluchová vada	12	2.st.ZŠ	7
D20	těžká nedoslýchavost	13	2.st.ZŠ	7
D21	těžká nedoslýchavost	15	2.st.ZŠ	2
D22	těžká nedoslýchavost	16	SS	9
D23	těžká nedoslýchavost	18	SŠ	11

*CI – kochleární implantát

Zdroj: Dotazníkové šetření

Děti, žáci, studenti se sluchovým postižením integrovaní v běžných školách, byli pro dotazníkové šetření vybráni, jak již bylo výše uvedeno, ve spolupráci s pracovníky SPC. Pro možnost srovnání kvality spolupráce speciálních pedagogů z SPC a pedagogů integrovaných jedinců na jednotlivých vzdělávacích stupních byli vybráni děti, žáci, studenti se sluchovým postižením ze všech vzdělávacích stupňů (MŠ – SŠ). Zvolené děti, žáci, studenti integrovaní ve spádové oblasti SPC v Hradci a SPC v Praze mají různý stupeň postižení (viz. graf č. 1) a také různou délku trvání integračního vzdělávání závislou na mnoha faktorech (dle pracovníků SPC např. na informovanosti rodičů jedinců se sluchovým postižením o možnosti integračního vzdělávání pro jejich dítě, na vhodnosti zařazení dítěte, žáka, studenta do integračního vzdělávání na určitém stupni vzdělávání z hlediska posouzení speciálně pedagogickým centrem, atd.).

Graf č. 1: Stupeň postižení integrovaných dětí, žáků, studentů (vybraných pro dotazníkové šetření ve spádové oblasti SPC pro sluchově postižené v Hradci Králové a v Praze)

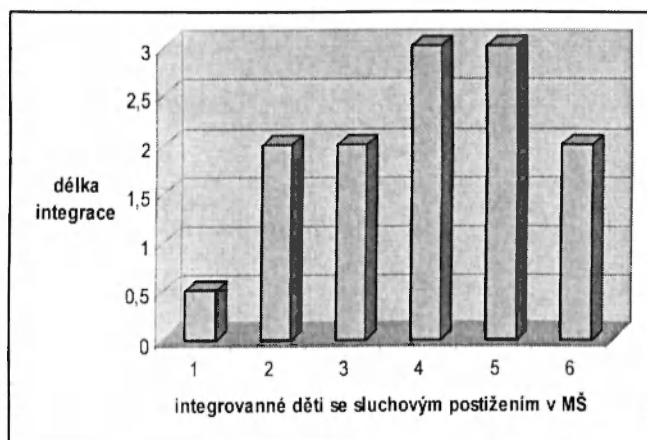

Zdroj: Dotazníkové šetření

Pozitivně lze hodnotit, že největší objem integrovaných jedinců se sluchovým postižením tvoří děti, žáci, studenti s těžkým sluchovým postižením, a to na všech vzdělávacích stupních. Nízké zastoupení lehkého stupně postižení u integrovaných dětí, žáků, studentů může souviset se skutečností, že děti, žáci, studenti s takovým stupněm sluchového postižení nemusí být vedeni jako integrovaní.

V následujících grafech (graf č. 2 - 5) je znázorněna délka integrace jedinců se sluchovým postižením, kteří se nyní vzdělávají na jednotlivých vzdělávacích stupních.

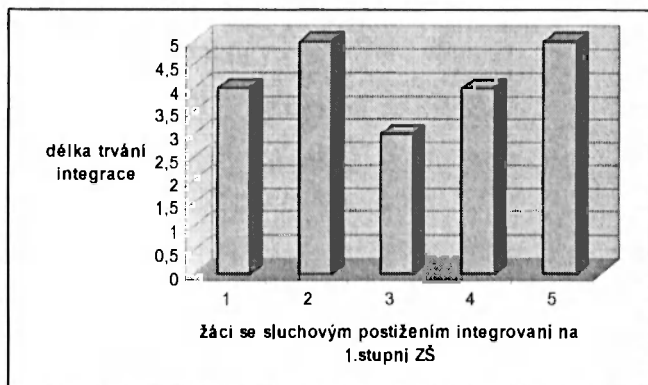
Graf č. 2: Délka integrace vybraných dětí se sluchovým postižením v MŠ z SPC Praha a Hradec Králové (časové údaje v letech)

Zdroj: Dotazníkové šetření

Většina z dětí se sluchovým postižením (z SPC Praha a Hradec Králové) integrovaných v MŠ je integrována od svých 3 - 3,5 let (viz. tab.č. 9), což je dle mého názoru velmi pozitivní skutečnost. Děti jsou zařazeny do společnosti slyšících dětí v raném věku a jsou schopny se lépe adaptovat než ve věku pozdějším. Také děti slyšící, v tomto věku ještě nezatížené předsudky, děti se sluchovým postižením lépe přijmou do svého kolektivu.

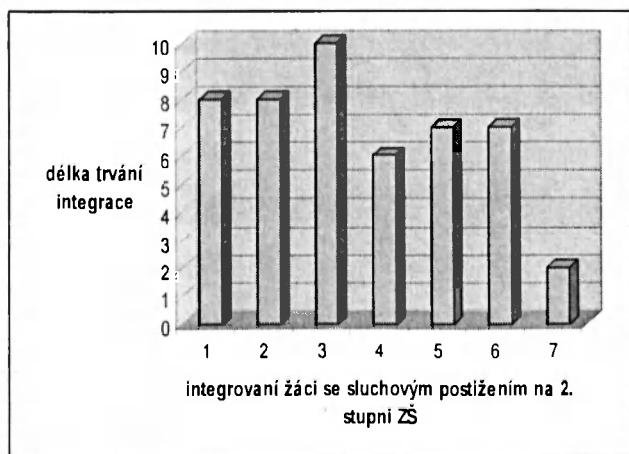
Graf č. 3: Délka integrace vybraných žáků se sluchovým postižením na 1.stupni ZŠ z SPC Praha a Hradec Králové (časové údaje v letech)

Zdroj: Dotazníkové šetření

Z dotazníkového šetření vyplývá, že přibližně polovina integrovaných žáků se sluchovým postižením na 1. stupni ZŠ byla již integrována v předškolním stupni vzdělávání. Na základě dotazníkového šetření nelze jednoznačně říci, zda je tato skutečnost způsobena neprovázaností mezi jednotlivými stupni vzdělávání v oblasti integrativní výchovy a vzdělávání, či je důvodem nedostatečná zralost dítěte, žáka, pro dřívější započetí integrativního vzdělávání, nebo je důvod ještě jiný.

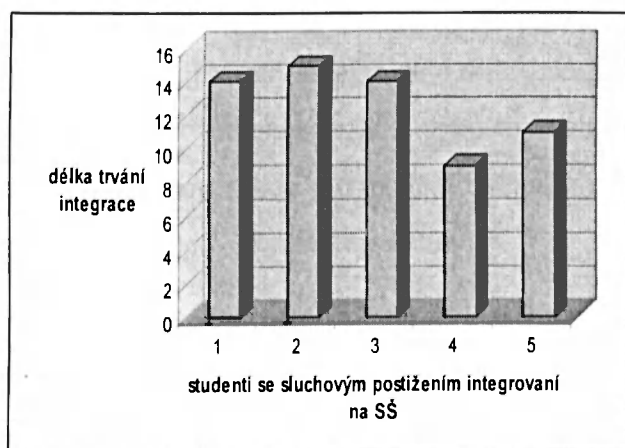
Graf č. 4: Délka integrace vybraných žáků se sluchovým postižením na 2.stupni ZŠ z SPC Praha a Hradec Králové (časové údaje v letech)

Zdroj: Dotazníkové šetření

6 ze 7 žáků se sluchovým postižením integrovaných na 2.st. ZŠ bylo integrováno již na 1.stupni ZŠ, 3 z nich dokonce již v mateřské škole. Integrace těchto žáků je v dotaznících hodnocena pedagogy převážně jako úspěšná, je zde tedy na místě ocenit práci speciálních pedagogů z SPC, pedagogů těchto žáků a v neposlední řadě také jejich rodičů, která přispěla k přínosnému průběhu integrativního vzdělávání žáků se sluchovým postižením.

Graf č. 5: Délka integrace vybraných studentů se sluchovým postižením na SŠ z SPC Praha a Hradec Králové (časové údaje v letech)

Zdroj: Dotazníkové šetření

Všichni studenti (z dotazníkového šetření) se sluchovým postižením integrovaní na SŠ byli integrováni již od 1. stupně ZŠ, 2 z nich dokonce již od předškolního stupně vzdělávání. Jak z výše uvedeného grafu vyplývá, počátek integrativní výchovy a vzdělávání těchto studentů spadá do období, kdy bylo integrační vzdělávání a výchova u nás ve svých začátcích (viz. kapitola 2.1). Přesto, že ještě nebylo mnoho zkušeností s integrativní výchovou a vzděláváním, položili ti, kdo integraci těchto studentů započali, této formě výchovy a vzdělávání velmi dobré základy, což lze vidět na skutečnosti, že tito jedinci úspěšně procházejí vzděláváním spolu s majoritou.

5.5.1 Analýza kvality spolupráce speciálních pedagogů z SPC a pedagogů integrujících děti, žáky, studenty se sluchovým postižením – z hlediska subjektu péče

V tabulkách (v příloze č. 6 – č. 10) nalezneme přehled odpovědí pedagogů integrovaných dětí, žáků, studentů se sluchovým postižením a odpovědí speciálních pedagogů z SPC na otázky těmito dvěma skupinám respondentů společné a týkající se vždy jednoho konkrétního integrovaného dítěte, žáka, studenta se sluchovým postižením.

V mnoha odpovědích na stejnou otázku se pedagogové se speciálními pedagogy, kteří vzdělávají/mají v péči integrované dítě, žáka, studenta se sluchovým postižením, shodují, v mnoha odpovědích se však naprosto rozcházejí. Pro snadnější orientaci v tabulkách označují úplnou shodu v odpovědi dvěma plus (++), částečnou shodu jedním plus (+) a neshodnou odpověď označují mínus (-).

Odpovědi, které nebylo možné srovnávat z důvodu nevyplnění otázky jedním z respondentů, stejně jako respondenty nevyplněné otázky, označují takto: O.

Významné rozdíly v odpovědích respondentů jsou u příslušných tabulek podrobněji komentovány. Údaje z tabulek jsou komentovány po jednotlivých vzdělávacích stupních, a to z toho důvodu, že se shoda pedagogů integrovaných dětí, žáků, studentů se sluchovým postižením a odpovědí speciálních pedagogů z SPC na dané otázky se na jednotlivých stupních liší.

Jak vyplývá z tabulky v příloze č. 6, pražští pedagogové integrovaných dětí se sluchovým postižením v MŠ (PA – PC) se se speciálním pedagogem z SPC (PI – PIII) ve většině odpovědí shodují. Více než jednu nestejnou odpověď lze nalézt pouze v otázce délky osobní konzultace problematiky integrace a v otázce hodnocení spolupráce pedagog – speciální pedagog, kde pedagogové označují spolupráci se speciálním pedagogem za výbornou a speciální pedagog hodnotí spolupráci s pedagogy jako dobrou, tedy že převažuje iniciativa ze strany SPC. Přesto takovou shodu v odpovědích na dané otázky lze

označit z hlediska hodnocení spolupráce pedagogů integrovaných dětí, žáků, studentů se sluchovým postižením se speciálními pedagogy z SPC jako velmi pozitivní pro proces integrativního vzdělávání.

Pražští pedagogové integrovaných žáků se sluchovým postižením na 1. stupni ZŠ (PD – PF) se se speciálním pedagogem z SPC (PIV - PVI) neshodují opět pouze ojediněle, a to v otázkách délky a formy konzultací, v otázce spolupráce a v otázce možnosti zapůjčení speciálně pedagogických pomůcek (viz. příloha č. 6 a č. 7).

Mezi pražskými pedagogy integrovaných žáků se sluchovým postižením na 2. stupni ZŠ (PG – PI) a speciálním pedagogem z SPC (PVII - PIX) je již shoda v odpovědích na dané otázky menší (viz. příloha č. 7 a č. 8). Ve všech třech případech se pedagogové se speciálním pedagogem rozcházejí v odpovědi na četnost docházky speciálního pedagoga do školy, kde je žák se sluchovým postižením integrován. Pedagogové uvádějí shodně dvě návštěvy speciálního pedagoga ve škole, speciální pedagog pouze jednu. Důvodem může pravděpodobně být odlišné pochopení otázky oběma skupinami respondentů. Speciální pedagog dle mého názoru udává četnost svých návštěv ve škole pouze za tento školní rok. Dále se všichni pedagogové (PG – PI) rozcházejí se speciálním pedagogem v otázce možnosti zapůjčení speciálně pedagogických pomůcek. Ne v tom smyslu, že by pedagogové popírali možnost si pomůcky v SPC zapůjčit, ale udávají, že tyto pomůcky nepotřebují. Tento názor považuji vzhledem k náročnosti integrativního vzdělávání žáků se sluchovým postižením na 2. stupni ZŠ, kdy žák prochází velkým množstvím odborných předmětů, kde je zapotřebí využít názornosti pro vysvětlení určitých pojmů, za velmi diskutabilní. Otázkou zde však je, zda pomůcky, které nabízí SPC, akceptují potřeby vzdělávání žáka na 2. stupni ZŠ nebo zda se takové pomůcky vůbec na trhu vyskytují. Tato oblast by jistě zasloužila podrobnější šetření, to však není předmětem této práce. Pedagogové se také rozcházejí se speciálním pedagogem v otázce spolupráce. Všichni pedagogové označili spolupráci se speciálním pedagogem za výbornou, speciální pedagog však označil spolupráci s pedagogy za dobrou, tedy s převažující iniciativou SPC.

V odpovědích pražských pedagogů integrujících studenty se sluchovým postižením na SŠ (PJ – PK) a speciálním pedagogem z SPC (PX - PXI) nalezneme neshodu v otázce spolupráce speciálního pedagoga s integrujícím pedagogem na vyhodnocování IVP (neshoda se objevuje ve spolupráci pedagogů se speciálním pedagogem již na předchozích vzdělávacích stupních). Speciální pedagog uvádí, že na vyhodnocování IVP spolupracuje vždy, pedagogové uvedli, že speciální pedagog spolupracuje většinou, rozdíl v odpovědích tedy není tak markantní. Opět se také objevuje neshoda v otázce možnosti zapůjčení speciálně pedagogických pomůcek v SPC (pedagogové opět uvedli, že je nepotřebují) a v otázce spolupráce, kdy speciální pedagog označuje spolupráci za dobrou, pedagogové za výbornou (viz. příloha č. 8).

Hradečtí pedagogové integrující děti se sluchovým postižením v MŠ (HA - HC) se se speciálními pedagogy z SPC (HI - HIII) více než jednou rozcházejí v odpovědích na otázku délky trvání konzultací problematiky integrační výchovy a vzdělávání a na otázku spolupráce speciálního pedagoga na vyhodnocování IVP (viz. příloha č. 9).

Pedagogové integrující žáky se sluchovým postižením na 1.stupni ZŠ (HD - HE) se se speciálními pedagogy z SPC (HIV - HV) rozcházejí pouze v jednom případě v otázce délky konzultace a jednou v odpovědi na otázku spolupráce speciálního pedagoga na vyhodnocování IVP, kdy pedagog uvádí, že speciální pedagog na vyhodnocování spolupracuje většinou, oproti speciálnímu pedagogovi, který uvádí, že spolupracuje vždy - opět jako v předchozích srovnáních (viz příloha č. 9 a č. 10) .

Odpovědi pedagogů integrujících žáky se sluchovým postižením na 2.stupni ZŠ (HF - HI) na dané odpovědi jsou velmi často odlišné od odpovědí speciálních pedagogů z SPC (HVI - HIX) – viz. příloha č. 10. Více nesouhlasných odpovědí najdeme v otázce počtu a délky konzultací, dále v otázce četnosti návštěv speciálního pedagoga z SPC ve škole, kde je žák se sluchovým postižením integrován, přičemž většina speciálních pedagogů uvádí více návštěv ve škole než pedagogové. 3 ze 4 pedagogů se neshodují se speciálními pedagogy v otázce zpracování IVP, kdy speciální pedagogové uvádějí, že IVP vypracovávají ve spolupráci s pedagogem integrovaného žáka, pedagogové naopak uvádějí, že ho

zpracovávají sami. Dále se neshoda ve všech případech objevuje v otázce spolupráce pedagogů a speciálních pedagogů na vyhodnocování IVP. Pedagogové uvádějí, že na vyhodnocování speciální pedagog spolupracuje většinou, málokdy nebo vůbec. Naproti tomu většina speciálních pedagogů udává, že spolupracují vždy. Úplná neshoda pedagogů a speciálních pedagogů z SPC je v otázce vzájemné spolupráce, kdy většina speciálních pedagogů tuto spolupráci označuje za výbornou, 3 ze 4 pedagogů však spolupráci vnímají jako dobrou, tedy že pracovníci SPC mají o problematiku integrace žáka zájem, frekvence konzultací však neodpovídá potřebám. Vezmeme-li tyto neshody v potaz, lze říci, že spolupráce mezi pedagogy integrujícími žáky se sluchovým postižením na 2. stupni ZŠ a speciálními pedagogy z SPC, kteří mají tyto žáky v péči, by se dala v určitých ohledech zlepšit.

Srovnání odpovědí hradeckých pedagogů integrovaných studentů se sluchovým postižením na SŠ s odpověďmi speciálních pedagogů z hradeckého SPC, kteří o tyto jedince pečují, nelze provést z důvodu nedodání vyplněných dotazníků pedagogy integrovaných studentů se sluchovým postižením.

Shrneme-li shodnost a rozdílnost odpovědí pedagogů (pražských i hradeckých) integrujících děti, žáky, studenty se sluchovým postižením s odpověďmi speciálních pedagogů z SPC (Praha i Hradec Králové), kteří mají tyto jedince v péči, lze říci, že největší odlišnosti v odpovědích se objevují u pedagogů a speciálních pedagogů, kteří vzdělávají/mají v péči žáky a studenty a 2.stupni ZŠ a na SŠ. Častou neshodou mezi pedagogy a speciálními pedagogy je otázka zapůjčování speciálně pedagogických pomůcek, kdy pedagogové zastávají názor, že je pro vzdělávání žáků a studentů s postižením nepotřebují (viz. výše), dále otázky vypracování a vyhodnocování IVP a otázka četnosti návštěv speciálního pedagoga ve škole, kde je jedinec se sluchovým postižením integrován. Speciální pedagogové v posledních třech zmíněných otázkách udávají větší míru aktivity a spolupráce s pedagogy než uvádí většina dotázaných pedagogů. Otázkou je, či údaje lze brát jako hodnověrné. Důležité však je, aby právě

v těchto zmíněných oblastech byla spolupráce kvalitní. Pro přínosné integrativní vzdělávání a výchovu je nutné, aby se na vytváření a vyhodnocování IVP podílel speciální pedagog z SPC, který může méně zkušenému integrujícímu pedagogovi poskytnout cenné rady a informace. Speciální pedagog má mít samozřejmě také přehled o průběhu vzdělávání integrovaného dítěte, žáka, studenta se sluchovým postižením, k čemuž mu napomohou i pravidelné a časté návštěvy ve škole, kde je jedinec integrován (viz. kapitola č. 2.4). V otázce hodnocení spolupráce speciální pedagog a integrující pedagog většina respondentů zvolila variantu relativně s pozitivním hodnocením. Přesto v mnoha případech pedagogové, ale i speciální pedagogové, nepovažují spolupráci za plně uspokojující. Tato otázka by si jistě zasloužila podrobnější šetření. Dle mého názoru je neshoda v této otázce způsobena skutečností, že pedagogové často neumí vyjádřit své potřeby v oblasti spolupráce se speciálním pedagogem na integrativním vzdělávání a speciální pedagogové z SPC se mohou mylně domnívat, že některé problémy spojené s integrativní výchovou a vzděláváním jsou automatické a jiné méně časté a tyto svoje předpoklady aplikují na postup při spolupráci s integrujícími pedagogy.

5.5.2 Analýza kvality spolupráce speciálních pedagogů z SPC a pedagogů integrujících děti, žáky, studenty se sluchovým postižením – z regionálního hlediska

V této kapitole diplomové práce data získaná z dotazníkového šetření zpracovávám a analyzuji z hlediska regionálního. Srovnávám tedy odpovědi pedagogů integrujících děti, žáky, studenty se sluchovým postižením spadající do péče SPC v Hradci Králové s odpověďmi pedagogů integrujícími děti, žáky, studenty se sluchovým postižením spadající do péče SPC v Praze a odpovědi speciálních pedagogů z SPC v Hradci Králové s odpověďmi speciálních pedagogů z SPC v Praze. Srovnání provádím vždy na úrovni jednoho vzdělávacího stupně (MŠ, ZŠ a SŠ, vzdělávací stupeň ZŠ dělím na 1. a 2. stupeň).

Tabulka. č. 10: Regionální srovnání – pedagogové integrující děti se sluchovým postižením v MŠ

Praha	D1	D2	D3	Hradec Králové	D13	D14	D15
1	1x	2x	2x	1	2x	1x	1x
2	d	e	d	2	e	a	e
3	e	d	e	3	d	b	e
4	a	a	a	4	a,b	a	a
5	b-a	a	b-a	5	b-a	b-b	b-b
6	b	d	e	6	e	b	a
7	d	e	c	7	b	c	e
8	O	a	a	8	c	a	a
9	O	a	b	9	b	b	a
10	d	a	a	10	a	a	b
11	a	a	a	11	b	a	a
12	a	a	a	12	a	a	b
13	a	a	a	13	a	a	a, b
14	a	a	a	14	a, b	a	a

Zdroj: Dotazníkové šetření

Pedagogové integrující děti se sluchovým postižením v MŠ se liší zejména v odpovědích týkajících se délky konzultací problematiky integrace, četnosti návštěv speciálního pedagoga ve škole, kde je dítě se sluchovým postižením integrováno. Nelze však říci, že by se výrazně lišily odpovědi hradeckých a pražských pedagogů. Obě skupiny respondentů

uvádí různé délky konzultací – od 20 do více než 40 minut, četnost návštěv speciálního pedagoga udávají převážně 1x, 2x za rok. Většina z dotázaných pedagogů integrujících děti se sluchovým postižením uvedla, že jejich konzultace probíhají osobně. Nabízí se zde otázka efektivnosti takové spolupráce integrujícího pedagoga se speciálním pedagogem z SPC. Vezmeme-li v úvahu, že průměrná délka trvání jedné konzultace činí cca. 30 minut a speciální pedagog či pedagog musí vzhledem k velké spádové oblasti SPC často překonat velkou vzdálenost (viz. tab. č. 4), aby mohlo dojít ke konzultaci, je zřejmé, že konzultace nemohou probíhat častěji než 1x, 2x za rok, jak uvedli respondenti v tab. č. 10. Domnívám se, že řešením této situace by bylo využití jiných forem konzultace, např. telefonické, či přes email nebo skype, atd. Taková forma konzultace by nebyla tak časově a finančně náročná a doplněná konzultacemi osobními by jistě znamenala posun k efektivnější spolupráci integrujícího pedagoga se speciálním pedagogem z SPC v otázce integrativního vzdělávání dítěte se sluchovým postižením (pozn.: osobní forma konzultací je upřednostňována také většinou pedagogů integrujících žáky a studenty na ZŠ a SŠ, proto výše uvedené doporučení platí i pro konzultace problematiky integrace na těchto vzdělávacích stupních).

Tabulka č. 11: Regionální srovnání – pedagogové integrující žáky se sluchovým postižením na 1.st. ZŠ

Praha	D4	D5	D6	Hradec Králové	D16	D17
1	2x	2x	2x	1	3x	2x
2	d	d	d	2	a	a
3	d	d	c	3	b	b
4	a	a	a	4	b	a
5	b-a	b-a	b-a	5	b-a	b-b
6	c	c	c	6	b	c
7	c	c	c-pedagog a spec.ped ZŠ	7	b	c
8	a	a	a	8	a	a
9	a	b	b	9	a	b
10	a	d	a	10	a	a
11	a	a	b	11	b	b
12	a	a	a	12	a	a
13	a	a	a	13	a	a
14	a	a	a	14	a	a

Zdroj: Dotazníkové šetření

Pedagogové integrující žáky se sluchovým postižením na 1.stupni ZŠ se liší opět v odpovědích týkajících se délky konzultací problematiky integrace (viz. tab. č. 11). Pražští pedagogové uvádí delší dobu trvání jak první, tak dalších konzultací než hradečtí pedagogové. Délka prvních konzultací pražských pedagogů se speciálními pedagogy z SPC se pohybuje okolo 60 minut, u hradeckých pedagogů je to o polovinu méně. Další konzultace pražských pedagogů se speciálními pedagogy trvají cca. 40 minut, konzultace hradeckých pedagogů jsou opět zhruba poloviční. Tato skutečnost dle mého názoru koresponduje s otázkou hodnocení spolupráce pedagogů se speciálními pedagogy. Většina pražských pedagogů integrujících žáky se sluchovým postižením na 1. stupni ZŠ hodnotí spolupráci se speciálním pedagogem jako výbornou, naproti tomu hradečtí pedagogové spolupráci označují jako dobrou, tedy že frekvence konzultací neodpovídá potřebám.

Tabulka č. 12: Regionální srovnání – pedagogové integrující žáky se sluchovým postižením na 2.st. ZŠ

Praha	D7	D8	D9	Hradec Králové	D18	D19	D20	D21
1	2x	2x	2x	1	3x	2x	3x	1x
2	b	a	a	2	e	a	a	e
3	c	b	b	3	d	O	O	e
4	a	a	a	4	a	b	b	a
5	b-a	b-a	b-a	5	O	a	b-c	b-b
6	c	c	c	6	d	b	a	b
7	c	d	c	7	e	e	b	c
8	a	O	a	8	b	a	a	a
9	b	O	b	9	a	b	d	c
10	d	d	d	10	a	O	b	c
11	a	a	a	11	a	b	b	b
12	a	a	a	12	O	O	a	b
13	a	a	a	13	a, e- písemná forma	a	a	a
14	a	a	a	14	a	a	a	a

Zdroj: Dotazníkové šetření

Pražští pedagogové integrující žáky se sluchovým postižením na 2. stupni ZŠ se s Hradeckými pedagogy, jak vyplývá z tabulky č. 12, rozcházejí ve více otázkách, a to v otázce četnosti návštěv ve škole, kde je žák integrován (pražští pedagogové uvádí vyšší

četnost návštěv speciálního pedagoga než hradečtí), v otázce možnosti zapůjčení speciálně pedagogických pomůcek v SPC (pražští pedagogové uvádějí, že je nepotřebují a hradečtí pedagogové udávají, že nemají možnost si je půjčit - přesto, že SPC v Hradci Králové tuto možnost nabízí - zde ovšem vyvstává opět otázka pomůcek akceptujících vzdělávací potřeby žáků se sluchovým postižením na 2. stupni ZŠ).

Z výše uvedené tabulky bych se chtěla zastavit u otázky č. 5, tedy u otázky o provádění záznamu o proběhlé konzultaci. Všichni pražští pedagogové uvádějí, že vždy provádí písemný zápis do dokumentace integrovaného žáka. Naopak hradečtí pedagogové se v odpovědích na tuto otázku liší. Objevují se zde všechny tři ostatní možnosti odpovědí nabídnuté v dotazníku. Tedy odpověď, že záznam neprovádějí, nebo že ho provádějí, jen když to uznají za nutné, nebo že ho provádějí většinou. Hradečtí pedagogové integrující žáky se sluchovým postižením nejsou sami, kteří vybrali jiné možnosti odpovědí, než že zápis o proběhlé konzultaci provádějí vždy, setkáme se s těmito odpověďmi i u dalších respondentů. Z tohoto důvodu by jistě bylo prospěšné položit si otázku, zda by řešením této situace nebylo vytvoření jednoduchého formuláře pro integrující pedagogy s položkami dotazujícími se na obsah konzultace, nabídnutá řešení případných problémů, atd. Cílem tohoto formuláře by byla přehlednost spolupráce pedagoga se speciálním pedagogem z SPC, možnost vrátit se k některým záznamům konzultací v případě potřeby. Dle mého názoru by takový způsob spolupráce byl velmi efektivní (pozn. SPC mají dle vyhlášky č. 72/2005 Sb., o poskytování poradenských služeb ve školách a školských poradenských zařízeních - § 4 - povinnost zpracovávat záznamy o spolupráci se školami a školskými zařízeními – viz. dále v tabulkách regionálního srovnání odpovědí speciálních pedagogů z SPC na dané otázky).

Regionální srovnání odpovědí pedagogů integrujících studenty se sluchovým postižením na SŠ nelze provést z důvodu nevyplnění dotazníků hradeckými pedagogy SŠ.

Odpovědi speciálního pedagoga z SPC v Praze a speciálních pedagogů z SPC v Hradci Králové, kteří mají v péči děti se sluchovým postižením integrované v MŠ korespondují s odpověďmi příslušných pedagogů integrující tyto děti (viz. tab. č. 13).

Tab. č. 13: Regionální srovnání – speciální pedagogové z SPC pro sluchově postižené (v péči dětí integrované v MŠ)

Praha	D1	D2	D3	Hradec Králové	D13	D14	D15
1	1x	2x	2x	1	2x	1x	1x
2	d	e	d	2	a	a	b
3	d	e	e	3	b	b	b
4	a	a	a	4	a, b	a	a
5	b-a	b-a	b-b	5	b-a	b-a	b-a
6	b	e	e	6	b	b	b
7	d	e	e	7	b	c	c
8	O	a	a	8	c	a	a
9	O	a,b,d,e,g,h	b,d,e,g	9	a,b,g	a,b	a,b
10	O	a	b	10	a	b	b
11	O	O	O	11	b-do karty	b-do karty	b-do karty
12	b	a	b	12	a	a	a

Zdroj: Dotazníkové šetření

Opět se zde objevuje neshoda v délce konzultací problematiky integrace a v otázce četnosti návštěv škol, kde jsou děti se sluchovým postižením integrovány (speciální pedagog z SPC v Praze uvádí větší aktivitu v těchto oblastech než hradečtí speciální pedagogové).

Tabulka č. 14: Regionální srovnání – speciální pedagogové z SPC pro sluchově postižené (v péči integrovaní žáci na 1.st. ZŠ)

Praha	D4	D5	D6	Hradec Králové	D16	D17
1	2x	2x	2x	1	3x	2x
2	d	d	d	2	a	a
3	d	c	c	3	b	a
4	a	b	a	4	b	a, c
5	b-a	b-a	b-a	5	b-b	b-c
6	c	b	b	6	b	c
7	c	c	e-pedagog a spec.ped ZŠ	7	b	c
8	a	a	a	8	a	a
9	a,b,d,e,g,h	b,d	b,d,h	9	b,d,e,g,h	a,d,g
10	a	a	a, e-ve spolupráci se spec.ped ZŠ	10	a	a
11	O	O	O	11	O	b-do dokumentace žáka
12	a	b	b		b	b

Zdroj: Dotazníkové šetření

U této tabulky (tab. č. 14) bych se chtěla zastavit u odpovědí respondentů na otázku č. 10, tedy na otázku spolupráce speciálního pedagoga z SPC s pedagogem integrovaného jedince při vyhodnocování IVP. Jak je dáno Vyhláškou č. 73/2005 Sb., o vzdělávání dětí, žáků a studentů se speciálními vzdělávacími potřebami a dětí, žáků a studentů mimořádně nadaných, školské poradenské zařízení má povinnost sledovat a dvakrát ročně vyhodnocovat dodržování postupů a opatření stanovených v IVP (viz. kapitola č. 2.4). Jak lze vyčíst z výše uvedené tabulky, obě SPC tuto povinnost splňují, v jednom případě navíc při vyhodnocování IVP se speciálním pedagogem z SPC a integrujícím pedagogem spolupracuje ještě speciální pedagog školy, což považuji za velmi pozitivní skutečnost.

Tab. č. 15: Regionální srovnání – speciální pedagogové z SPC pro sluchově postižené (v péči integrovaní žáci na 2. st. ZŠ)

Praha	D7	D8	D9	Hradec Králové	D18	D19	D20	D21
1	2x	2x	2x	1	4x	3x	3x	3x
2	a	a	a	2	b	e	d	d
3	c	a	a	3	c	O	O	O
4	a	a	a	4	a	b	b	a, b
5	b-a	b-a	b-a	5	b-a	b-b	b-b	b-b
6	b	b	b	6	c	c	c	c
7	c	d	e	7	b	b	b	b
8	a	O	a	8	b	a	a	a
9	b,d,f,g,h	O	f,h	9	b,g,h	b,d,e,g,h	b,d,e,g,h	b,d,e,g
10	a	O	a	10	b	a	a	a
11	O	O	O	11	a	O	O	O
12	b	b	b	12	b	a	a	a

Zdroj: Dotazníkové šetření

Jak vyplývá z tab. č. 15, speciální pedagogové z obou SPC se při vypracování IVP pro integrovaného žáka se sluchovým postižením na 2.stupni podílejí nejčastěji na charakteristice sluchové vady, na popisu obecných přístupů k žákovi se sluchovým postižením, na nabídce speciálních pomůcek, na modifikaci učebního plánu, na nabídce speciálních výukových postupů a také na definici úlevy pro integrovaného žáka se sluchovým postižením na 2.stupni ZŠ. Nabídka speciálních pomůcek ukotvená v IVP dle mého názoru nekorresponduje s častými odpověďmi pedagogů, že speciální pomůcky nepotřebují, nebo že možnost jejich zapůjčení SPC nenabízí (viz. tabulky regionálního srovnání odpovědí integrujících pedagogů). Podíl speciálního pedagoga při vypracování IVP na modifikaci učebního plánu, na nabídce speciálních výukových postupů a také na definici úlevy pro integrovaného žáka při vytváření IVP považují za velmi pozitivní a přínosný, a to vzhledem k náročnosti integrativního vzdělávání žáků se sluchovým postižením na 2. stupni, kdy jsou na tyto jedince, ale i na jejich pedagogy, kladeny velké nároky z hlediska vzdělávání žáků ve více odborných předmětech.

Tab. č. 16: Regionální srovnání – speciální pedagogové z SPC pro sluchově postižené (v péči integrovaní studenti na SŠ)

Praha	D10	D11	D12	Hradec Králové	D22	D23
1	2x	2x	2x	1	2x	O
2	a	a	d	2	b	a
3	a	c	b	3	b,c	b
4	a	a	a	4	a, d-méně telefonicky	a
5	b-a	b-b	b-a	5	b-a	b-a
6	b-a	b	c	6	b	c
7	c	c	c	7	b	b
8	a	a	a	8	a, d-méně telefonicky	a
9	b,d,f,g,h	d,f,h	b,d,e,h	9	a,b,d,g	a,b,d,g
10	a	a	a	10	a	a
11	O	O	O	11	b-do dokumentace žáka	b-do dokumentace žáka
12	b	b	b	12	b	b

Zdroj: Dotazníkové šetření

Zde bych se chtěla pozastavit u otázky spolupráce speciálního pedagoga a integrujícího pedagoga na vypracování IVP. Jak z výše uvedené tabulky vyplývá, na jeho vypracování se u integrovaných studentů se sluchovým postižením, které má v péči SPC v Praze, podílí pouze učitel integrovaného jedince. Ve vyhlášce č. 73/2005 (§ 6) však najdeme ukotvenou povinnost vypracování IVP ve spolupráci se školským poradenským zařízením a zákonným zástupcem žáka nebo zletilým žákem. Pedagogové integrující studenty se sluchovým postižením na SŠ mohou mít jistě cenné zkušenosti za dobu, po kterou vzdělávají jedince se sluchovým postižením, pomoc speciálního pedagoga při vytváření IVP však považují pro přínosné integrativní vzdělávání studenta se sluchovým postižením za nutnou.

5.5.3 Analýza kvality spolupráce speciálních pedagogů z SPC a pedagogů integrujících děti, žáky, studenty se sluchovým postižením – z hlediska stupně vzdělávání.

V této kapitole diplomové práce data získaná z dotazníkového šetření zpracovávám a analyzuji z hlediska stupně vzdělávání. Srovnávám odpovědi pedagogů/ speciálních pedagogů vzdělávajících/kteří mají v péči děti, žáky, studenty se sluchovým postižením na třech vzdělávacích stupních (MŠ, ZŠ, SŠ, přičemž vzdělávací stupeň ZŠ dělím na 1. a 2. stupeň).

Tab. č. 17: Srovnání odpovědí speciálních pedagogů z SPC pro sluchově postižené v Praze (MŠ a 1.st. ZŠ)

Praha MŠ	D1	D2	D3	Praha 1.st	D4	D5	D6
1	1x	2x	2x	1	2x	2x	2x
2	d	e	d	2	d	d	d
3	d	e	e	3	d	e	e
4	a	a	a	4	a	b	a
5	b-a	b-a	b-b	5	b-a	b-a	b-a
6	b	c	c	6	c	b	b
7	d	e	e	7	e	e	e-pedagog a spec. ped ZŠ
8	O	a	a	8	a	a	a
9	O	a,b,d,e,g,h	b,d,e,g	9	a,b,d,e,g,h	b,d	b,d,h
10	O	a	b	10	a	a	e-ve spolupráci se spec. ped ZŠ
11	O	O	O	11	O	O	O
12	b	a	b	12	a	b	b

Zdroj: Dotazníkové šetření

Odpovědi speciálního pedagoga na dané otázky se, jak vyplývá z výše uvedené tabulky, v závislosti na jiném stupni vzdělávání příliš nemění. Pro oba stupně speciální pedagog uvádí konzultace zhruba 2x za rok, a to převážně formou osobní, průběh konzultací si zaznamenává, školu, kde je dítě se sluchovým postižením integrováno navštěvuje 1 – 2x za rok. Speciální pedagog udává, že se na zpracování IVP nepodílí, což nekoresponduje s jeho odpověďmi na otázku č. 9, kde uvádí, že se na IVP dítěte podílí ve více oblastech. Vyhodnocování IVP probíhá ve spolupráci s učitelem integrovaného dítěte. Spolupráci

s pedagogem integrovaného dítěte se sluchovým postižením speciální pedagog označuje převážně jako dobrou, tedy že převažuje iniciativa ze strany speciálního pedagoga.

Tab. č. 18: Srovnání odpovědí speciálních pedagogů z SPC pro sluchově postižené v Praze z hlediska stupně vzdělávání (1.st. ZŠ a 2.st. ZŠ)

Praha 1.st	D4	D5	D6	Praha 2.st	D7	D8
1	2x	2x	2x	1	2x	2x
2	d	d	d	2	a	a
3	d	c	c	3	c	a
4	a	b	a	4	a	a
5	b-a	b-a	b-a	5	b-a	b-a
6	c	b	b	6	b	b
7	c	c	e-pedagog a spec. ped ZŠ	7	c	d
8	a	a	a	8	a	O
9	a,b,d,e,g,h	b,d	b,d,h	9	b,d,f,g,h	O
10	a	a	e-ve spolupráci se spec. ped ZŠ	10	a	O
11	O	O	O	11	O	O
12	a	b	b	12	b	b

Zdroj: Dotazníkové šetření

Při srovnání odpovědí speciálního pedagoga z SPC v Praze týkajících se vzdělávání žáka se sluchovým postižením na 1.stupni ZŠ a na 2. stupni ZŠ lze již vidět rozdílnost v délce konzultací problematiky integrativního vzdělávání (viz. tab. č. 18). Konzultace této problematiky týkající se integrovaných žáků se sluchovým postižením na 1. stupni ZŠ trvají cca. 50-60 minut, u žáků na 2. stupni ZŠ cca. 30 minut. Důvodem zkrácení délky konzultací dle mého názoru může být skutečnost, že integrovaný žák se sluchovým postižením má již za délku své integrace vypracovány určité komunikační a kompenzační strategie (většina žáků se sluchovým postižením integrovaných na 2. stupni ZŠ – ze spádové oblasti SPC v Praze - totiž byla integrována již na 1. stupni ZŠ či již v MŠ) a sám žák, popř. jeho rodina, přebírá určité informační a konzultační penzum vzhledem k integrujícímu pedagogovi, které na nižších vzdělávacích stupních zastával speciální pedagog z SPC při delších konzultacích. Na druhou stranu se však nabízí otázka, zda právě integrativní vzdělávání těchto žáků se sluchovým postižením nevyžaduje delší a častější konzultace vzhledem k již zmiňované náročnosti integrativního vzdělávání na 2. stupni ZŠ.

Role integrujícího pedagoga na 2. stupni ZŠ (ale také na SŠ) se totiž oproti roli na nižších vzdělávacích stupních mění, a to v tom smyslu, že integrující pedagog musí být jakýmsi řídicím článkem pro ostatní pedagogy, kteří žáka se sluchovým postižením vyučují. Vzdělávání žáka se sluchovým postižením více pedagogy by se, dle mého názoru, mělo také promítnout do délky trvání konzultací. Jak vyplynulo z dotazníkového šetření, speciální pedagogové z SPC v případě žáka/studenta se sluchovým postižením integrovaného na 2. stupni ZŠ a na SŠ konzultují většinou s třídním pedagogem žáka, studenta, cca polovina z nich konzultuje také s pedagogy vyučujícími předměty, které jsou pro integrovaného žáka se sluchovým postižením problémové, což považuji za velmi přínosné.

Tab. č. 19: Srovnání odpovědí speciálních pedagogů z SPC pro sluchově postižené v Praze z hlediska stupně vzdělávání (2.st. ZŠ a SŠ)

Praha 2.st.	D7	D8	D9	Praha SS	D10	D11	D12
1	2x	2x	2x	1	2x	2x	2x
2	a	a	a	2	a	a	d
3	c	a	a	3	a	c	b
4	a	a	a	4	a	a	a
5	b-a	b-a	b-a	5	b-a	b-b	b-a
6	b	b	b	6	b	b	c
7	c	d	c	7	c	c	c
8	a	O	a	8	a	a	a
9	b,d,f,g,h	O	f,h	9	b,d,f,g,h	d,f,h	b,d,e,h
10	a	O	a	10	a	a	a
11	O	O	O	11	O	O	O
12	b	b	b	12	b	b	b

Zdroj: Dotazníkové šetření

Odpovědi speciálního pedagoga z SPC v Praze se z hlediska srovnávání integrativního vzdělávání na 2.stupni ZŠ a na SŠ liší jen velmi málo. Otázku č. 11 speciální pedagog nevyplnil v žádném z dotazníků, a to z toho důvodu, že se v dosažení cíle s integrujícím pedagogem nerozchází¹¹.

¹¹ Informace získaná osobním rozhovorem se speciálním pedagogem.

Tab. č. 20: Srovnání odpovědí speciálních pedagogů z SPC pro sluchově postižené v Hradci Králové z hlediska stupně vzdělávání (MŠ a 1.st. ZŠ)

HK MŠ	D13	D14	D15	HK 1.st. ZŠ	D16	D17
1	2x	1x	1x	1	3x	2x
2	a	a	b	2	a	a
3	b	b	b	3	b	a
4	a, b	a	a	4	b	a, c
5	b-a	b-a	b-a	5	b-b	b-c
6	b	b	b	6	b	c
7	b	e	e	7	b	c
8	c	a	a	8	a	a
9	a,b,g	a,b	a,b	9	b,d,e,g,h	a,d,g
10	a	b	b	10	a	a
11	b-do karty	b-do karty	b-do karty	11	O	b-do dokumentace žáka
12	a	a	a	12	b	b

Zdroj: Dotazníkové šetření

Odpovědi speciálních pedagogů na dané otázky se, jak vyplývá z výše uvedené tabulky, v závislosti na jiném stupni vzdělávání příliš nemění.

Tab. č. 21: Srovnání odpovědí speciálních pedagogů z SPC pro sluchově postižené v Hradci Králové z hlediska stupně vzdělávání (1.st. ZŠ a 2.st. ZŠ)

HK 1.st.	D16	D17	HK 2.st.	D18	D19	D20	D21
1	3x	2x	1	4x	3x	3x	3x
2	a	a	2	b	e	d	d
3	b	a	3	e	O	O	O
4	b	a, c	4	a	b	b	a, b
5	b-b	b-c	5	b-a	b-b	b-b	b-b
6	b	c	6	e	e	e	c
7	b	c	7	b	b	b	b
8	a	a	8	b	a	a	a
9	b,d,e,g,h	a,d,g	9	b,g,h	b,d,e,g,h	b,d,e,g,h	b,d,e,g
10	a	a	10	b	a	a	a
11	O	b-do dokumentace žáka	11	a	O	O	O
12	b	b	12	b	a	a	a

Zdroj: Dotazníkové šetření

Srovnáme-li odpovědi hradeckých speciálních pedagogů na 1.stupni ZŠ a na 2. stupni ZŠ, je zřejmé, že na 2. stupni ZŠ jsou konzultace speciálních pedagogů s integrujícími pedagogy častější a delší než na konzultace týkající se integrativního vzdělávání žáků se

sluchovým postižením na 1. stupni ZŠ. Tuto skutečnost hodnotím vzhledem k náročnosti integrativního vzdělávání žáka se sluchovým postižením na 2. stupni jako pozitivní.

Tab. č. 22: Srovnání odpovědí speciálních pedagogů z SPC pro sluchově postižené v Hradci Králové z hlediska stupně vzdělávání (2.st. ZŠ a SŠ)

HK 2.st.	D18	D19	D20	D21	HK SŠ	D22	D23
1	4x	3x	3x	3x	1	2x	O
2	b	e	d	d	2	b	a
3	c	O	O	O	3	b,c	b
4	a	b	b	a, b	4	a, d-méně telefonicky	a
5	b-a	b-b	b-b	b-b	5	b-a	b-a
6	c	e	e	e	6	b	c
7	b	b	b	b	7	b	b
8	b	a	a	a	8	a, d-méně telefonicky	a
9	b,g,h	b,d,e,g,h	b,d,e,g,h	b,d,e,g	9	a,b,d,g	a,b,d,g
10	b	a	a	a	10	a	a
11	a	O	O	O	11	b-do dokumentace žáka	b-do dokumentace žáka
12	b	a	a	a	12	b	b

Zdroj: Dotazníkové šetření

Srovnáme-li odpovědi hradeckých speciálních pedagogů pečujících o integrované žáky se sluchovým postižením na 2. stupni ZŠ s odpověďmi speciálních pedagogů pečujících o integrované studenty se sluchovým postižením na SŠ (viz. tab. č. 22), opět je zřejmé, že na 2. stupni ZŠ jsou konzultace speciálních pedagogů s integrujícími pedagogy častější (3x – 4x za rok) a delší (cca. 50 minut) než na konzultace týkající se studentů se sluchovým postižením integrovaných na SŠ. Velmi pozitivně lze hodnotit, že na vypracování IVP pro žáky se sluchovým postižením integrovaných na 2. stupni ZŠ i na SŠ se vždy podílí speciální pedagog z SPC.

Tabulka č. 23: Srovnání odpovědí integrujících pedagogů ve spádové oblasti SPC pro sluchově postižené v Praze (MŠ a 1.st. ZŠ)

Praha MŠ	D1	D2	D3	Praha 1.st	D4	D5	D6
1	1x	2x	2x	1	2x	2x	2x
2	d	e	d	2	d	d	d
3	c	d	c	3	d	d	c
4	a	a	a	4	a	a	a
5	b-a	a	b-a	5	b-a	b-a	b-a
6	b	d	c	6	c	c	c
7	d	c	c	7	c	c	e-pedagog a spec. ped ZŠ
8	O	a	a	8	a	a	a
9	O	a	b	9	a	b	b
10	d	a	a	10	a	d	a
11	a	a	a	11	a	a	b
12	a	a	a	12	a	a	a
13	a	a	a	13	a	a	a
14	a	a	a	14	a	a	a

Zdroj: Dotazníkové šetření

Pedagogové integrující děti se sluchovým postižením v MŠ se s pedagogy integrujícími žáky na 1. stupni ZŠ ve většině odpovědí na dané otázky shodují. Jak lze vidět v tab. č. 23 (ale i v mnoha dalších tabulkách), objevuje se zde na otázku vypracování IVP odpověď, že jedinec IVP vypracován nemá. Ve vyhlášce č. 73/2005 Sb., o vzdělávání dětí, žáků, studentů se speciálními vzdělávacími potřebami a dětí, žáků, studentů mimořádně nadaných (§6) je řečeno, že individuální vzdělávací plán se stanoví v případě potřeby především pro individuálně integrovaného žáka, žáka s hlubokým mentálním postižením, případně také pro žáka skupinově integrovaného nebo pro žáka speciální školy. Není zde tedy přímo daná povinnost IVP pro integrované dítě vypracovávat. Nicméně domnívám se, že u většiny integrovaných dětí, žáků, studentů se sluchovým postižením je vypracování a pravidelné vyhodnocování IVP podmínkou pro přínosné integrativní vzdělávání. Pedagogům dle mého názoru vypracování IVP (obsahující charakteristiku osobnosti dítěte, žáka, studenta, charakteristiku jeho sluchové vady, nabídku speciálních pomůcek a speciálních výukových postupů, atd.) velmi usnadňuje práci.

Tabulka č. 24: Srovnání odpovědí integrujících pedagogů ve spádové oblasti SPC pro sluchově postižené v Praze (1. st. ZŠ a 2.st. ZŠ)

Praha 1.st.	D4	D5	D6	Praha 2.st.	D7	D8	D9
1	2x	2x	2x	1	2x	2x	2x
2	d	d	d	2	b	a	a
3	d	d	c	3	c	b	b
4	a	a	a	4	a	a	a
5	b-a	b-a	b-a	5	b-a	b-a	b-a
6	c	c	c	6	c	c	c
7	c	c	e-pedagog a spec. ped ZŠ	7	c	d	c
8	a	a	a	8	a	O	a
9	a	b	b	9	b	O	b
10	a	d	a	10	d	d	d
11	a	a	b	11	a	a	a
12	a	a	a	12	a	a	a
13	a	a	a	13	a	a	a
14	a	a	a	14	a	a	a

Zdroj: Dotazníkové šetření

Odpovědi pedagogů integrujících žáky se sluchovým postižením na 1. stupni ZŠ a odpovědi pedagogů integrující žáky se sluchovým postižením na 2. stupni ZŠ se výrazněji liší jen délce konzultací problematiky integrace, přičemž delší konzultace uvádějí pedagogové integrující na 1. stupni ZŠ (viz. tab. č. 24).

Tabulka č. 25: Srovnání odpovědí integrujících pedagogů ve spádové oblasti SPC pro sluchově postižené v Praze (2.st. ZŠ a SŠ)

Praha 2.st.	D7	D8	D9	Praha SŠ	D10	D11
1	2x	2x	2x	1	2x	2x
2	b	a	a	2	a	a
3	c	b	b	3	a	c
4	a	a	a	4	a	a
5	b-a	b-a	b-a	5	b-a	b-b
6	c	c	c	6	b	b
7	c	d	c	7	c	c
8	a	O	a	8	a	a
9	b	O	b	9	b	b
10	d	d	d	10	d	d
11	a	a	a	11	a	a
12	a	a	a	12	a	a
13	a	a	a	13	a	a
14	a	a	a	14	a	a

Zdroj: Dotazníkové šetření

Z odpovědí pedagogů integrujících žáky se sluchovým postižením na 2. stupni ZŠ a pedagogů integrujících studenty se sluchovým postižením na SŠ lze velmi pozitivně hodnotit, že 4 z 5 respondentů uvedli, že si vždy provádí písemný záznam o proběhlé konzultaci problematiky integrace se speciálním pedagogem z SPC (viz. tab. č. 25). Překvapivá je shoda všech pedagogů z výše uvedené tabulky na skutečnosti, že k integrativnímu vzdělávání žáků a studentů se sluchovým postižením nepotřebují speciálně pedagogické pomůcky. Opět zde tedy vyvstává otázka, zda tento názor pedagogů není způsoben nedostatkem vhodných pomůcek pro vzdělávání těchto jedinců na 2. stupni ZŠ a na SŠ v SPC či dokonce na trhu.

Tabulka č. 26: Srovnání odpovědí integrujících pedagogů ve spádové oblasti SPC pro sluchově postižené v Hradci Králové (MŠ a 1.st. ZŠ)

Hradec MŠ	D13	D14	D15	Hradec 1.st.	D16	D17
1	2x	1x	1x	1	3x	2x
2	c	a	e	2	a	a
3	d	b	e	3	b	b
4	a,b	a	a	4	b	a
5	b-a	b-b	b-b	5	b-a	b-b
6	c	b	a	6	b	c
7	b	c	c	7	b	c
8	c	a	a	8	a	a
9	b	b	a	9	a	b
10	a	a	b	10	a	a
11	b	a	a	11	b	b
12	a	a	b	12	a	a
13	a	a	a, b	13	a	a
14	a, b	a	a	14	a	a

Zdroj: Dotazníkové šetření

Většina pedagogů integrujících děti, žáky se sluchovým postižením v MŠ a na 1. stupni ZŠ (stejně jako většina všech dotázaných respondentů) považuje pravidelné vyhodnocování IVP - jednou za 6 měsíců – za optimální (viz. tab. č. 26). Důležité je, aby se na vyhodnocování IVP podílel jak integrující pedagog, tak speciální pedagog. Z výzkumného šetření vyplývá, že tomu tak ve většině případů je.

Tabulka č. 27: Srovnání odpovědí integrujících pedagogů ve spádové oblasti SPC pro sluchově postižené v Hradci Králové (1.st. ZŠ a 2.st. ZŠ)

HK 1.st.	D16	D17	HK 2.st.	D18	D19	D20	D21
1	3x	2x	1	3x	2x	3x	1x
2	a	a	2	e	a	a	e
3	b	b	3	d	O	O	e
4	b	a	4	a	b	b	a
5	b-a	b-b	5	O	a	b-c	b-b
6	b	e	6	d	b	a	b
7	b	e	7	e	e	b	e
8	a	a	8	b	a	a	a
9	a	b	9	a	b	d	e
10	a	a	10	a	O	b	e
11	b	b	11	a	b	b	b
12	a	a	12	O	O	a	b
13	a	a	13	a, c-písenná forma	a	a	a
14	a	a	14	a	a	a	a

Zdroj: Dotazníkové šetření

Jak vyplývá z výše uvedené tabulky, někteří pedagogové integrující žáky se sluchovým postižením na 2. stupni ZŠ na otázku vyhodnocování IVP ve spolupráci se speciálním pedagogem odpověděli, že spolupráce speciálního pedagoga na vyhodnocování IVP je jen málokdy nebo vůbec ne (na rozdíl od odpovědí většiny ostatních respondentů). Na rozdíl od pedagogů integrujících žáky se sluchovým postižením na 1. stupni ZŠ, kteří uvedli, že s nimi na vyhodnocování speciální pedagog z SPC spolupracuje vždy nebo většinou. Tato skutečnost dle mého názoru koresponduje s delšími konzultacemi problematiky integrace mezi pedagogy integrujícími žáky se sluchovým postižením na 1. stupni ZŠ a speciálními pedagogy z SPC. V ostatních odpovědích na dané otázky se pedagogové integrující jedince se sluchovým postižením na 1. stupni ZŠ a na 2. stupni ZŠ výrazně neliší.

Srovnání odpovědí hradeckých pedagogů integrujících studenty se sluchovým postižením na 2.st. ZŠ a na SŠ nelze provést z důvodu nevyplnění dotazníků hradeckými pedagogy SŠ.

Shrneme-li analýzu získaných dat z hlediska stupně vzdělávání, lze říci, že průměrný počet konzultací pedagogů integrujících děti se sluchovým postižením v MŠ s příslušnými speciálními pedagogy z SPC je 2x za rok, konzultace trvají cca. 40 – 50 min., konzultace týkající se integrace na 1. stupni ZŠ, trvají cca. 30 -40 minut a jejich četnost je 2x za rok. Pedagogové integrující žáka se sluchovým postižením na 2. stupni ZŠ mají konzultace se speciálním pedagogem průměrně 2x – 3x za rok a trvají cca. 30 - 40 min. Konzultace mezi pedagogy integrujícími studenty se sluchovým postižením na SŠ a speciálními pedagogy, kteří mají tyto studenty v péči, probíhají zhruba 2x za rok a trvají průměrně 30 minut. Lze tedy říci, že čím vyšší vzdělávací stupeň, na kterém je jedinec se sluchovým postižením integrován, tím menší je doba trvání konzultací integrujících pedagogů se speciálními pedagogy z SPC. Počet konzultací za rok zůstává na všech vzdělávacích stupních přibližně stejný. Důvodem snižující se doby konzultací problematiky integrace v závislosti na vyšším stupni vzdělávání může dle mého názoru být skutečnost, že většina integrovaných jedinců se sluchovým postižením (z dotazníkového šetření) je integrována již od 1.stupně ZŠ či od MŠ (viz. tab. č. 9). Integrovaný žák/student se sluchovým postižením na 2.stupni ZŠ a na SŠ má již za délku své integrace vypracovány určité komunikační a kompenzační strategie a sám žák, popř. jeho rodina, přebírá určité informační a konzultační penzum vzhledem k integrujícímu pedagogovi, které na nižších vzdělávacích stupních zastával speciální pedagog z SPC při delších konzultacích.

V otázce spolupráce integrujících pedagogů se speciálními pedagogy na vypracování a vyhodnocování IVP, dotazníkové šetření ukázalo následující odpovědi. Na vypracování IVP pro děti se sluchovým postižením integrované v MŠ se často podílí pouze pedagog dítěte, méně často pedagog ve spolupráci se speciálním pedagogem. Vyhodnocování IVP integrovaných dětí na tomto stupni vzdělávání probíhá vždy nebo většinou ve spolupráci pedagog - speciální pedagog. Na vypracování IVP pro žáky se sluchovým postižením integrované na 1.stupni ZŠ podílí zhruba v polovině případů pouze pedagog, v druhé polovině případů pedagog ve spolupráci se speciálním pedagogem. Objevují se zde však i odpovědi, že žák IVP vypracován nemá. Přínosné by dle mého názoru bylo provést podrobnější šetření, u kterých sluchových vad tomu tak je a v kam se v případě absence

IVP zaznamenává průběh integrativního vzdělávání dítěte, žáka, studenta se sluchovým postižením. Vyhodnocování IVP probíhá většinou nebo vždy ve spolupráci integrující pedagog – speciální pedagog. Na vypracování IVP pro žáky se sluchovým postižením integrované na 2.stupni ZŠ se podílí často pouze pedagog žáka, méně častěji pedagog ve spolupráci se speciálním pedagogem, časté zastoupení má zde také odpověď, že žák IVP vypracován nemá. Na vyhodnocování IVP ve většině případů spolupracuje integrující pedagog se speciálním pedagogem, objevují se však i odpovědi, že speciální pedagog se na vyhodnocování IVP podílí málokdy. Na vypracování IVP pro studenty se sluchovým postižením integrované na SŠ se podílí většinou pouze pedagog. Vyhodnocování IVP probíhá vždy nebo většinou ve spolupráci se speciálním pedagogem. Lze tedy říci, že na žádném ze vzdělávacích stupňů není spolupráce speciálního pedagoga s integrujícím pedagogem na vypracování ideální. V otázce vyhodnocování je situace lepší, speciální pedagog s integrujícím pedagogem spolupracuje ve většině případů.

V otázce možnosti zapůjčení speciálně pedagogických pomůcek v SPC většina dotázaných respondentů uvedla, že tuto možnost mají. Často se ale u pedagogů objevila i odpověď, že pomůcky pro vzdělávání jedinců se sluchovým postižením nepotřebují. Na základě údajů získaných z dotazníkového šetření lze říci, že čím vyšší vzdělávací stupeň, tím nižší poptávka po speciálně pedagogických pomůckách. Opět se zde tedy nabízí otázka, jak kvalitní jsou pomůcky, které jsou k dispozici pro integrativní vzdělávání jedinců se sluchovým postižením integrovaných na vyšším vzdělávacím stupni.

V otázce hodnocení spolupráce speciální pedagog – integrující pedagog nacházíme na všech vzdělávacích stupních pozitivní varianty odpovědí. Speciální pedagogové spolupráci s pedagogy integrujícími děti, žáky, studenty se sluchovým postižením hodnotí většinou jako dobrou nebo výbornou, pedagogové hodnotí spolupráci se speciálními pedagogy také tak.

5.5.4 Analýza názorového postoje ve vybraných ukazatelích

V dotaznících respondenti odpovídali také na otevřenou otázku problematických oblastí, předmětů integrativního vzdělávání a výchovy dětí, žáků, studentů se sluchovým postižením. Měli se vyjádřit k úrovni komunikace a kognice integrovaných dětí se sluchovým postižením v MŠ, k problematickým oblastem v českém jazyce a v matematice u žáků se sluchovým postižením integrovaných na 1.stupni ZŠ a k vybraným odborným předmětům u žáků a studentů se sluchovým postižením integrovaným na 2.stupni ZŠ a na SŠ. Pedagogové integrující děti, žáky studenty se sluchovým postižením a speciální pedagogové o tyto jedince pečující byli také vybídnuti, aby na základě svých zkušeností s integrativním vzděláváním vyjádřili své návrhy na zlepšení procesu integrace dětí, žáků, studentů se sluchovým postižením. Jejich odpovědi jsou uvedeny v příloze č. 11 a v příloze č.12. Nejfrekventovanější problematické oblasti v integrativního vzdělávání a návrhy respondentů na kvalitnější integrativní proces jsou analyzovány v této kapitole.

Většina **pedagogů** integrujících děti, žáky se sluchovým postižením v MŠ, na 1.stupni ZŠ (ale i na dalších vzdělávacích stupních) označila jako problematickou oblast komunikace (viz. příloha č. 11). A to jak ze strany integrovaných dětí, kteří mají dle pedagogů často malou slovní zásobu a problémy s porozuměním, ale také ze strany pedagogů. Většina dotázaných pedagogů integrujících děti, žáky, studenty se sluchovým postižením na otázku komunikace s jedincem se sluchovým postižením odpověděla, že komunikují orálním způsobem. Je zřejmé, že integrované děti, žáci, studenti s převážně středně těžkým a těžkým sluchovým postižením nemohou být rovnocennými komunikačními partnery, komunikuje-li se orálním způsobem. Otázkou je, zda by pedagogové integrující děti, žáky, studenty se sluchovým postižením neměli absolvovat alespoň základní kurz znakového jazyka, který by jim jistě dopomohl k lepší komunikaci s dítětem, žákem, studentem se sluchovým postižením, kdy by svůj orální projev mohli v případě potřeby doplnit znakem.

V oblasti kognice je dle pedagogů většina integrovaných dětí, žáků, studentů se sluchovým postižením v normě.

V matematice se dle pedagogů u integrovaných žáků se sluchovým postižením problémy spíše nevyskytují, jedinou oblastí, kde žáci potřebují výraznější pomoc, je porozumění slovním úlohám, což jistě souvisí s menší slovní zásobou žáků se sluchovým postižením a díky tomu i s obtížemi v porozumění.

Integrativní vzdělávání žáků a studentů se sluchovým postižením na 2.stupni ZŠ a na SŠ dle většiny dotázaných integrujících pedagogů je pro tyto jedince nejobtížnější z hlediska nárůstu odborných pojmů a abstraktních pojmů v předmětech jako je dějepis, zeměpis, fyzika, atd. (viz. příloha č. 11). Otázkou je, zda by bylo možné, aby integrující pedagogové ve spolupráci s SPC vypracovali jakýsi slovníček pojmů, který by sloužil integrovaným dětem, žákům, studentům se sluchovým postižením k lepší orientaci ve vyučované problematice. Vzhledem k četnosti výskytu tohoto problému v odpovědích respondentů by vytvoření takové pomůcky bylo jistě vítanou pomocí pro integrující pedagogy.

Problematické pro tyto žáky a studenty je také vzdělávání v cizích jazycích, což je pochopitelné vzhledem k jejich těžkostem v jazyce českém. Respondenti v dotaznících často v této souvislosti uváděli požadavek na legislativní úpravu konání maturitních zkoušek z cizích jazyků pro studenty se sluchovým postižením. Podoba maturitní zkoušky je aktuálně diskutovaným tématem. Na základě pravidel, která se zvolí pro konání maturitních zkoušek u majoritní populace, budou zřejmě vytvořena také opatření týkající se ulehčení při konání maturitních zkoušek studenty se speciálními vzdělávacími potřebami.

Názory **speciálních pedagogů** z SPC (Praha a Hradec Králové), kteří mají v péči děti, žáky, studenty se sluchovým postižením na problematické oblasti, předměty integrativního vzdělávání a výchovy těchto jedinců korespondují s názory integrujících pedagogů (viz. příloha č. 12).

Z hlediska návrhů na zlepšení procesu integrace **pedagogové** integrující děti, žáky studenty se sluchovým postižením nejčastěji uváděli, že by integračnímu vzdělávání prospělo snížení počtu dětí ve třídě (viz. příloha č. 11). Vyhláška č. 73/2005 Sb., o vzdělávání dětí, žáků, studentů se speciálními vzdělávacími potřebami a vzdělávání dětí, žáků, studentů

mimořádně nadaných toto umožňuje (viz. §1), je tedy na řediteli školy, jak k této skutečnosti přistoupí. Případné snížení dětí, žáků, studentů ve třídě, kde je dítě, žák, student s postižením integrován, je zaznamenáno v IVP integrovaného dítěte, žáka, studenta se sluchovým postižením.

Pedagogové také za důležitou považují větší nabídku vzdělávacích akcí, dostatek vhodných kompenzačních pomůcek a lepší spolupráci s SPC a rodiči integrovaných dětí, žáků, studentů. Co se týká vzdělávacích akcí, je dle mého názoru k dispozici stále více institucí a organizací (včetně většiny SPC pro sluchově postižené), které tyto kurzy nabízejí (př. MŠMT, FRPSP, CVLK¹² a další). Je na speciálních pedagozích z SPC, se kterými jsou integrující pedagogové v kontaktu, aby integrujícím pedagogům kvalitní kurzy doporučili, případně i zajistili. Úkolem speciálních pedagogů z SPC je také dle mého názoru poskytnout integrujícím pedagogům přehled o dostupných kompenzačních pomůckách. Jak již bylo výše zmíněno, bylo by jistě zajímavé a prospěšné provést podrobnější šetření, zda jsou na trhu vhodné kompenzační pomůcky pro integrativní vzdělávání dětí, žáků, studentů se sluchovým postižením.

Požadavek pedagogů na lepší spolupráci se speciálními pedagogy z SPC byl zastoupen vícekrát, to i v tom smyslu, že by pedagogové uvítali, kdyby se speciální pedagogové z SPC častěji chodili dívat přímo do hodin na práci integrujících pedagogů s integrovaným dítětem, žákem, studentem se sluchovým postižením a poskytli na základě těchto hospitací pedagogům zpětnou vazbu a návrhy, jak konkrétně postupovat při výuce daného předmětu.

Důležitost dobré spolupráce rodičů s pedagogy je jistě nesporná a je velmi prospěšná ve všech formách vzdělávání dětí, žáků a studentů, nejen dětí, žáků, studentů s postižením.

Speciální pedagogové z SPC pro sluchově postižené (Praha a Hradec Králové), kteří mají v péči děti, žáky, studenty se sluchovým postižením, souhlasí s názorem integrujících pedagogů na nižší počet dětí, žáků, studentů ve třídě, kde je dítě, žák, student se sluchovým postižením integrován (viz. příloha č. 12).

---

¹² Centrum vzdělanosti Libereckého kraje

Dále jako prospěšnou pro integrativní vzdělávání speciální pedagogové uvádějí možnost spolupráce speciálních pedagogů z SPC se školním speciálním pedagogem (případně logopedem), se kterým by mohli úzce spolupracovat a který by měl větší možnost dle pokynů SPC dohlížet na integrační proces. Toto by jistě mohla být efektivní forma spolupráce, dle mého názoru však nelze zajistit služby školského speciálního pedagoga (či logopeda) pro každou školu, na všech vzdělávacích stupních.

Často se v návrzích speciálních pedagogů z SPC na opatření spějící ke zlepšení integračního procesu vzdělávání objevuje požadavek mít zpětnou vazbu o využití zvýšené dotace, kterou obdrží škola na integrované dítě, žáka, studenta s postižením (viz. příloha č. 12). Využití zvýšené dotace na integrované dítě, žáka, studenta s postižením je dle mého názoru ze strany speciálních pedagogů z SPC částečně kontrolovatelné. Je-li dotace například využita na nákup speciálně pedagogických pomůcek, má speciální pedagog z SPC možnost si jejich užívání při výuce ověřit buď hospitací ve třídě, kde je dítě, žák, student se sluchovým postižením integrován nebo rozhovorem s integrujícím pedagogem.

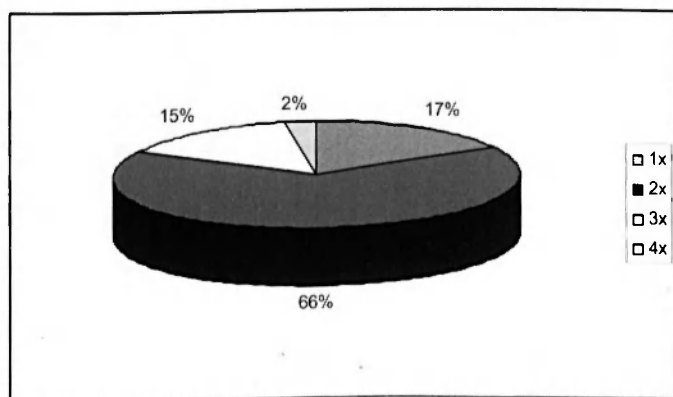
5.5.5 Analýza dotazníkového šetření ve vybraných ukazatelích

Pro přehlednost získaných dat se tato kapitola zabývá grafickým znázorněním odpovědí respondentů na jednotlivé otázky z dotazníků. Významnější z položek nebo položky, které v předchozí části práce nebyly rozebrány, jsou v této kapitole analyzovány.

Ot. 1 : Počet konzultací speciálního pedagoga z SPC a pedagoga integrujícího dítě, žáka, studenta se sluchovým postižením za školní rok 2007/08 (údaj k únoru 2008)

Jak z níže uvedeného grafu vyplývá, na otázku, jaký byl počet konzultací respondentů k problematice integrovaného dítěte, žáka, studenta se sluchovým postižením ve školním roce 2007/08 (k únoru 2008), většina respondentů odpověděla, že konzultovala dvakrát. Rozdílné jsou však počty konzultací týkajících se integrace jedinců jednotlivých vzdělávacích stupňů. 50 % respondentů, kteří konzultovali v souvislosti s předškolním integrativním vzděláváním, uvedlo, že konzultovali 2x, 50% 1x. Na 1.st. ZŠ většina respondentů problematiku konzultovala také 2x. Na 2.st. ZŠ 7 ze 13 respondentů konzultovalo také 2x, 4 respondenti 3x a vždy jeden respondent konzultoval 1x a 4x. Respondenti, kteří konzultovali problematiku integrativního vzdělávání studentů se sluchovým postižením na středních školách, konzultovali všichni 2x.

Graf. č. 6: Procentuální vyjádření počtu konzultací speciálního pedagoga z SPC a pedagoga integrujícího dítě, žáka, studenta se sluchovým postižením za školní rok 2007/08 (údaj k 2/2008)

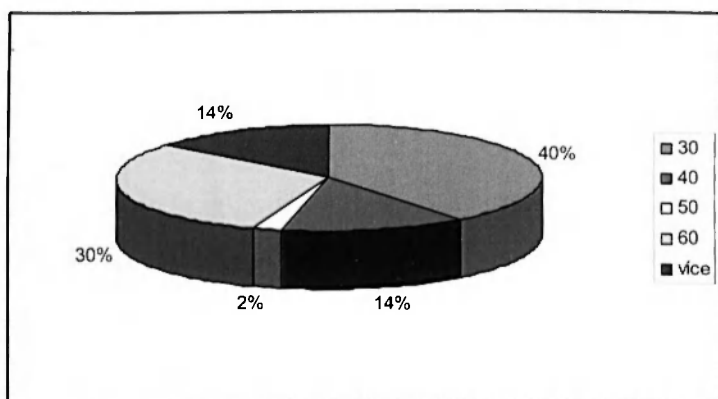
Zdroj: Dotazníkové šetření

Překvapivý může být počet konzultací problematiky integrace žáka na 2.st. ZŠ. Jak již však bylo dříve v této práci zmíněno, může tato skutečnost souviset s vysokou náročností na přípravu podmínek pro integrativní vzdělávání jedince jak ze strany pedagoga (žák se vzdělává ve více odborných předmětech), tak ze strany speciálního pedagoga z SPC.

Ot. 2: Délka trvání první konzultace problematiky integrovaného dítěte, žáka, studenta se sluchovým postižením

Z dotazníkového šetření dále vyplývá, že první konzultace k problematice integrovaného dítěte, žáka, studenta se sluchovým postižením mají u jednotlivých respondentů velmi rozdílnou dobu trvání (viz. graf č. 7).

Graf č. 7: Procentuální vyjádření délky trvání první konzultace k problematice integrace dítěte, žáka, studenta se sluchovým postižením (časové údaje v minutách)

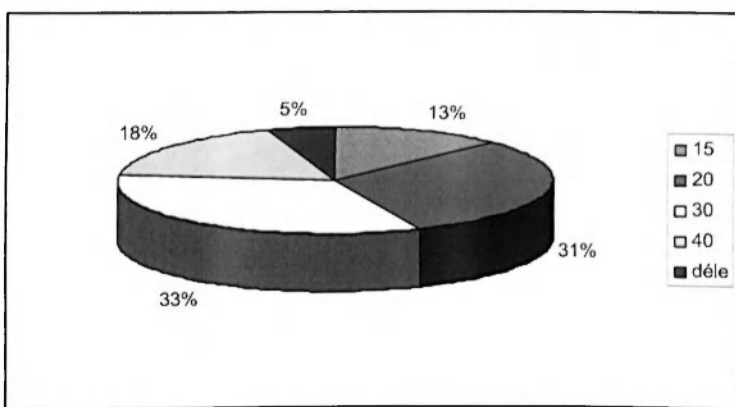
Zdroj: Dotazníkové šetření

Respondenti, kteří konzultovali problematiku integrace dítěte, žáka se sluchovým postižením v MŠ a na 1.st. ZŠ, však spíše uváděli delší trvání první konzultace (často 60 a více minut) než respondenti poprvé konzultující problematiku integrativního vzdělávání žáků a studentů se sluchovým postižením na 2.st. ZŠ a na SŠ (většinou 30, 40 minut). Důvody zkracování délky konzultací v závislosti na vyšším vzdělávacím stupni byly již v této práci naznačeny (viz. kap. 5.5.3).

Ot. 3: Délka trvání případné další konzultace problematiky integrovaného dítěte, žáka, studenta se sluchovým postižením

Většina respondentů tuto otázku vyplnila, lze tedy říci, že většina respondentů konzultuje problematiku nejen při úvodní konzultaci, ale i při konzultacích dalších.

Graf č. 8: Procentuální vyjádření délky trvání případné další konzultace problematiky integrativního vzdělávání (časové údaje v minutách)

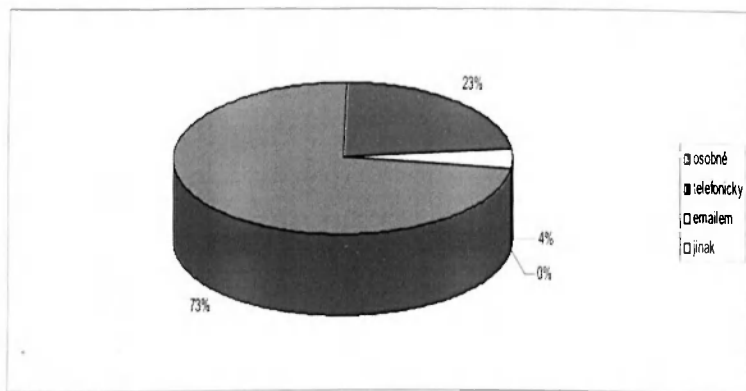
Zdroj: Dotazníkové šetření

Nejčastěji byla jako délka další konzultace respondenty uváděna odpověď B a C, tedy 20 minutová a 30 minutová konzultace. Na základě získaných údajů lze říci, že délky dalších konzultací problematiky integrativního vzdělávání jedinců s postižením na jednotlivých vzdělávacích stupních se naopak často výrazně lišily (viz. kap. 5.5.3 a kap. 5.5.2).

Ot. 4: Forma, kterou převážně probíhají konzultace problematiky integrativního vzdělávání mezi integrujícím pedagogem a speciálním pedagogem z SPC

Jak vyplývá z dotazníkového šetření (viz. graf č. 9), většina dotázaných konzultuje problematiku integrace osobně, 23% respondentů telefonicky a malá část respondentů také emailem.

Graf. č. 9: Forma konzultací pedagogů integrovaných dětí, žáků, studentů se sluchovým postižením se speciálními pedagogy z SPC

Zdroj: Dotazníkové šetření

Osobní forma konzultace je vzhledem k náročnosti přípravy a průběhu integrativního vzdělávání dětí, žáků, studentů se sluchovým postižením jistě přínosnou formou, avšak jak již bylo v diplomové práci uvedeno, není formou nejefektivnější (viz. kap. 5.5.2).

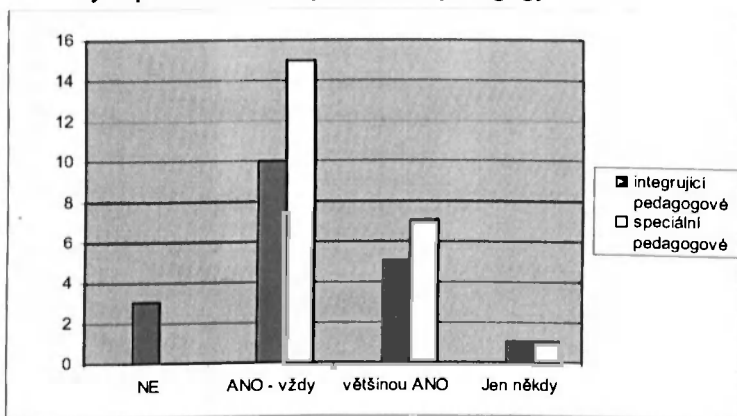
Ot. 5: Provádění písemného záznamu o proběhlé konzultaci problematiky integrativního vzdělávání dětí, žáků, studentů se sluchovým postižením

Pro přínosný proces integrativního vzdělávání dětí, žáků, studentů se sluchovým postižením je vhodné zaznamenávat si podněty, připomínky a návrhy na řešení problémů spojených s integrací, které byly řečeny při konzultaci. Většina dotázaných uvedla, že si záznam o proběhlé dokumentaci provádí vždy, a to do dokumentace dítěte, žáka, studenta), nebo že ho provádí většinou (viz graf. č. 10).

Zajímavé je zde srovnání odpovědí pedagogů integrujících děti, žáky, studenty se sluchovým postižením s odpověďmi speciálních pedagogů z SPC, kteří mají tyto jedince v péči. Jak z výše uvedeného grafu vyplývá, pedagogové integrující děti, žáky, studenty se sluchovým postižením záznam o proběhlé konzultaci k problematice integrace provádějí méně často než dotázaní pracovníci SPC. U pedagogů nalezneme i odpovědi, že záznamy neprovádějí. Všichni dotázaní speciální pedagogové z SPC naopak uvedli, že záznam z konzultace do dokumentace dítěte, žáka, studenta provádějí. 66% z nich odpovědělo, že zápis provádí vždy, 30% ho provádí většinou a 4% jen někdy, když to uznají za nutné.

Graf. č. 10: Záznam o proběhlé konzultaci pedagogů integrujících děti, žáky, studenty se sluchovým postižením se speciálními pedagogy z SPC

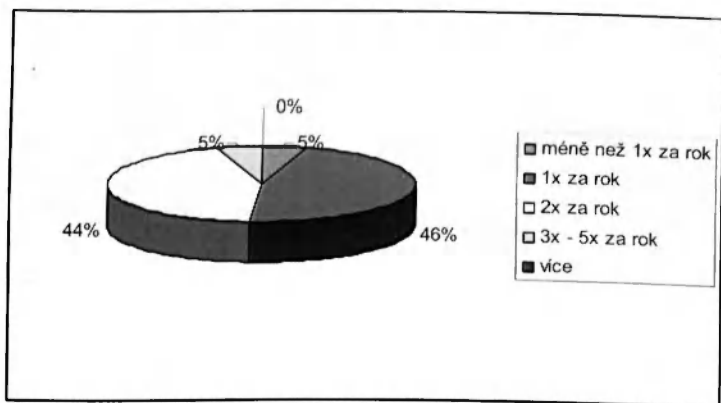
Zdroj: Dotazníkové šetření

Důvodem skutečnosti, že záznam o konzultacích častěji provádějí pracovníci SPC než pedagogové integrující děti, žáky, studenty se sluchovým postižením je jistě i to, že vyhláška č. 72/2005 (§ 4) ukládá školským poradenským zařízením povinnost zpracovávat záznamy o spolupráci se školami a školskými zařízeními (viz. kapitola 3).

Ot. 6: Četnost návštěv speciálního pedagoga z SPC ve škole, kde je dítě, žák, student se sluchovým postižením integrován

Spolupráce speciálního pedagoga z SPC, který má v péči dítě, žáka, studenta se sluchovým postižením a pedagoga integrujícího dítě, žáka, studenta se sluchovým postižením by nebyla příliš efektivní bez návštěvy speciálního pedagoga ve škole (třídě), kde je dítě, žák, student integrován. Aby mohl speciální pedagog dítěti, žákovi, studentovi se sluchovým postižením, ale i jeho pedagogovi poskytnout kvalitní péči, musí znát prostředí, ve kterém integrativní vzdělávání probíhá. Z tohoto důvodu byla předmětem dotazníkového šetření také otázka, jak často dochází pracovník SPC do školy, kde je integrováno dítě, žák, student se sluchovým postižením. Odpovědi respondentů jsou znázorněny v grafu č. 11.

Graf č. 11: Procentuální vyjádření četnosti návštěv speciálního pedagoga z SPC ve škole, kde je dítě, žák, student se sluchovým postižením integrován

Zdroj: Dotazníkové šetření

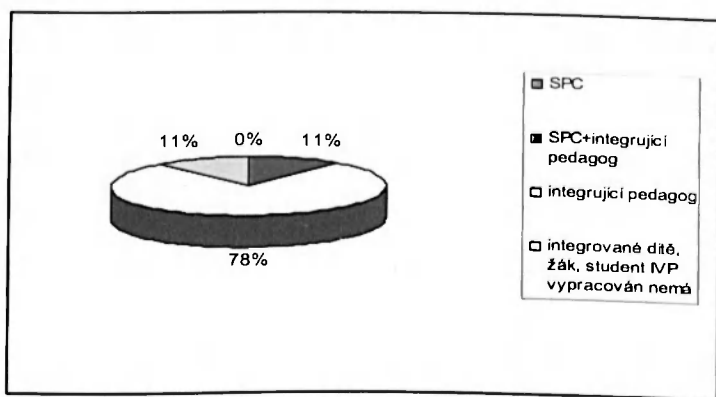
Dotazníkové šetření tedy ukázalo, že většina pracovníků speciálně pedagogických center dochází do škol, kde jsou integrovány děti, žáci, studenti se sluchovým postižením, které mají speciální pedagogy v péči, 1x nebo 2x za rok. Minimum respondentů vybralo odpověď méně než jednou za rok a 3x – 5x za rok, žádný pracovník SPC do školy nedochází více než 5x za rok.

Vzhledem k počtu integrovaných dětí, žáků, studentů se sluchovým postižením, která mají SPC pro sluchově postižené v Hradci Králové a v Praze v péči (viz. tab. č. 4, kap. 5.2.3), lze tedy říci, že SPC svou činnost v tomto ohledu nezanedbávají. Zda je však taková četnost návštěv ve školách dostačující, to je otázka závisící na každém individuálním případě integrace dítěte, žáka, studenta se sluchovým postižením.

Ot. 7: Spolupráce integrujícího pedagoga se speciálním pedagogem z SPC na zpracování individuálního vzdělávacího plánu

Odpovědi respondentů na tuto otázku znázorní ve dvou grafech. A to z toho důvodu, že se zde nabízí zajímavý pohled na tuto problematiku, obě skupiny respondentů totiž uvádí do jisté míry odlišné údaje. Graf č. 12 obsahuje odpovědi integrujících pedagogů, graf č. 13 uvádí odpovědi speciálních pedagogů z SPC.

Graf č. 12: Odpovědi integrujících pedagogů (ze spádové oblasti SPC pro sluchově postižené v Praze a Hradci Králové) na otázku zpracování individuálního vzdělávacího plánu (procentuelní vyjádření)

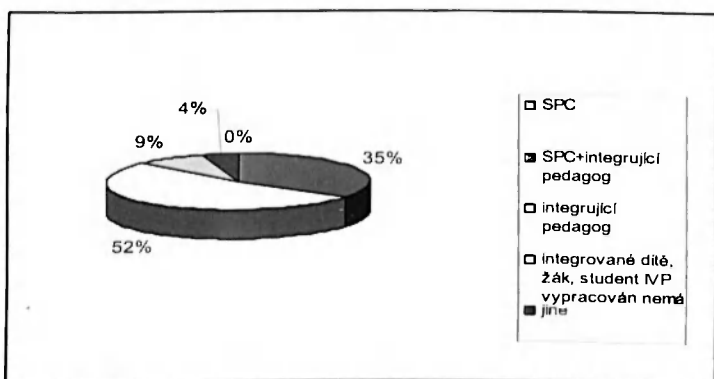

Zdroj: Dotazníkové šetření

Pedagogové integrující děti, žáky, studenty se sluchovým postižením na otázku, kdo vypracovává dítěti, žákovi, studentovi individuální vzdělávací plán, většinou odpověděli, že IVP vypracovává pouze integrující pedagog. Z dotazníkového šetření vyplývá, že podíl

spolupráce speciálního pedagoga z SPC na vypracování IVP je výrazně méně častý než by měl být dle vyhlášky č. 73/2005 Sb., o vzdělávání dětí, žáků, studentů se speciálními vzdělávacími potřebami a vzdělávání dětí, žáků a studentů mimořádně nadaných (viz. kap 5.5.3), a to na všech vzdělávacích stupních. Tato vyhláška výslovně říká, že na vypracování IVP se podílí speciální pedagog, integrující pedagog a zákonný zástupce dítěte, žáka, studenta.

Graf č. 13: Odpovědi speciálních pedagogů z SPC pro sluchově postižené (Praha a Hradec Králové) na otázku zpracování individuálního vzdělávacího plánu (procentuelní vyjádření)

Zdroj: Dotazníkové šetření

Na rozdíl od integrujících pedagogů, kteří vybrali v dotazníku odpověď, že IVP vypracovává pouze integrující pedagog v 78%, speciální pedagogové z SPC pro sluchově postižené v Praze a v Hradci Králové, kteří mají v péči integrované děti, žáky, studenty se sluchovým postižením, tuto odpověď zvolili v 52%. Vícekrát se zde ve srovnání s odpověďmi integrujících pedagogů objevují odpovědi, že na vypracování IVP s integrujícími pedagogy spolupracují. V jednom případě speciální pedagog také uvádí, že se na vypracování IVP podílí integrující pedagog a školní speciální pedagog (v grafu č. 13 pod položkou „jiné“).

Dle mého názoru je spolupráce speciálního pedagoga s integrujícím pedagogem na vytváření IVP pro integrované dítě, žáka, studenta se sluchovým postižením velmi přínosná. V mnoha případech, zejména při rozběhu integrativního vzdělávání jedince se

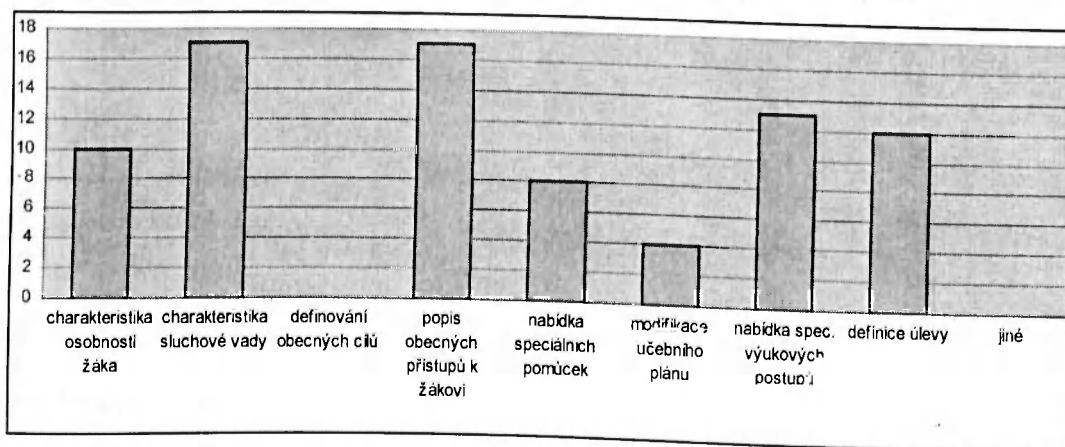
sluchovým postižením a při jeho přechodu z jednoho vzdělávacího stupně na druhý, také nutná (podrobněji viz. kapitola 5.5.3).

Vzhledem k danému tématu dále zařazuji ot. č. 9 pro speciálního pedagoga.

Ot. č. 9 pro speciální pedagogy z SPC: Oblasti, na kterých se podílí speciální pedagog z SPC při vytváření IVP

V následujícím grafu je znázorněn podíl speciálních pedagogů na vypracování IVP.

Graf č. 14: Podíl speciálních pedagogů z SPC pro sluchově postižené (Praha a Hradec Králové) na vypracování IVP pro integrované dítě, žáka, studenta se sluchovým postižením

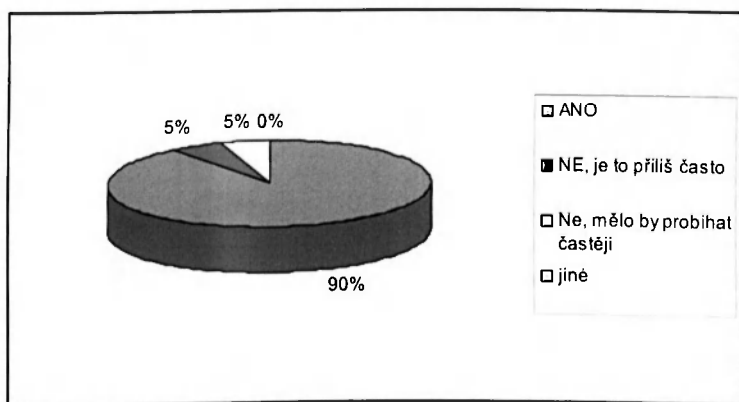
Zdroj: Dotazníkové šetření

Nejvíce se tedy speciální pedagogové z SPC podílejí na charakteristice osobnosti žáka, na charakteristice sluchové vady, na popisu obecných přístupů k dítěti, žákovi, studentovi se sluchovým postižením, na nabídce speciálních výukových postupů a na definici úlevy.

Ot. 8: Optimálnost vyhodnocování IVP dítěte, žáka, studenta se sluchovým postižením 1x za 6 měsíců

Většina respondentů se v této otázce shoduje na odpovědi, že vyhodnocování IVP dítěte, žáka, studenta se sluchovým postižením 2x za rok je optimální (viz. graf č. 15).

Graf. č. 15: Procentuelní vyjádření odpovědí respondentů na otázku optimálnosti vyhodnocování IVP 2 x ročně

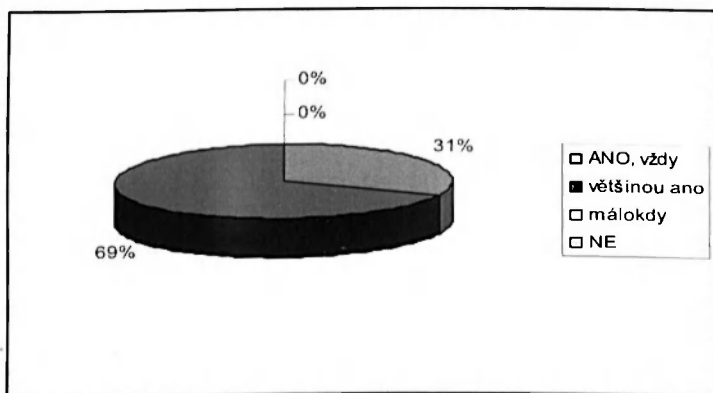
Zdroj: Dotazníkové šetření

Jak vyplývá z výše uvedeného grafu, 90% respondentů shodlo na odpovědi, že je optimální vyhodnocovat IVP 2x ročně. Ne však již takové procento respondentů toto dodržuje (viz grafy č. 16 a č. 17).

Ot. č. 9 pro integrujícího pedagoga, č. 10 pro speciálního pedagoga: Vyhodnocování IVP ve spolupráci integrující pedagog – speciální pedagog z SPC

Jak lze vidět v následujícím grafu, integrující pedagogové v 69% uvádějí, že vyhodnocování IVP probíhá ve spolupráci se speciálním pedagogem z SPC, 31% pedagogů uvádí, že se na vyhodnocování IVP speciální pedagog podílí většinou.

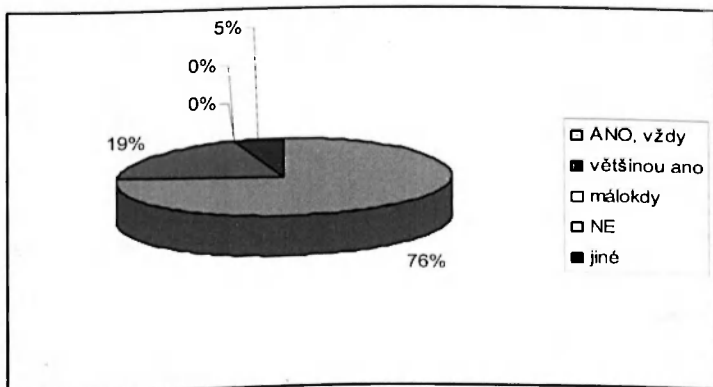
Graf. č. 16: Procentuelní vyjádření odpovědí integrujících pedagogů na otázku vyhodnocování IVP ve spolupráci se speciálním pedagogem z SPC

Zdroj: Dotazníkové šetření

V následujícím grafu jsou znázorněny odpovědi integrujících pedagogů na otázku č. 9.

Graf. č. 17: Procentuelní vyjádření odpovědí integrujících pedagogů na otázku vyhodnocování IVP ve spolupráci se speciálním pedagogem z SPC

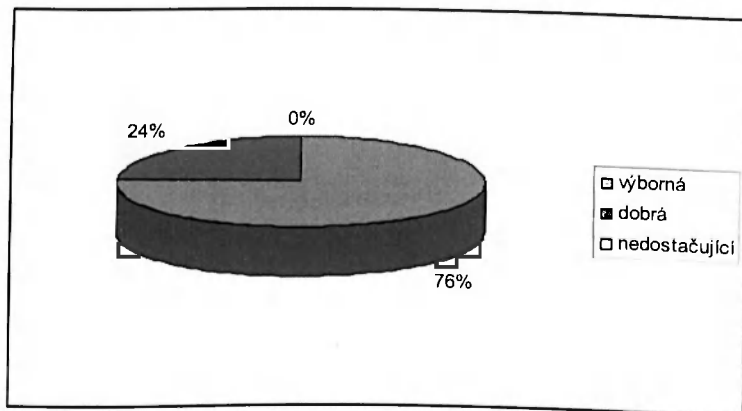
Zdroj: Dotazníkové šetření

Odpovědi speciálních pedagogů z SPC se vzhledem k odpovědím integrujících pedagogů liší. Oproti 31% pedagogů, kteří zvolili odpověď, že speciální pedagog spolupracuje vždy, speciální pedagogové uvádí v 76% odpovědí, že na vyhodnocování IVP spolupracují vždy (podrobněji viz. kapitola č. 5.5.1).

Ot. č. 11 pro integrující pedagogy, č. 12 pro speciální pedagogy: Hodnocení spolupráce integrující pedagog – speciální pedagog z SPC

Samotných integrujících pedagogů a speciálních pedagogů z SPC jsem se v dotazníku ptala na názor na jejich vzájemnou spolupráci při procesu integrativního vzdělávání dětí, žáků, studentů se sluchovým postižením. Následující grafy (graf č.18 a graf č. 19) znázorňují odpovědi zmíněných respondentů.

Graf č. 18: Procentuelní vyjádření odpovědí integrujících pedagogů na otázku hodnocení spolupráce se speciálními pedagogy z SPC pro sluchově postižené v Praze a v Hradci Králové

Zdroj: Dotazníkové šetření

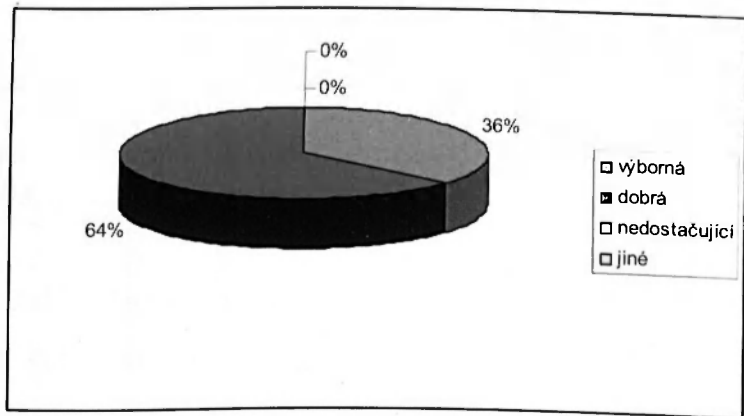
Integrující pedagogové označují spolupráci se speciálními pedagogy z SPC za výbornou, tedy, že pracovníci SPC jsou velmi iniciativní a zvou pedagogy k pravidelným konzultacím, v 76 %, ve 24% pedagogové popisují tuto spolupráci jako dobrou. tedy že speciální pedagogové mají zájem o problematiku, ale že frekvence konzultací neodpovídá

potřebám. Jako nedostačující neoznačil spolupráci se speciálním pedagogem z SPC žádný pedagog (viz. kapitola č. 5.5.2).

Speciální pedagogové z SPC pro sluchově postižené v Praze a v Hradci Králové naopak při hodnocení spolupráce s integrujícími pedagogy volili vícekrát odpověď, že spolupráce je dobrá, že tedy převažuje iniciativa ze strany speciálního pedagoga, ale integrující pedagog na základě oslovení spolupracuje (viz. graf. č. 19). Méně speciálních pedagogů hodnotí spolupráci s integrujícími pedagogy jako výbornou, tedy že integrující pedagog projevuje vlastní iniciativu a velmi se o problematiku integrovaného dítěte, žáka, studenta se sluchovým postižením zajímá. Nikdo ze speciálních pedagogů nevolil odpověď, že je spolupráce nedostačující.

Graf č. 19: Procentuelní vyjádření odpovědí speciálních pedagogů z SPC pro sluchově postižené v Praze a v Hradci Králové na otázku hodnocení spolupráce s pedagogy integrujícími děti, žáky, studenty se sluchovým postižením

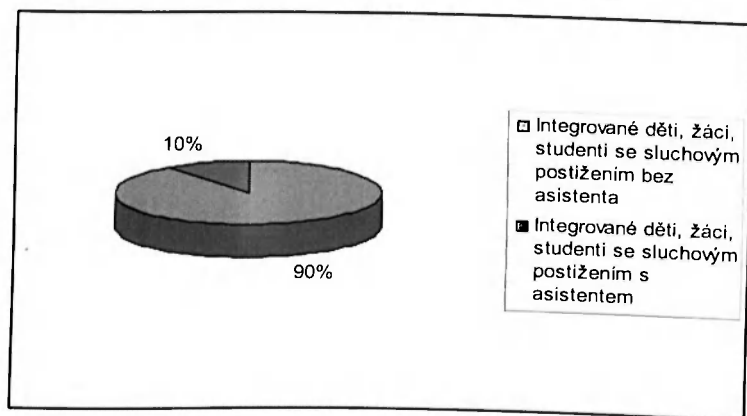
Zdroj: Dotazníkové šetření

Podrobnější analýzu hodnocení spolupráce lze nalézt v kapitole č. 5.5.2 a v kapitole č. 5.5.3.

Ot. obecná pro speciální pedagogy z SPC: Kolik integrovaných dětí, žáků, studentů se sluchovým postižením má asistenta pedagoga?

Jednou z podmínek úspěšné integrace je možnost využití asistenta pedagoga. Kolik integrovaných dětí, žáků, studentů se sluchovým postižením (ve spádové oblasti SPC pro sluchově postižené v Praze a v Hradci Králové) má možnost jeho služeb využít, je znázorněno v grafu č. 20.

Graf č. 20: Procentuelní znázornění odpovědí respondentů na otázku, zda integrované děti, žáci, studenti se sluchovým postižením (ze spádové oblasti SPC pro sluchově postižené v Praze a v Hradci Králové) mají k dispozici asistenta pedagoga

Zdroj: Dotazníkové šetření

Malé procento integrovaných jedinců se sluchovým postižením, při jejichž vzdělávání pomáhá asistent pedagoga, koresponduje s názory integrujících pedagogů, kteří pro zlepšení integrativního procesu často uváděli právě mít možnost využít služeb asistenta pedagoga, kterých se jim nedostává. Pravděpodobným důvodem absence asistentů pedagoga ve třídách, kde je integrováno dítě, žák, student se sluchovým postižením, je nedostatek financí, které mohou zřizovatelé škol, na kterých je dítě, žák, student se sluchovým postižením integrován, poskytnout. Zajímavé by jistě bylo provést šetření, kolik žádostí o asistenta pedagoga bylo řediteli škol podáno a kolik z nich bylo kladně vyřízeno.

Ot. č. 14 pro integrujícího pedagoga, obecná ot. pro speciálního pedagoga: Úspěšnost integrativního vzdělávání dítěte, žáka, studenta se sluchovým postižením

Pedagogové integrující děti, žáky, studenty se sluchovým postižením hodnotí integrativní vzdělávání jako úspěšné ve všech případech.

Speciální pedagog z SPC pro sluchově postižené v Praze označil integraci všech 33 dětí, žáků, studentů se sluchovým postižením (viz. tab. č. 4) jako úspěšnou, speciální pedagogové z SPC pro sluchově postižené v Hradci Králové integrační vzdělávání dětí, žáků, studentů se sluchovým postižením vidí následovně.

Speciální pedagog koordinující integraci dětí se sluchovým postižením v MŠ, označuje integraci těchto dětí jako úspěšnou v 70%, speciální pedagog koordinující integraci žáků na 1.stupni vzdělávání hodnotí tuto formu vzdělávání jako úspěšnou v 80% případů, integrace žáků na 2.stupni ZŠ je speciálním pedagogem označována jako úspěšná také v 80% a integrativní vzdělávání studentů se sluchovým postižením je speciálním pedagogem z SPC tuto integraci koordinujícím hodnocena jako úspěšná v 85%.

Celkově vzato je tedy integrativní vzdělávání dětí, žáků, studentů se sluchovým postižením speciálními pedagogy z SPC pro sluchově postižené v Hradci Králové a v Praze a integrujícími pedagogy hodnocena převážně jako úspěšná.

Cíle formulované na straně 55 byly dotazníkovým šetřením dosaženy.

Závěr

V diplomové práci jsem se věnovala integrativnímu vzdělávání dětí, žáků, studentů se sluchovým postižením, především jsem se zaměřila na spolupráci speciálních pedagogů ze speciálně pedagogických center s pedagogy integrujícími děti, žáky, studenty se sluchovým postižením.

Při zpracování teoretické části diplomové práce jsem využila mnoha informačních zdrojů týkajících se dané problematiky, přičemž stěžejními byly monografické publikace. České i zahraniční literatury je k tématu integrativního vzdělávání dětí, žáků, studentů se sluchovým postižením poměrně dostatek. Jistě by však bylo přínosné podrobněji rozpracovat specifika integrativního vzdělávání dětí, žáků, studentů se sluchovým postižením na jednotlivých vzdělávacích stupních, zejména na 2.stupni ZŠ a na SŠ. Pozitivně lze hodnotit skutečnost, že se literatura týkající se dané problematiky začíná diferencovat pro jednotlivé skupiny, kterých se integrativní vzdělávání dětí, žáků, studentů se sluchovým postižením týká. Objevuje se tedy literatura zabývající se integrativním vzděláváním směřovaná rodičům integrovaných dětí, žáků, studentů se sluchovým postižením, integrujícím pedagogům, ale i poradenským zařízením, která mají tyto děti, žáky, studenty v péči.

V praktické části diplomové práce jsem se věnovala analýze dotazníkového šetření, které mělo za cíl zmapování kvality spolupráce speciálních pedagogů ze speciálně pedagogických center pro sluchově postižené s pedagogy integrujícími děti, žáky, studenty se sluchovým postižením. Ukázalo se jako dobré směřovat dotazníkové šetření na tři vzdělávací stupně (MŠ, ZŠ a SŠ), kdy z dotazníkového šetření vyplynulo, jak se v závislosti na vzdělávacím stupni mění potřeby integrujících pedagogů, nabídka speciálních pedagogů z SPC a také okruh problémů souvisejících s integrativním vzděláváním dětí, žáků, studentů se sluchovým postižením. Ukázalo se, že se zvyšujícím se stupněm vzdělávání se zkracuje délka konzultací speciálních pedagogů s integrujícími pedagogy, klesá také podíl speciálních pedagogů na vyhodnocování individuálního

vzdělávacího plánu integrovaného dítěte, žáka, studenta se sluchovým postižením. Naopak podíl speciálních pedagogů na zpracování individuálního vzdělávacího plánu ve spolupráci s integrujícím pedagogem a četnost konzultací problematiky integrace na zvyšujícím se vzdělávacím stupni nezávisí. Na základě údajů získaných z dotazníkového šetření lze také říci, že čím vyšší vzdělávací stupeň, tím nižší poptávka po speciálně pedagogických pomůckách. Zde se nabízí otázka, jak kvalitní jsou pomůcky, které jsou k dispozici pro integrativní vzdělávání jedinců se sluchovým postižením integrovaných na vyšším vzdělávacím stupni a zda o ně mohou mít pedagogové odborných předmětů zájem.

Pro dotazníkové šetření byla se záměrem mít možnost srovnání činnosti SPC (jeho spolupráce s pedagogy integrovaných jedinců) v krajském městě a v hlavním městě vybrána SPC v Hradci Králové a v Praze. Z dotazníkového šetření vyplývá aktivní přístup k problematice integrativního vzdělávání dětí, žáků, studentů se sluchovým postižením u speciálních pedagogů z obou SPC, větší míru aktivity v oblasti spolupráce s integrujícími pedagogy však vykazuje SPC pro sluchově postižené v Praze. V otázce hodnocení spolupráce speciální pedagog – integrující pedagog nacházíme u všech respondentů pozitivní varianty odpovědí. Speciální pedagogové, stejně jako integrující pedagogové vzájemnou spolupráci hodnotí jako dobrou nebo výbornou.

Výsledky dotazníkového šetření prováděného v rámci této diplomové práce by měly přispět k informovanosti speciálních pedagogů ze speciálně pedagogických center, pedagogů integrujících děti, žáky, studenty se sluchovým postižením a v neposlední řadě i samotných integrovaných dětí, žáků, studentů a jejich rodin. Dle mého názoru by bylo prospěšné, kdyby speciální pedagogové ve spolupráci s integrujícími pedagogy vymezili problémové okruhy, které jsou vázány na jednotlivé vzdělávací stupně. Ze strany speciálních pedagogů by bylo dobré zvážit, zda by bylo přínosné a možné na základě zkušeností se spoluprací s integrujícími pedagogy připravit určité informační materiály pro pedagogy integrující žáky a studenty na 2. stupni ZŠ a na SŠ. Z dotazníkového šetření také vyplynulo, že konzultace problematiky integrace probíhají formou osobní, popř. méně často telefonicky. Dle mého názoru by bylo z hlediska efektivnosti a ekonomičnosti dobré zvážit jinou formu konzultací speciálních pedagogů s integrujícími pedagogy než pouze osobní, domnívám se,

že přínosné by bylo současné využití osobních konzultací a dalších konzultačních forem jako je např. email nebo skype.

V současné době, kdy je všeobecně podporováno začleňování dětí, žáků, studentů se speciálními vzdělávacími potřebami do majoritního proudu vzdělávání, by dle mého názoru bylo přínosné rozšířit již existující výzkumná šetření o další. Jistě by bylo zajímavé ptát se, na jakých stupních vzdělávání jsou nejčastější přestupy integrovaných jedinců se sluchovým postižením na školy pro děti, žáky, studenty se sluchovým postižením a co je způsobuje. Respondenti v dotazníkovém šetření často uváděli, že by uvítali spolupráci s asistentem pedagoga. Další výzkumnou otázkou by tedy mohla být role asistenta pedagoga na integrativním vzdělávacím procesu. Většina integrovaných dětí, žáků, studentů se sluchovým postižením, kterých se týkalo dotazníkové šetření, je v majoritním vzdělávacím proudu vzdělávána orálně. Bylo by proto jistě zajímavé zjistit, jak probíhá integrace dětí, žáků, studentů se sluchovým postižením, kteří orálně nekomunikují a zda taková integrace u nás vůbec existuje.

K utřídění a sesbírání informací pro sledovanou problematiku je ještě třeba splnit mnoho úkolů, na tomto procesu se však musí podílet všichni zainteresovaní.

Použitá literatura:

- Beetz, B., Mahnke, U.: *So wurde Integration zu einer gemeinsamen Sache des Teams*. Sonderpädagogische Förderung : integration und pädagogische Rehabilitation 1611-1540 DE, 2005, roč. 50, č. 3, s. 320-327.
- Doležalová, L.: *Vizuální percepce řeči u sluchově postižených*. Brno : Pedagogická fakulta Masarykovy univerzity v Brně, 2006. 202 s. Rigorózní práce.
- Hájková, V., Bloemers, W.: *Richtung Inklusion in Europa*. Berlin : Frank & Timme, 2006. ISBN 978-3-86596-029-0.
- Hájková, V.: *Integrativní pedagogika*. Praha : IPPP ČR, 2005. ISBN 80-86856-05-4.
- Holmanová, J.: *Raná péče o dítě se sluchovým postižením*. Praha : Septima, 2002. ISBN 80-7216-162-8.
- Horáková, R.: *Analýza tlumočnických služeb pro sluchově postižené*. Brno : Pedagogická fakulta Masarykovy univerzity v Brně, 2006. 191 s. Disertační práce.
- Hrubý, J.: *Velký ilustrovaný průvodce neslyšících a nedoslýchavých po jejich vlastním osudu (2.díl)*. Praha : FRPSP, 1998. ISBN 80-7216-075-3.
- Chvátalová, H.: *Kam směřuje integrace*. Děti a my : Časopis pro rodiče, učitele a pracovníky pomáhajících profesí 0323-1879 CZ, 2005, roč. 35, č. 3, s. 56-57.
- Janotová, N., Svobodová, K.: *Integrace sluchově postiženého dítěte v mateřské a základní škole*. Praha : Septima, 1996. ISBN 80-85801-72-8.
- Janotová, N.: *Kapitoly o integraci sluchově postižených dětí*. Praha : Septima, 1996. ISBN 80-85801-81-7.
- Janotová, N.: *Odezírání u sluchově postižených*. Praha : Septima, 1999. ISBN 80-7216-82-6.
- Janotová, N.: *Surdopedie: komunikace sluchově postižených*. Praha : SPN, 1990. ISBN 80-7066-004-X.

- Jesenský, J. a kol.: *Kontrapunktů integrace zdravotně postižených*. Praha : Karolinum, 1995. ISBN 80-7184-030-0.
- Jesenský, J.: *Integrace – znamení doby*. Praha : Karolinum, 1998. ISBN 80-7184-691-0.
- Klimešová, L.: *Integrovaný žák v malotřídní škole*. Brno : Pedagogická fakulta Masarykovy univerzity v Brně, 2007. 100 s. Diplomová práce.
- Kolektiv autorů: *Kurs integrace dětí se speciálními potřebami – příručka UNESCO pro vzdělávání učitelů*. Praha : Portál, 1997. ISBN 80-7178-206-8.
- Kolektiv autorů: *Slovník cizích slov*. Praha : Encyklopedický dům, s.r.o., 1993. ISBN 80-901647-0-6.
- Krahulcová, B.: *Komunikace sluchově postižených*. Praha : Karolinum, 2002. ISBN 80-246-0329-2.
- Kratochvílová, K.: *Integrace do mateřské školy*. Gong : časopis pro občany s vadami sluchu 0323-0732 CZ, 2007, roč. 36, č. 1, s. 10-11.
- Kubíče, J., Kubíčová Z.: *Máme mnoho společného – Integrace tělesně a mentálně postižených žáků, příležitost a odpovědnost*. Praha : TECH-MARKET, 1997. ISBN 80-86114-08-2.
- Michalík, J.: *Škola pro všechny, aneb: integrace je když...* Semily : ZŠ Integraf, 2002. ISBN 80-238-9885-X.
- Michalík, J.: *Školská integrace dětí s postižením na základních školách v České republice*. Olomouc : Univerzita Palackého v Olomouci, 2005. ISBN 80-244-1045-1.
- Palán, Z.: *Výkladový slovník – lidské zdroje*. Praha : Academia, 2002. ISBN 80-200-0950-7.
- Pěčová, M., Motejzík, J.: *Integrace dítěte se sluchovým postižením do běžné základní školy*. Info zpravodaj : magazín informačního centra o hluchotě FRPSP CZ, 2005, roč. 13, č. 3, s. 3-6.

- Pěčová, M.: *Integrace sluchově postiženého dítěte do běžné základní školy*. Zpravodaj. Pedagogicko-psychologické poradenství CZ , 2004, č.38, s.15-20.
- Pelikán, J.: *Základy empirického výzkumu pedagogických jevů*. Praha : Karolinum, 1998. ISBN 80-7184-569-8
- Preuss-Lausitz, U.: *Inklusion, Integration und Qualität : neue Etiketten für die alte Frage nach umfassender Bildung für alle?* Vierteljahresschrift für Heilpädagogik und ihre Nachbargebiete V.H.N 0017-9655 CH, 2006, roč. 75, č. 2, s. 94-98.
- Průcha, J., Walterová, E., Mareš, J.: *Pedagogický slovník*. Praha : Portál, 2001. ISBN 80-7178-597-2.
- Průcha, J.: *Pedagogický výzkum: uvedení do teorie a praxe*. Praha : Karolinum, 1995. ISBN 80-7184-132-3.
- Sedlaříková, E.: *Spolupráce ředitelek a pedagogů předškolních zařízení s vybraným školským poradenským zařízením*. Brno : Pedagogická fakulta Masarykovy univerzity v Brně, 2007. 106 s. Diplomová práce.
- Sovák, M.: *Nárys speciální pedagogiky*. Praha : SPN, 1972. č. 20-00-07
- Stejskal, B.: *Co přináší integrace?* Informatorium, 1997, roč. 4, č. 3, s. 6-7.
- Straková, J.: *Integrace dětí s postižením*. Moderní vyučování : Časopis pro nové programy v českém základním školství 1211-6858 CZ, 2006, roč. 12, č. 9, s. 5-7.
- Tománková, M.: *Integrace – ano či ne?* Gong : časopis pro občany s vadami sluchu 0323-0732 CZ, 2006, roč. 35, č. 2, s. 11.
- Valenta, M. a kol.: *Přehled speciální pedagogiky a školská integrace*. Olomouc : Univerzita Palackého v Olomouci, 2003. ISBN 80-244-0698-5.
- Vítková, M.: *Integrativní speciální pedagogika – integrace školní a sociální*. Brno : Paido, 2004. ISBN 80-7315-071-9.

Další použité zdroje:

- Vyhláška č.73/2005 Sb., o vzdělávání dětí, žáků a studentů se speciálními vzdělávacími potřebami a dětí, žáků a studentů mimořádně nadaných
- Vyhláška č. 72/2005 Sb., o poskytování poradenských služeb ve školách a školských poradenských zařízeních
- Zákon č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon)
- Zákon č. 563/2004 Sb., o pedagogických pracovnících a změně některých zákonů
- Zákon ČNR č. 390/1991 Sb., o předškolních a školských zařízeních
- Vyhláška č. 127/1997 Sb., o speciálních školách a speciálních mateřských školách
- Zákon č. 109/2002 Sb., o výkonu ústavní výchovy nebo ochranné výchovy ve školských zařízeních a o preventivně výchovné péči ve školských zařízeních a o změně dalších zákonů
- Katalog prací (NV č.469/2002 Sb.)
- Všeobecná deklaráce lidských práv
- Osobní asistent a Asistent pedagoga - jednání MPSV a MŠMT ze dne 29.7.2004 [online]. [cit. 15. 2. 2008]. Dostupné na World Wide Web: < <http://www.mpsv.cz>>
- Ů. s. Rytmus: *Co byste měli o integraci vědět a nevíte, koho se zeptat.* Praha 2003. [cit. 12. 2. 2008]. Dostupné na World Wide Web: <www2.rytmus.org>
- Hudáková, A.: *Co a proč by se měly učit neslyšící děti.* [cit. 2. 3. 2008]. Dostupné na World Wide Web: <<http://ucjtk.ff.cuni.cz>, k 2. 3. 2008>
- FRPSP – konzultace v informačním centru + www.frpsp.cz
- www.apspc.cz

➤ www.helpnet.cz

➤ www.uiv.cz

Seznam tabulek

Tab. č. 1: Zdravotně postižení žáci v ŽŠ v letech 2001/02 – 2006/07.....	13
Tabulka č. 2: Počet integrovaných dětí, žáků, studentů s daným typem postižení vzhledem k počtu SPC pro daný typ postižení (údaje za rok 2006/2007).....	47
Tab. č. 3: Časový harmonogram zpracování diplomové práce.....	58
Tab. č. 4: Speciálně pedagogická centra pro sluchově postižené-Praha, Hradec Králové...60	
Tab. č. 5: Speciální pedagogové z SPC pro sluchově postižené (Praha).....	62
Tab. č. 6: Speciální pedagogové z SPC pro sluchově postižené (Hradec Králové).....	63
Tab. č. 7: Pedagogové integrovaných jedinců se sluchovým postižením ve spádové oblasti SPC pro sluchově postižené v Praze.....	64
Tab. č. 8: Pedagogové integrovaných jedinců se sluchovým postižením ve spádové oblasti SPC pro sluchově postižené v Hradci Králové.....	65
Tab. č. 9: Děti, žáci, studenti integrovaní v MŠ, na 1.st. ZŠ, 2.st. ZŠ, na SŠ (ve spádové oblasti SPC pro sluchově postižené v Praze a Hradci Králové).....	67
Tabulka č. 10: Regionální srovnání – pedagogové integrující děti se sluchovým postižením v MŠ.....	77
Tabulka č. 11: Regionální srovnání – pedagogové integrující žáky se sluchovým postižením na 1.st. ZŠ.....	78
Tabulka č. 12: Regionální srovnání – pedagogové integrující žáky se sluchovým postižením na 2.st. ZŠ.....	79
Tab. č. 13: Regionální srovnání – speciální pedagogové z SPC pro sluchově postižené (v péči dětí integrované v MŠ).....	81
Tabulka č. 14: Regionální srovnání – speciální pedagogové z SPC pro sluchově postižené (v péči integrovaní žáci na 1.st. ZŠ).....	82
Tab. č. 15: Regionální srovnání – speciální pedagogové z SPC pro sluchově postižené (v péči integrovaní žáci na 2. st. ZŠ).....	83
Tab. č. 16: Regionální srovnání – speciální pedagogové z SPC pro sluchově postižené (v péči integrovaní studenti na SŠ).....	84
Tab. č. 17: Srovnání odpovědí speciálních pedagogů z SPC pro sluchově postižené v Praze (MŠ a 1.st. ZŠ).....	85
Tab. č. 18: Srovnání odpovědí speciálních pedagogů z SPC pro sluchově postižené v Praze z hlediska stupně vzdělávání (1.st. ZŠ a 2.st. ZŠ).....	86

Tab. č. 19: Srovnání odpovědí speciálních pedagogů z SPC pro sluchově postižené v Praze z hlediska stupně vzdělávání (2.st. ZŠ a SŠ).....	87
Tab. č. 20: Srovnání odpovědí speciálních pedagogů z SPC pro sluchově postižené v Hradci Králové z hlediska stupně vzdělávání (MŠ a 1.st. ZŠ).....	88
Tab. č. 21: Srovnání odpovědí speciálních pedagogů z SPC pro sluchově postižené v Hradci Králové z hlediska stupně vzdělávání (1.st. ZŠ a 2.st. ZŠ).....	88
Tab. č. 22: Srovnání odpovědí speciálních pedagogů z SPC pro sluchově postižené v Hradci Králové z hlediska stupně vzdělávání (2.st. ZŠ a SŠ).....	89
Tabulka č. 23: Srovnání odpovědí integrujících pedagogů ve spádové oblasti SPC pro sluchově postižené v Praze (MŠ a 1.st. ZŠ).....	90
Tabulka č. 24: Srovnání odpovědí integrujících pedagogů ve spádové oblasti SPC pro sluchově postižené v Praze (1. st. ZŠ a 2.st. ZŠ).....	91
Tabulka č. 25: Srovnání odpovědí integrujících pedagogů ve spádové oblasti SPC pro sluchově postižené v Praze (2.st. ZŠ a SŠ).....	91
Tabulka č. 26: Srovnání odpovědí integrujících pedagogů ve spádové oblasti SPC pro sluchově postižené v Hradci Králové (MŠ a 1.st. ZŠ).....	92
Tabulka č. 27: Srovnání odpovědí integrujících pedagogů ve spádové oblasti SPC pro sluchově postižené v Hradci Králové (1.st. ZŠ a 2.st. ZŠ).....	93

Seznam diagramů a map

Diagram č. 1 : Schéma struktury a vývoje bilingvní komunikace.....	16
Diagram č. 2: Složky totální komunikace.....	17
Diagram č. 3: Podmínky potřebné pro zajištění úspěšnosti a efektivity procesu integrace.....	28
Diagram č. 4: Poskytování poradenských služeb ve školství.....	44
Mapa č. 1: Síť speciálně pedagogických center pro děti, žáky, studenty se sluchovým postižením v ČR.....	50

Seznam grafů

Graf č. 1: Stupeň postižení integrovaných dětí, žáků, studentů (vybraných pro dotazníkové šetření ve spádové oblasti SPC pro sluchově postižené v Hradci Králové a v Praze).....	68
Graf č. 2: Délka integrace vybraných dětí se sluchovým postižením v MŠ z SPC Praha a Hradec Králové (časové údaje v letech).....	69
Graf č. 3: Délka integrace vybraných žáků se sluchovým postižením na 1.stupni ZŠ z SPC Praha a Hradec Králové (časové údaje v letech).....	70
Graf č. 4: Délka integrace vybraných žáků se sluchovým postižením na 2.stupni ZŠ z SPC Praha a Hradec Králové (časové údaje v letech).....	70
Graf č. 5: Délka integrace vybraných studentů se sluchovým postižením na SŠ z SPC Praha a Hradec Králové (časové údaje v letech).....	71
Graf č. 6: Procentuální vyjádření počtu konzultací speciálního pedagoga z SPC a pedagoga integrujícího dítě, žáka, studenta se sluchovým postižením za školní rok 2007/08 (údaj k 2/2008).....	100
Graf č. 7: Procentuální vyjádření délky trvání první konzultace k problematice integrace dítěte, žáka, studenta se sluchovým postižením (časové údaje v minutách).....	101
Graf č. 8: Procentuální vyjádření délky trvání případné další konzultace problematiky integrativního vzdělávání (časové údaje v minutách).....	102
Graf č. 9: Forma konzultací pedagogů integrovaných dětí, žáků, studentů se sluchovým postižením se speciálními pedagogy z SPC.....	103
Graf č. 10: Záznam o proběhlé konzultaci pedagogů integrujících děti, žáky, studenty se sluchovým postižením se speciálními pedagogy z SPC.....	104
Graf č. 11: Procentuální vyjádření četnosti návštěv speciálního pedagoga z SPC ve škole, kde je dítě, žák, student se sluchovým postižením integrován.....	105
Graf č. 12: Odpovědi integrujících pedagogů (ze spádové oblasti SPC pro sluchově postižené v Praze a Hradci Králové) na otázku zpracování individuálního vzdělávacího plánu (procentuelní vyjádření).....	106
Graf č. 13: Odpovědi speciálních pedagogů z SPC pro sluchově postižené (Praha a Hradec Králové) na otázku zpracování individuálního vzdělávacího plánu (procentuelní vyjádření).....	107
Graf č. 14: Podíl speciálních pedagogů z SPC pro sluchově postižené (Praha a Hradec Králové) na vypracování IVP pro integrované dítě, žáka, studenta se sluchovým postižením.....	108

Graf. č. 15: Procentuelní vyjádření odpovědí respondentů na otázku optimálnosti vyhodnocování IVP 2 x ročně.....	109
Graf. č. 16: Procentuelní vyjádření odpovědí integrujících pedagogů na otázku vyhodnocování IVP ve spolupráci se speciálním pedagogem z SPC.....	110
Graf. č. 17: Procentuelní vyjádření odpovědí integrujících pedagogů na otázku vyhodnocování IVP ve spolupráci se speciálním pedagogem z SPC.....	110
Graf. č. 18: Procentuelní vyjádření odpovědí integrujících pedagogů na otázku hodnocení spolupráce se speciálními pedagogy z SPC pro sluchově postižené v Praze a v Hradci Králové.....	111
Graf. č. 19: Procentuelní vyjádření odpovědí speciálních pedagogů z SPC pro sluchově postižené v Praze a v Hradci Králové na otázku hodnocení spolupráce s pedagogy integrujícími děti, žáky, studenty se sluchovým postižením.....	112
Graf. č. 20: Procentuelní znázornění odpovědí respondentů na otázku, zda děti, žáci, studenti se sluchovým postižením (ze spádové oblasti SPC pro sluchově postižené v Praze a v Hradci Králové) mají k dispozici asistenta pedagoga.....	113

Seznam příloh

Příloha č. 1: Integrace dětí s postižením v MŠ v letech 1997/98 – 2006/07

Příloha č. 2: Integrace žáků s postižením v ZŠ v letech 1997/98 – 2006/07

Příloha č. 3: Integrace studentů s postižením na SŠ v letech 1997/98 – 2006/07 (do roku 2004/05 včetně konzervatoří)

Příloha č. 4: Materiály (CD a DVD) pro výchovu a vzdělávání jedinců se sluchovým postižením

Příloha č. 5: Materiály pro výchovu a vzdělávání jedinců se sluchovým postižením

Příloha č. 6: Kvalita spolupráce speciálních pedagogů z SPC a pedagogů integrujících děti, žáky, studenty se sluchovým postižením – z hlediska subjektu péče 1

Příloha č. 7: Kvalita spolupráce speciálních pedagogů z SPC a pedagogů integrujících děti, žáky, studenty se sluchovým postižením – z hlediska subjektu péče 2

Příloha č. 8: Kvalita spolupráce speciálních pedagogů z SPC a pedagogů integrujících děti, žáky, studenty se sluchovým postižením – z hlediska subjektu péče 3

Příloha č. 9: Kvalita spolupráce speciálních pedagogů z SPC a pedagogů integrujících děti, žáky, studenty se sluchovým postižením – z hlediska subjektu péče 4

Příloha č. 10: Kvalita spolupráce speciálních pedagogů z SPC a pedagogů integrujících děti, žáky, studenty se sluchovým postižením – z hlediska subjektu péče 5

Příloha č. 11: Odpovědi pedagogů integrujících děti, žáky, studenty se sluchovým postižením (ze spádové oblasti SPC v Praze a v Hradci Králové) na otázku problematických oblastí integrativního vzdělávání a jejich doporučení pro kvalitnější integrativní proces vzdělávání

Příloha č. 12: Odpovědi speciálních pedagogů z SPC pro sluchově postižené v Praze a Hradci Králové na otázku problematických oblastí integrativního vzdělávání a jejich doporučení pro kvalitnější integrativní proces vzdělávání

Příloha č. 13: Dotazník k integraci dětí, žáků, studentů se sluchovým postižením (pro SPC – část obecná)

Příloha č. 14: Dotazník k integraci dětí, žáků, studentů se sluchovým postižením (pro SPC – část specifická k žákovi)

Příloha č. 15: Dotazník pro učitele/ky integrovaných dětí, žáků, studentů se sluchovým postižením (část obecná)

Příloha č. 16: Dotazník pro učitele/ky integrovaných dětí, žáků, studentů se sluchovým postižením (část specifická k žákovi)

Přílohy

Příloha č. 1¹³: Integrace dětí s postižením v MŠ v letech 1997/98 – 2006/07

Druh postižení		1997/98	1999/00	2000/01	2001/02	2002/03	2003/04	2004/05	2005/06	2006/07
Integrované děti celkem		.	.	3 006	2 728	2 537	2 001	1 919	1 557	1 591
v tom	mentálně postižené	.	.	399	332	281	247	221	205	190
	sluchově postižené	.	.	79	68	79	78	74	63	88
	zrakově postižené	.	.	104	100	87	70	68	67	54
	s vadami řeči	.	.	1 477	1 344	1 234	965	920	637	703
	tělesně postižené	.	.	298	261	248	170	187	163	176
	kombinované postižení	.	.	431	405	406	307	283	247	204
	s vývojovými poruchami	.	.	196	195	180	141	127	130	109
	s lékařskou diagnózou autismus	.	.	–	23	22	23	39	45	67

Zdroj: databáze ÚIV

¹³ Pojem sluchové postižení v tabulce zahrnuje pojmy: nedoslýchavost, hluchota, ohluchlost, do této kategorie jsou zahrnuty i děti, žáci, studenti s kochleárním implantátem.

Příloha č. 2¹⁴: Integrace žáků s postižením v ZŠ v letech 1997/98 – 2006/07

Druh postižení		1997/98	1998/99	1999/00	2000/01	2001/02	2002/03	2003/04	2004/05	2005/06	2006/07
Integrovaní žáci celkem		.	.	.	55 088	56 973	56 455	53 550	51 587	45 694	39 982
v tom	mentálně postižení					312	369	383	557	835	1 012
	sluchově postižení					529	519	557	556	556	537
	zrakově postižení					489	517	436	416	414	401
	s vadami řeči					795	769	671	644	542	542
	tělesně postižení					1 204	1 236	1 235	1 178	1 079	1 066
	kombinované postižení					950	932	1 100	836	784	682
	s vývojovými poruchami					52 694	52 113	49 168	47 400	41 484	35 742

Zdroj: databáze ÚIV

¹⁴ Pojem sluchově postižení v tabulce zahrnuje pojmy nedoslýchavost, hluchota, ohluchlost, do této kategorie jsou zahrnuty i děti, žáci, studenti s kochleárním implantátem.

Příloha č. 3¹⁵: Integrace studentů s postižením na SŠ v letech 1997/98 – 2006/07 (do roku 2004/05 včetně konzervatoří)

Druh postižení		1997/98	1998/99	1999/00	2000/01	2001/02	2002/03	2003/04	2004/05	2005/06	2006/07
Integrovaní žáci celkem		.	.	.	1 044	1 274	2 987	4 006	4 519	4 436	4 478
v tom	mentálně postižení	.	.	.	–	–	–	–	–	62	84
	sluchově postižení	.	.	.	102	114	118	139	131	111	121
	zrakově postižení	.	.	.	73	81	84	117	103	95	81
	tělesně postižení	.	.	.	244	273	274	321	326	370	318
	kombinované postižení	.	.	.	314	354	106	93	59	73	48
	s vývojovými poruchami	.	.	.	311	452	2 405	3 336	3 900	3 725	3 826

Zdroj: databáze ÚIV

¹⁵ Pojem sluchově postižení v tabulce zahrnuje pojmy nedoslýchavost, hluchota, ohluchlost, do této kategorie jsou zahrnuty i děti, žáci, studenti s kochleárním implantátem.

Příloha č. 4: Materiály (CD a DVD) pro výchovu a vzdělávání jedinců se sluchovým postižením

Název CD/DVD	Signatura, nakladatel, rok vydání
Terminologie pro počítače, internet (slovník)	K 12.38 (ASNEP, 2003)
Lexikologie	K 15.31 (FF UK, 2003)
Specifické znaky	K 16.38 (FF UK + Pevnost, 2003)
Červená Karkulka (znakovaná pohádka pro neslyšící děti)	K 17.46 (Labyrint Brno, 2004)
Slovník ZJ terminologie z období těhotenství, porodu	K 18.37
Znaková zásoba terminologických pojmů z oboru speciální pedagogika	K 19.37 (PedF MU Brno, rok 2005)
Čeština pro neslyšící v ČZJ – předl. 3. pád	K 20.38/1 (Pevnost 2004)
Čeština pro neslyšící v ČZJ – předl. 7. pád	K 20.38/2 (Pevnost, 2007)
Pinocchio (DVD) (znakovaná pohádka pro neslyšící děti)	K 22.46 (Labyrint Brno, 2005)
Neslyšící v dějinách	K 23.94 (FRPSP, 2005)
Sigwriting (4 CD)	K 25.39
Slovník pojmů ZJ pro oblast historie	K 28.37 (Fortuna, 2005)
Slovník pojmů ZJ pro oblast přírodopis – botanika	K 29.37 (Fortuna, 2005)
Zvířátka v CZJ	K 30.46
Pohádky o zvířátkách v ČZJ (pro děti)	K 32.46 (FF UK-CNES, 2006)
Slovník pojmů ZJ pro oblast TV a sportu	K 34.37 (Fortuna, 2006)
DVD Raná komunikace v neslyšící rodině	K 36.30 (FRPSP, 2007)
Slate Course Disc for Sign Language Teaching	K 37.38 (2006)
Malá encyklopedie zvířátek v ČZJ (pro děti)	K 38.38 (FF UK-CNES, 2007)
Slovník český jazyk – ČZJ (Školská jazykovědná terminologie pro 1. a 2. stupeň ZŠ)	K 39.37 (FF UK-CNES, 2007)

Zdroj: Interní materiály FRPSP

Příloha. č. 5: Materiály pro výchovu a vzdělávání jedinců se sluchovým postižením

4860	K 41.82/a	Česká slovesa. Multimediální uživatelská příručka
4861	K 42.82	Čtení o pravěku a starověku
4865	K 43.82/a	Protetická technologie
4867	H 239.82/a	Český jazyk v legendách - učebnice CJ pro neslyšící
4870	K 44.82/a	Čeština pro neslyšící
4873	K 45.82/a	Úvod do počítačové typografie
4876	K 46.82/a	Úvod do počítačů, internetu a inf. gramotnosti
4880	K 47.82/b	Úvod do tvorby webových stránek
4882	K 48.82/a	Možnosti využití internetu ke komunikaci... 1.část
4885	K 49.82/a	Možnosti využití internetu ke komunikaci... 2.část
4888	K 50.82/a	Základní návody jak využít internet k podnikání
4891	K 51.41/a	Kultura neslyšících
4893	K 52.36/a	Praktický kurz znakové češtiny
4895	K 53.41/a	Humor neslyšících
4898	K 55.36/a	Vizuální komunikace - praktická cvičení
4899	K 54.22/a	Technické a kompenzační pomůcky pro osoby s vadou sluchu
4901	K 56.36/a	Prstová abeceda v ČZJ - praktická cvičení
4909	K 60.36/a	Vizualizace prostoru a klasifikátory v ČZJ
4911	K 61.36/a	Specifické znaky v ČZJ - praktická cvičení
4913	K 62.36/a	Slovosled a střídání rolí v ČZJ - praktická cvičení
4915	K 63.36/a	Číslovky v ČZJ - praktická cvičení
4917	K 64.36/a	Notace - zápis znakového jazyka, tabulky symbolů
4933	K 72.37/a	Mezinárodní znakový systém a šestijazyčný překladový slovník...

Pozn.: Materiály České komory tlumočnicků znakového jazyka, které nejsou určeny primárně neslyšícím. Jsou to vzdělávací materiály pro tlumočníky znakového jazyka. Vzhledem k tomu, že jsou převedeny do znakového jazyka, mohou být použity i neslyšícími uživateli.

Zdroj: Konzultace v IC FRPSP

Příloha. č. 6: Kvalita spolupráce speciálních pedagogů z SPC a pedagogů integrujících děti, žáky, studenty se sluchovým postižením – z hlediska subjektu péče 1

Číslo otázky	D1			D2			D3			D4		
	Odpověď P1	Shoda, rozdílnost	Odpověď PA	Odpověď PII	Shoda, rozdílnost	Odpověď PB	Odpověď PIII	Shoda, rozdílnost	Odpověď PC	Odpověď PIV	Shoda, rozdílnost	Odpověď PD
1	lx	++	lx	2x	++	2x	2x	++	2x	2x	++	2x
2	d	++	d	e	++	e	d	++	d	d	++	d
3	d	-	c	c	-	d	c	++	c	d	++	d
4	a	++	a	a	++	a	a	++	a	a	++	a
5	b-a	++	b-a	b-a	-	a	b-b	+	b-a	b-a	++	b-a
6	b	++	b	c	-	d	c	++	c	c	++	c
7	d	++	d	c	++	c	c	++	c	c	++	c
8	O	O	O	a	++	a	a	++	a	a	++	a
9 pro pedagoga, 10 pro SPC	O	O	O	a	++	a	b	++	b	a	++	a
10 pro pedagoga, obecná pro SPC	a	-	d	a	++	a	a	++	a	a	++	a
11 pro pedagoga, 12 pro SPC	b	-	a	a	++	a	b	-	a	a	++	a
12 pro pedagoga, obecná pro SPC	a	++	a	O	-	a	a	++	a	a	++	a

Zdroj: Dotazníkové šetření

Příloha č. 7: Kvalita spolupráce speciálních pedagogů z SPC a pedagogů integrujících děti, žáky, studenty se sluchovým postižením – z hlediska subjektu péče 2

číslo otázky	D5			D6			D7			D8		
	Odpověď PV	Shoda, rozdílnost	Odpověď PE	Odpověď PV1	Shoda, rozdílnost	Odpověď PF	Odpověď PV11	Shoda, rozdílnost	Odpověď PG	Odpověď PV1H	Shoda, rozdílnost	Odpověď PH
1	2x	++	2x	2x	++	2x	2x	++	2x	2x	++	2x
2	d	++	d	d	++	d	a	-	b	a	++	a
3	c	-	d	c	++	c	c	++	c	a	-	b
4	b	-	a	a	++	a	a	++	a	a	++	a
5	b-a	++	b-a	b-a	++	b-a	b-a	++	b-a	b-a	++	b-a
6	b	-	c	b	-	c	b	-	c	b	-	c
7	c	++	c	e-pedagog a spec.ped ZŠ	++	e-pedagog a spec.ped ZŠ	c	++	c	d	++	d
8	a	++	a	a	++	a	a	++	a	O	O	O
9 pro pedagoga, 10 pro SPC	a	+	b	e-ve spolupráci se spec. ped. ZŠ	-	b	a	-	b	O	O	O
10 pro pedagoga, obecná pro SPC	a	-	d	a	++	a	a	-	d	a	-	d
11 pro pedagoga, 12 pro SPC	b	-	a	b	++	b	b	-	a	b	-	a
12 pro pedagoga, obecná pro SPC	a	++	a	a	++	a	a	++	a	a	++	a

Zdroj: Dotazníkové šetření

Příloha č. 8: Kvalita spolupráce speciálních pedagogů z SPC a pedagogů integrujících děti, žáky, studenty se sluchovým postižením – z hlediska subjektu péče 3

Číslo otázky	D9			D10			D11		
	Odpověď PIX	Shoda, rozdílnost	Odpověď PI	Odpověď PX	Shoda, rozdílnost	Odpověď PJ	Odpověď PXI	Shoda, rozdílnost	Odpověď PK
1	2x	++	2x	2x	++	2x	2x	++	2x
2	a	++	a	a	++	a	a	++	a
3	a	-	b	a	++	a	c	++	c
4	a	++	a	a	++	a	a	++	a
5	b-a	++	b-a	b-a	++	b-a	b-b	++	b-b
6	b	-	c	b	++	b	b	++	b
7	c	++	c	c	++	c	c	++	c
8	a	++	a	a	++	a	a	++	a
9 pro pedagoga, 10 pro SPC	a	-	b	a	-	b	a	-	b
10 pro pedagoga, obecná pro SPC	a	-	d	a	-	d	a	-	d
11 pro pedagoga, 12 pro SPC	b	-	a	b	-	a	b	-	a
12 pro pedagoga, obecná pro SPC	a	++	a	a	++	a	a	++	a

Pozn.: Srovnání odpovědí PXII a PL nelze provést z důvodu nedodání PL vyplněného dotazníku.

Zdroj: Dotazníkové šetření

Příloha č. 9: Kvalita spolupráce speciálních pedagogů z SPC a pedagogů integrujících děti, žáky, studenty se sluchovým postižením – z hlediska subjektu péče 4

Číslo otázky	D13			D14			D15			D16		
	Odpověď H1	Shoda, rozdílnost	Odpověď HA	Odpověď HII	Shoda, rozdílnost	Odpověď HB	Odpověď HIII	Shoda, rozdílnost	Odpověď HC	Odpověď HIV	Shoda, rozdílnost	Odpověď HD
1	2x	++	2x	1x	++	1x	1x	++	1x	3x	++	3x
2	a	-	c	a	++	a	b	-	e	a	++	a
3	b	-	d	b	++	b	b	-	e	b	++	b
4	a, b	++	a, b	a	++	a	a	++	a	b	++	b
5	b-a	++	b-a	b-a	+	b-b	b-a	+	b-b	b-b	+	b-a
6	b	-	c	b	++	b	b	-	a	b	++	b
7	b	++	b	c	++	c	c	++	c	b	++	b
8	c	++	c	a	++	a	a	++	a	a	++	a
9 pro pedagoga, 10 pro SPC	a	-	b	b	++	b	b	-	a	a	++	a
10 pro pedagoga, obecná pro SPC	a	++	a	a	++	a	a	-	b	a	++	a
11 pro pedagoga, 12 pro SPC	a	-	b	a	++	a	a	++	a	b	++	b
12 pro pedagoga, obecná pro SPC	a	++	a	a	++	a	a	-	b	a	++	a

Zdroj: Dotazníkové šetření

Příloha č. 10: Kvalita spolupráce speciálních pedagogů z SPC a pedagogů integrujících děti, žáky, studenty se sluchovým postižením – z hlediska subjektu péče 5

Číslo otázky	D17			D18			D19			D20			D21		
	Odpověď HV	Shoda, rozdílnost	Odpověď HE	Odpověď HVI	Shoda, rozdílnost	Odpověď HF	Odpověď HVII	Shoda, rozdílnost	Odpověď IIG	Odpověď HVIII	Shoda, rozdílnost	Odpověď HH	Odpověď HIX	Shoda, rozdílnost	Odpověď HI
1	2x	++	2x	4x	-	3x	3x	-	2x	3x	++	3x	3x	-	1x
2	a	++	a	b	-	e	e	-	a	d	-	a	d	-	e
3	a	-	b	c	-	d	O	O	O	O	O	O	O	O	e
4	a, c	+	a	a	++	a	b	++	b	b	++	b	a, b	+	a
5	b-c	+	b-b	b-a	O	O	b-b	-	a	b-b	+	b-c	b-b	++	b-b
6	c	++	c	c	-	d	c	-	b	c	-	a	c	-	b
7	c	++	c	b	-	c	b	-	c	b	++	b	b	-	c
8	a	++	a	b	++	b	a	++	a	a	++	a	a	++	a
9 pro pedagoga, 10 pro SPC	a	-	b	b	-	a	a	-	b	a	-	d	a	-	c
10 pro pedagoga, obecná pro SPC	a	++	a	a	++	a	a	O	O	a	-	b	a	-	c
11 pro pedagoga, 12 pro SPC	b	++	b	b	-	a	a	-	b	a	-	b	a	-	b
12 pro pedagoga, obecná pro SPC	a	++	a	a	O	O	a	O	O	a	++	a	a	-	b

Zdroj: Dotazníkové šetření

Pozn.: Srovnání odpovědí pedagogů integrovaných studentů se sluchovým postižením na SŠ s odpověďmi speciálních pedagogů z SPC, kteří o tyto jedince pečují, nelze provést z důvodu nedodání vyplněných dotazníků pedagogů studentů se sluchovým postižením.

Příloha č. 11: Odpovědi pedagogů integrujících děti, žáky, studenty se sluchovým postižením (ze spádové oblasti SPC v Praze a v Hradci Králové) na otázku problematických oblastí integrativního vzdělávání a jejich doporučení pro kvalitnější integrativní proces vzdělávání

respondent	otázka	odpověď
PA (MS)	15	Komunikace-dobrá Kognice-v normě
	16	Vzhledem ke krátké době integrace mám málo zkušeností.
PB (MS)	15	Komunikace-v prvním roce problematická, nyní dobrá. Kognice-velmi bystré dítě
	16	Menší počet dětí ve třídě
PC (MŠ)	15	Komunikace-bez potíží Kognice-nadprůměrná
PD (1.st.)	15	Matematika-výborně Český jazyk-menší slovní zásoba, někdy nerozumí otázce, nutné průběžně kontrolovat porozumění.
	16	Menší počet dětí ve třídě, mít asistenta pedagoga.
PE (1.st.)	15	Matematika i český jazyk na výborné úrovni.
PF (1.st.)	15	Matematika-slabší průměr, nezvládá slovní úlohy. Český jazyk-malá slovní zásoba, chudé vyjadřování, problémy s porozuměním textu při čtení.
	16	Menší počet dětí ve třídě.
PG (2.st.)	15	Bez problémů. IVP v Aj. Cj-zohledněné sluchové postižení.
PH (2.st.)	15	Nadprůměrné výsledky, výborný žák.
PI (2.st.)	15	Žák patří k nejlepším ve třídě.
	16	Nevím, zací, se kterými jsem byla v kontaktu, nevyžadovali žádné zvláštní přístupy nebo pomůcky.
PJ (SS)	15	Student nemá problémy, nevyžaduje žádné speciální přístupy.
	16	Nevím.
PK (SŠ)	15	V odborných předmětech dobré výsledky. IVP pouze v cizích jazycích.
	16	Chybí pokyn pro úpravu podmínek vykonání maturitní zkoušky z cizích jazyků.
HA (MS)	15	Komunikace-vzhledem k tomu, že nemá vytvořen komunikační kanál, má problémy ve všech oblastech v dorozumívání. Kognice-úroveň myšlení odpovídá věku dítěte, sluch.postižení mu neumožňuje takový rozvoj.
	16	Snížení počtu žáků ve třídách, odborný a kvalifikovaná personál, dostatek vhodných kompenzačních pomůcek, větší nabídka vzdělávacích akcí, větší spolupráce s SPC.
HB (MS)	15	Komunikace-malá slovní zásoba Kognice-v normě.
HC (MS)	16	Nížeší počet dětí ve třídě, pomůcky.
HD (1.st.)	15	Matematika-bez problémů Český jazyk-menší slovní zásoba.
	16	Menší počet dětí ve třídě, lepší spolupráce s rodiči.
HE (1.st.)	15	Matematika-problém s porozuměním slovních úloh Český jazyk-chudá slovní zásoba, špatné porozumění.
HF (2.st.)	15	Problémy v Aj.
	16	Malý počet dětí ve třídě.

HG (2.st.)	15	Zák má potíže v porozumění významu některých slov a poté nerozumí textu v dějepisu, zeměpisu, přírodopisu a fyzice. Potíže má s cizími slovy – málokdy jim rozumí a s abstraktními pojmy. Lépe se uplatňuje ve výuce názor než abstraktní výklad bez konkrétních pomůcek a pokusů. Problém je i se záměnou slov, která se týká délky samohlásek.
	16	Lépe by mi vyhovovalo, kdyby se pracovník SPC šel podívat do výuky na několik hodin a na více předmětů a poté mi poradil, jak pracovat např. s chybou, jak nacvičovat krátké a dlouhé samohlásky, jak pracovat s abstraktními pojmy.... Uvítala bych konkrétní pomoc a myslím, že kolegové též. Potíž je i s počtem žáků ve třídě, kde jsou sluchově postižení žáci umisťováni. V počtu třiceti dětí ve třídě to není ideální stav. K tomu integrujeme i děti s dalšími postiženími a poruchami. Uvítali bychom metodické rady v jednotlivých předmětech. Někdy je integrace ze strany žáků i rodičů zneužívána i o tomto problému by se ze strany SPC mohlo s rodiči pohovořit, že se nemůže snažit jen učitel, ale i rodič a především žák. Mám pocit, že sluchově postižení žáci ve vyšších ročnících rezignují na své školní povinnosti.
HH (2.st.)	15	Dějepis-porozumění výkladu, práce s textem, zpětná kontrola Fyzika-názor, práce s textem.
	16	Mám v této oblasti málo zkušeností. Velice důležitá je úzká spolupráce s rodiči a s SPC, návody, jak v konkrétním případě postupovat. Důsledně uplatňovat individuální přístup, důkladně se seznámit s diagnózou žáka.
HI (2.st.)	16	Mám malé zkušenosti, nemohu proto nic navrhnout.

Zdroj: Dotazníkové šetření

Příloha č. 12: Odpovědi speciálních pedagogů z SPC pro sluchově postižené v Praze a Hradci Králové na otázku problematických oblastí integrativního vzdělávání a jejich doporučení pro kvalitnější integrativní proces vzdělávání

respondent	otázka	odpověď
PI (MS)	13	Komunikace- vzhledem ke krátké době integrace se sporadicky vyskytují problémy v sociální adaptaci Kognice- bez potíží
PII (MS)	13	Komunikace-v důsledku pozdní diagnózy nedostatečná slovní zásoba, malá komunikační pohotovost Kognice-v normě
	14	Proces integrace do MŠ by mohla zlepšit možnost zřízení menších tříd (12-15 dětí), kam by SP děti nastoupily v I.roce docházky, dále možnost získat zpětnou vazbu o tom, zda MŠ obdržela zvýšenou dotaci na SP dítě a zda ji využila k jeho prospěchu, dále možnost využít služby logopeda MŠ, ne všechny školky tohoto pracovníka mají.
PIII (MS)	13	Komunikace i kognice bez problémů
PIV (1.st.)	13	Matematika-bez potíží Český jazyk-občas chybí méně frekventované pojmy a komunikační pohotovost je menší
	14	Často chybí zpětná vazba o využití zvýšené dotace na SP žáka. Uvítali bychom možnost služby speciálního pedagoga školy, se kterým bychom mohli úzce spolupracovat a který by měl větší možnost dle pokynů SPC dohlížet na integrační proces.
PV (1.st.)	13	Matematiku i český jazyk zvládá bez potíží.
PVI (1.st.)	13	Matematika-potíže související z hraničním stupněm intelektu Český jazyk-nedostatečná slovní zásoba, nezvládá čtení s porozuměním
PVII (2.st.)	13	Zpočátku problémy se střídáním většího počtu pedagogů. Nutná úprava podmínek při výuce angličtiny (poslechová cvičení nahrazena jiným typem).
	14	Možnost využít služeb školního speciálního pedagoga, který by mohl efektivněji sledovat proces integrace a včas vše konzultovat s příslušnými pedagogy. Tím, že je zaměstnancem školy, má větší možnost zasahovat okamžitě při řešení problémů ve všech předmětech. Bohužel zatím jen málo škol má speciálního pedagoga.
PVIII (2.st.)	13	Bez potíží ve všech předmětech.
PIX (2.st.)	13	Dítě je plně integrováno, nemá žádné výrazné problémy související se sluchovým postižením.
PX (SS)	13	Student má IVP pro Aj, ostatní předměty zvládá bez omezení.
	14	Zákonnou normou upravit podmínky pro konání maturitní zkoušky SP studentů.
PXI (SS)	13	V odborných předmětech nemá problémy. Úprava podmínek při výuce Aj – IVP, omezení poslechu, diktátů, atd.
PXII (SS)	13	Problémy se zvládáním dvou cizích jazyků – AJ a Nj.
HI (MS)	13	Komunikace-není vytvořen komunikační kanál. Dítě komunikuje částečně orálně, částečně pomocí přirozených posunků.
HII (MS)	13	Komunikace-probíhá orálně za pomoci přirozených posunků a znaků.
HIII (MS)	13	Komunikace-orálně, bez větších problémů.
HIV (1.st.)	13	Český jazyk-menší slovní zásoba
	14	Menší počet žáků ve třídě.

HV (1.st.)	13	Matematika-problém v porozumení zadaných úkolů, slovních úloh Český jazyk-problém s porozuměním přečteného-vliv na získávání informací.
	14	Integrace na 1.st. není vhodná, uskutečňuje se na základě přání rodičů a souhlasu školy.
HVI (2.st.)	13	Matematika i český jazyk bez potíží. Mimořádně nadaný žák.
HVII (2.st.)	13	V matematice problém s řešením slovních úloh.
HVIII (2.st.)	13	Menší slovní zásoba se odráží ve všech předmětech.
	14	Lepší spolupráce rodičů a učitelů. Menší absence žáka. Důležitá vstřícnost učitelů exaktních věd.
HIX (2.st.)	13	Zeměpis, biologie, fyzika-velký nárůst odborných pojmů.
	14	Větší spolupráce rodičů se školou.
HX (SŠ)	14	Pokud bude ministerstvo stále více bazírovat na různých papírech, hodnoceních a dalších nesmyslech (IVP jako správní řízení, apod.), nebudou ředitelé běžných škol už vůbec chtít ve své škole integrovat kohokoliv.
HXI (SS)	13	Ekonomika-hodně obtížně vysvětlitelných pojmů, příliš obecné formulace, velký objem učiva.
	14	Snížení počtu dětí ve třídách, vstřícnost učitelů, větší ochota učitelů respektovat spec.potřeby SP integrovaných žáků (nezkoušet po dlouhých celcích, zjednodušit výklad při individuální práci, atd.).

Zdroj: Dotazníkové šetření

Příloha č. 13

Dotazník k integraci dětí, žáků, studentů se sluchovým postižením (pro SPC – část obecná)

U otázek s možností výběru zakroužkujte písmeno, kterým je označena Vámi vybraná odpověď. U ostatních otázek se, prosím, řiďte instrukcemi napsanými přímo u daných otázek.

➤ Jak dlouho pracujete ve školství?

- A, do 5 let
- B, do 10 let
- C, do 15 let
- D, více

➤ Jak dlouho pracujete v SPC? *(doplňte)*

.....

➤ V našem SPC k tomuto datu interně koordinuji integraci .....*(doplňte počet)* dětí, žáků a studentů se sluchovým postižením.

➤ V našem SPC je interní rozdělení integrace dětí, žáků a studentů se sluchovým postižením: A, dle stupně postižení

- B, dle škol (regionálně)
- C, dle stupně vzdělávání
- D, není rozdělené

➤ Z celkového počtu integrovaných dětí, žáků a studentů se sluchovým postižením má asistenta pedagoga .....*(doplňte počet)* dětí, žáků, studentů.

- Pro pedagogy, kteří integrují děti, žáky, studenty se sluchovým postižením pořádáme různé vzdělávací programy/kurzy/setkání.

A, ANO

B, NE

C, jiné (*uvedte*) .....

- V případě žáka se sluchovým postižením integrovaného na druhém stupni nebo v případě studenta se sluchovým postižením integrovaného na SŠ konzultuji:

A, většinou s třídním pedagogem

B, jsem v kontaktu se všemi pedagogy, kteří žáka (studenta) vyučují

C, jiné (*uvedte*) .....

- Umožňuje vaše SPC zapůjčení speciálně pedagogických pomůcek pro pedagogy, kteří integrují děti, žáky, studenty se sluchovým postižením? (*pokud ANO, uveďte příklady nejčastěji půjčovaných*)

A, ANO

.....

B, NE

- Jak hodnotíte působení vašeho SPC v rámci regionu?

A, naše služby dostačují potřebám škol, pedagogům a cca počtu dětí, žáků, studentů se sluchovým postižením

B, nejsme schopni v důsledku velkého počtu škol v regionu zajistit kvalitní péči o integrované děti, žáky, studenty

- Z celkového počtu integrovaných dětí, žáků, studentů se sluchovým postižením vyhodnocujeme jako úspěšné .....(*uvedte počet*) dětí, žáků, studentů, jako neúspěšné .....(*uvedte počet*) dětí, žáků, studentů.

Příloha č. 14

Dotazník k integraci dětí, žáků a studentů se sluchovým postižením (pro SPC – část specifická k žákovi)

U otázek s možností výběru zakroužkujte písmeno, kterým je označena Vámi vybraná odpověď. U ostatních otázek se, prosím, řiďte instrukcemi napsanými přímo u daných otázek.

Dítě ..... (doplňte, prosím, věk, typ sluchového postižení, délku integrace, třídu/ročník)

1. Problematiku daného dítěte, žáka, studenta jsem ve školním roce 2007/2008 s učitelem integrovaného dítěte, žáka, studenta konzultoval/la (osobně, telefonicky, emailem, jinak)..... (uved'te kolikrát)

2. První konzultace (ne pozorování dítěte) s učitelem integrovaného dítěte, žáka, studenta trvala cca.:

A, 30 min.	D, 60 min.
B, 40 min.	E, více
C, 50 min.	

3. Pokud máte více než jednu konzultaci, odpovězte na otázku: Další **osobní** konzultace s učitelem integrovaného dítěte, žáka, studenta trvají cca.:

A, 15 min.	D, 40 min.
B, 20 min.	E, více
C, 30 min.	

4. Konzultace s učitelem integrovaného dítěte, žáka, studenta probíhají převážně:

A, osobně
B, telefonicky
C, emailem

D, jinak (*napište jak*) .....

5. Provádíte si záznam o proběhlé konzultaci?

A, NE

B, ANO (*pokud ano, vyberte z následujících možností*):

a, vždy provádím písemný zápis do dokumentace dítěte, žáka, studenta

b, většinou ano

c, jen někdy, při závažných doporučeních/nálezech, není to vždy nutné

d, kopii zápisu dostává i pedagog, který dítě, žáka, studenta integruje a uloží ji do dokumentace

6. Jak často jste navštívil/la školu, kde je dítě, žák, student integrován?

A, méně než jednou za rok   D, 3x – 5x za rok

B, 1x za rok   E, více

C, 2x za rok

7. Individuální vzdělávací plán pro dítě, žáka, studenta zpracovává:

A, SPC

B, SPC ve spolupráci s učitelem integrovaného dítěte, žáka, studenta

C, učitel integrovaného dítěte, žáka, studenta

D, integrované dítě, žák, student IVP vypracován nemá

8. Individuální vzdělávací plán integrovaného dítěte, žáka, studenta má být pravidelně (jednou za 6 měsíců) vyhodnocován. Zdá se Vám to u daného dítěte, žáka, studenta se sluchovým postižením optimální?

A, ANO

B, NE, je to příliš často

C, NE, vyhodnocování by mělo probíhat častěji

D, jiné (*uvedte*): .....

9. Podíl SPC (Váš) na IVP žáka je v daném případě žáka: (možno zakroužkovat více odpovědí)

A, na charakteristice osobnosti žáka

E, nabídka speciálních pomůcek

B, na charakteristice sluchové vady

F, modifikace učebního plánu

C, na definování obecných cílů

G, nabídka spec. výukových postupů

D, popis obecných přístupů k žákovi s SP

H, definice úlevy

I, jiné (uved'te):

.....

10. Probíhá vyhodnocování IVP ve spolupráci s učitelem integrovaného dítěte, žáka, studenta?

A, ANO, vždy

D, NE

B, většinou ano

E, jiné (uved'te):.....

C, málokdy

11. Pokud se rozcházíme v dosažení cíle s pedagogem, zaznamenáme to:

A, do IVP

B, jina (uved'te): .....

12. Jak hodnotíte spolupráci s učitelem/lkou integrovaného dítěte, žáka, studenta?

A, je výborná (učitel/ka projevuje vlastní iniciativu a velmi se o problematiku integrovaného dítěte, žáka, studenta zajímá; má zájem i o pravidelné konzultace s SPC; sám/sama si vyhledává metodiky výuky, dotazuje se na metodiku)

B, je dobrá (převažuje iniciativa z naší strany, učitel/ka na základě našeho oslovení spolupracuje, dodržuje navrhované postupy)

C, je nedostačující (převažuje naše iniciativa, učitel/ka ani po našich osloveních nespupracuje)

D, jiné (uved'te): .....

13. U daného integrovaného dítěte, žáka, studenta se sluchovým postižením vypište obtížné prvky v oblasti metodiky jednotlivých předmětů/oblastí (alespoň 3 nejzávažnější): *(vyberte stupeň vzdělávání, který se týká daného dítěte)*

Dítě v MŠ:

komunikace:.....
.....

kognice:.....
.....

Žák na prvním stupni ZŠ:

matematika:.....
.....

český jazyk:.....
.....

Žák na druhém stupni ZŠ: (vyberte dva důležité předměty -př. dějepis, fyzika, biologie, cizí jazyk)

.....
.....

Student střední školy: (vyberte dva důležité předměty dle zaměření školy)

.....
.....

14. Dle své zkušenosti napište, prosím, návrhy, které by mohly zlepšit proces integrace dětí, žáků, studentů se sluchovým postižením:

.....
.....
.....
.....
.....

Příloha č. 15

Dotazník pro učitele/ky integrovaných dětí, žáků, studentů se sluchovým postižením (část obecná)

U otázek s možností výběru zakroužkujte písmeno, kterým je označena Vámi vybraná odpověď. U ostatních otázek se, prosím, řiďte instrukcemi napsanými přímo u daných otázek.

➤ Jak dlouho pracujete ve školství?

- A, do 5 let
- B, do 10 let
- C, do 15 let
- D, více

➤ Máte speciálně pedagogické vzdělání?

- A, NE
- B, ANO, vysokoškolské
- C, ANO, jiné (napište jaké) .....

➤ Prošel/la jste kurzy k problematice integrace? (napište prosím název, rok a pokud víte i lektora či pořádající organizaci)

.....

➤ Měl/la jste před dítětem, žákem, studentem se sluchovým postižením, kterého máte ve třídě integrovaného nyní, ve své třídě integrované dítě, žáka, studenta s postižením?

- A, NE
- B, ANO (v případě, že ano, uveďte, jaké mělo dítě, žák či student

postižení)

.....

- K tomuto datu ve třídě integruji ..... (*doplňte počet*) dětí, žáků, studentů se sluchovým postižením.

- K tomuto datu ve třídě integruji ..... (*doplňte celkový počet*) počet dětí, žáků, studentů se speciálními vzdělávacími potřebami.

Příloha č. 16

Dotazník pro učitele/ky dětí, žáků, studentů se sluchovým postižením (část specifická k žákovi)

U otázek s možností výběru zakroužkujte písmeno, kterým je označena Vámi vybraná odpověď. U ostatních otázek se, prosím, řiďte instrukcemi napsanými přímo u daných otázek.

Dítě.....(doplňte, prosím, věk, typ sluchového postižení, délku integrace, třídu/ročník)

1. Problematiku integrovaného dítěte, žáka, studenta jsem s pracovníkem SPC konzultoval/la (osobně, telefonicky, emailem, jinak) ve školním roce 2007/2008
..... (uved'te kolikrát)

2. První konzultace o problematice integrovaného dítěte, žáka, studenta s pracovníkem SPC trvala cca.:

A, 30 min.	D, 60 min.
B, 40 min.	E, více
C, 50 min.	

3. Pokud máte více než jednu konzultaci, odpovězte na otázku: Další osobní konzultace problematiky integrovaného dítěte, žáka, studenta s pracovníkem SPC trvají cca.:

A, 15 min.	D, 40 min.
B, 20 min.	E, déle
C, 30 min.	

4. Konzultace s pracovníkem SPC probíhají převážně:

A, osobně
B, telefonicky
C, emailem

D, jinak (*napište jak*):.....

5. Provádíte si záznam o proběhlé konzultaci?

A, NE

B, ANO (pokud ano, vyberte z následujících možností):

a, vždy provádím písemný zápis do dokumentace dítěte, žáka, studenta

b, většinou ano

c, jen někdy, není to vždy nutné

6. Jak často dochází pracovník SPC do školy, kde je dítě, žák, student integrován?

A, méně než jednou za rok   D, 3x – 5x za rok

B, 1x za rok   E, více

C, 2x za rok

7. Individuální vzdělávací plán pro dítě, žáka, studenta zpracovává:

A, SPC

B, SPC ve spolupráci s učitelem integrovaného dítěte, žáka, studenta

C, učitel integrovaného dítěte, žáka, studenta

D, integrované dítě, žák, student IVP vypracován nemá

8. Individuální vzdělávací plán integrovaného dítěte, žáka, studenta má být pravidelně (jednou za 6 měsíců) vyhodnocován. Zdá se Vám to u daného dítěte, žáka, studenta se sluchovým postižením optimální?

A, ANO

B, NE, je to příliš často

C, NE, vyhodnocování by mělo probíhat častěji

9. Probíhá vyhodnocování IVP ve spolupráci s pracovníkem SPC?

A, ANO, vždy

B, většinou ano

C, málokdy

D, NE

10. Máte možnost zapůjčit si v SPC speciálně pedagogické pomůcky?

A, ANO

B, NE, musíme je shánět sami, platí je škola (ze zvýšeného normativu na žáka)

C, NE, shání je a platí je rodiče integrovaných dětí, žáků, studentů

D, speciálně pedagogické pomůcky nepotřebujeme

11. Jak hodnotíte spolupráci s pracovníky speciálně pedagogického centra?

A, je výborná (pracovníci SPC jsou velmi iniciativní, zvou nás k pravidelným konzultacím)

B, je dobrá (pracovníci SPC mají zájem o problematiku integrovaného dítěte, žáka, studenta, frekvence konzultací však neodpovídá potřebám)

C, je nedostačující (pracovníci SPC neprojevují iniciativu, konzultace problematiky integrovaného dítěte, žáka, studenta neprobíhají nebo jsou dost formální)

12. Jak hodnotíte působení SPC v rámci regionu?

A, služby SPC dostávají potřebám škol v regionu

B, SPC není schopno v důsledku velkého počtu škol v regionu zajistit kvalitní péči o integrované děti, žáky, studenty

13. S integrovaným žákem se dorozumívám:

A, orálně

B, znakovým jazykem

C, jinak (*napište jak*): .....

14. Integraci daného dítěte, žáka, studenta se sluchovým postižením vyhodnocuji jako:

A, úspěšnou

B, neúspěšnou

15. U daného integrovaného dítěte, žáka, studenta se sluchovým postižením vypište obtížné prvky v oblasti metodiky jednotlivých předmětů (alespoň 3 nejzávažnější): *(vyberte stupeň vzdělávání, který se týká daného dítěte)*

Dítě v MŠ:

komunikace:.....

.....

kognice:.....

.....

Žák na prvním stupni ZŠ:

matematika:.....

.....

český jazyk:.....

.....

Žák na druhém stupni ZŠ: *(vyberte dva důležité předměty, př. dějepis, fyzika, biologie)*

.....

.....

Student střední školy: *(vyberte dva důležité předměty dle zaměření školy)*

.....

.....

16. Dle své zkušenosti napište, prosím, návrhy, které by mohly zlepšit proces integrace dětí, žáků, studentů se sluchovým postižením:

.....

.....

.....